

***Li ser giringiya statû û yekîtiya
netewî a kurdistanî***

Abdusamet Yîgît

weşanên

.
. .
. .
. .

Li ser giringiya statû û yekitiya netewî a kurdistanî
@Abdusamet yigit
Weşanên civakî
2025-Almanya-Berlin
Grafik: zendi şîyar

.
ISBN 968-4-940996-39-1

Pêşgotin:

Li ser rewşa netewî û statûya kurdistanê hizirkirin wê di wê demê de wê gelek ali û tiştên ku ew dikarin werina gotin wê hebin. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê. Wê jî wê di rengekê de wê di karê wê fahmbikê.

Statûya kurdistanê wê ji kijan aliyê ve wê li wê binerê wê weke bo herêmê û jiyankirina van rewşên ku ew djin wê pêşîliwan girtina wan wê giring bê. Heta ku ew nebê wê di wê temenê de wê temenê pêvajoyên şer wê nû û nû wê werina pêşxistin û domandin. Di wê temenê de wê, pêvajoya pîrsgirêka bêstatû hiştina kurdistanê ji dema peymanê sykepicot ve ku wê heta roja me wê were wê di wê temenê de wê weke temenê pêvajoyên wê yên şer wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin.

Di wê temenê de wê, mijare statûya kurdistanê pêşîlêgrtina wê û ne hiştina civakek herêmê weke ya kurd ku wê hebûna wê li dora 70 milyonî bigihê statûya xwe û bêstatû hiştina wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê konseptê şer a li ser herêmê ku ew bi temenê rejimên herêmî û hêzên hegomenîkî dihê domandin bê. Bêstatû hiştina kurdistanê wê, weke bingihê van pêvajoyên şer wê biafirênê. Ji demên şerê cihanê ê yekem ê parvekirinê ve wê bi çerçoveya sykepicot re wê ev wê were pêşxistin û wê heta roja me wê şer û pevçûn û mudahaleyên li herêmê wê ser wê re wê werinakin. Ev di roja me de wê dawî li wê newê. Vaji wê di rengekê de wê were domandin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê fahmbikê ku wê mijare statûya kurdistanê wê di rewşa bêstatû hiştina wê de wê, temenê van pêvajoyên şer ên roja me de wê hebê.

Di rengekê de wê, rejimên herêmê ên weke ya tirk wê çawa wê kurdan wê bêstatû bihêlin û wê bi wê re wê ji tekoşînê bo wê dûrbikin wê di nava hewldanên wê de bin. Ev wê bi serê xwe wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê weke çerçoveyekê domandina wê pêvajoya şerê li herêmê wê weke aliyê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê fahmbikê bê.

Pîrsgirêka kurd wê, di wê temenê de wê, rêyên bêstatû hiştinê û şerê ku wê îro li sûrî û li dijî rojava wê were meşandin wê hinekê jî wê bi wê

temenê bin. Gotinên weke 'rojawa çekê deynê' jî wê di aslê xwe de wê tenê û tenê wê bi wê mantiqê bê. Bi mantiqê domandina pîrsgirêkê bo temenê mudahaleyên ew dihê kirin. Wekî din wê wateya ku wê li tirkîya wê li gotina dawîlêhanîna tekoşîna çekdarî wê were kirin jî wê di wê temenê de wê ji ya ku wê hem wê kurd wê ji wê fahmbikê û hem jî wê pêwîst bê were fahmkirin wê cihê bê. Ev wê weke mantiqekê şer ê ku wê, di temenê şerê li hemberê civake kurd de wê heta roja me wê di rengekê de wê weke ku wê were meşandin jî bê.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê di wê temenê de wê dikarê wê li ser wê bisekinê bê. Di wê temenê de wê, pîrsên weke tîkîliya pêvajoya çareserîyê ên bi sûrî û rojava çîna jî wê di wê temenê de wê wateyên xwe wê di rengekê de wê weke ku wê bibînin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê bê. Ber ku wê pîrsgirêka ber çar beşên kurdistanê jî wê bi hev ve wê girêdayî bê. Wê ya bakûrê kurdistanê a di nava sînorê tirkîya de wê bi wê ve wê girêdayî bê.

Ji destpêka rejîma colanî komkujiyên ku wê bîrê serê gelek pêkhatayên li sûrî weke elewîyan, dûrzîyan û di dewama de ku wê bihizirin wê çawa wê bîrê serê kurdan wê bi wê ve wê girêdayî bê. Tirkîya wê li pişt wê bi alozîkirin û gûrkirina şer hebê. Ew wê dixwezê bi pêvajoya şer bi ber rojava wê bide birin. Ber vê yekê wê dixwezî pêvajoya şerkirinê biherikînênina bi ser rojava de. Ev wê di rengekê de wê weke bersîvek tirkîya a ji pêvajoya çareserîyê ku wê were dayîn dest pêkirin jî bê. Ji aliyekê din ve wê weke sedema wê bê ku wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku wê tevî ku wê ji sale 14'an ve wê li rojava wê statûyek xweser wê hebê û ew bi îsrarî wê nehêlin ku ew statû bi destûrî were herêkirin. Ber vê yekê weke ji êgir mal bi ravênin wê, di cih de wê pêşnuma destûrê bîrê ku ew ji kesekê bi pîrsin wê amede bikin û wê denezînin. Li ser wê temenê wê statûya destûrî ku wê bi wê çerçoveyê wê were amedekirin wê piştî wê şerê wê bi pêkhatayên sûrî re wê were kirin. Pêşî komkujiya elewîyan û piştî wê dûrî û xiristîyanî. Nûha jî bi alîkariya wê dixwezî bidîna herikandin li dijî rojava. Berî komkujiyên dûrzîyan wê ravandîna kesan û kuştina wan ji herêmen kurdan, herîşên tangavkirina li dijî herêmen kurdan ên helebê, û li herêmen rakka û dêrazorê wê çawa wê, herîşê li ser pêkhatayên aşîrên arab ku ew di dema rejîma esad de hatîna hanîn li herêmen wê karibê wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê bibînin. Di wê temenê de wê, di dema li dijî dûrzîyan wê herîşan dikin wê, ji wan komên weke yên aşîran wê di wê temenê de wê

bikin ku ew bi çek bikin û wê bidina hêrîşkirin. Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê hêrîşên israilê wê li gorî hinek nerinan li dijê hêzên rejimê û van komên bedewî wê plana tirkîya a di wê temenê de ku wê di dewama hêrîşên dûrziyan de wê bide herikandin li herêmen rojava wê xirabikê. Lê dîsa wê dikarê wê bibêjê ku wê, tirkîya wê, di israra wê de bê. Li ser wê temenê de wê bo mudahaleyekê wê gotinên weke 'hêzên sûrî bixwezin em dikarin her cûre alikariyê bidin.' Ev gotin di wateya xwe de wê teginên weke di rengê kirina mudaheleyekê bi alikariya wê di xwe de wê bide diyarkirin.

Wekî din wê karibê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê birêz ocalan wê bahsa çekirina yekitiya netewî wê bikê. Wê gotinên ku wê werrina wateya li dar xistina kongira netewî wê bibin. Heta ku wê ji berzanî wê bixwezê ku ew di rengê de serokatiya wê jî bikê. Di wê temenê de wê, ber ku ew wê dibînê ku heta ku ew yekiti nebê wê nikaribê pêvajoyê de wê hebûna xwe biparêzên. Ber ku wê rewş wê ji rewşa rêxistinên û hwd wê zêde wê derbas bibê. Di wê temenê de wê gotinên birêz ocalan jî wê di rengê de wê werina wê wateyê.

Yekitiya civake kurd û statûya kurdistanê heta ku ew nebê wê, rewşa herêma û aramiya wê jî wê di rengê de wê nebê. Di wê temenê de wê, gotinên dijberî civake kurd wê bi lêvkirin wê tenê û tenê wê gotinên manipulakirinê û berevajikirinê bin. Di wê temenê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, rewşa bêstatû hiştina kurdistanê wê weke bi çerçoveya sykec-picot û lozanê re wê bibê û ev wê di rengê de wê, bingihê van pêvajoyên şer jî wê di rengê de wê weke ku wê biafirênin. Di wê temenê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê yekitiya kurdistanî ki çi bêjê bila bêjê lê em bi rehetî û rastin bibêjin ku wê temenê ronasanse herêma giştî bê. Wê di serî de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di rengê de wê werênê ser ziman bê.

Statûya kurdistanê wê, di wê temenê de wê, statûya civakek li dora 70 milyonî bê. Di wê temenê de wê di rengê de wê karibê wê di rengê de wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê dema ku wê tenê wê li wê rewşa civakek weke ya civake kurd a li dora 70 milyonî bêstatû hiştina wê binerê jî wê di wê temenê de wê mejiyekê hindik dihizirê jî wê karibê wê rastiye bi zêdeyî jî wê fahmbikê bê.

Di wê temenê de wê şerên rejimên herêma ên li dijî statûya kurdan danê jî wê di wê temenê de wê, dîmenê wê, pêvajoya şer wê ji aliyekê ve wê biafirê. Li gorî wan kengî kurdan dev ji tekoşîna maf û azadiyê berdan,

doza statûya xwe ya civakî nekirin, bahsa mafê û azadiya xwe û perwerdeya bi zimanê dayikê û hwd nekirin û hwd wê, hingê wê pirsgirêk wê çareser bibê.

Bêgûman ev rewş û rengê hizirkirinê wê ji xwe xapandinê zêdetirî wê rewşek bê. Wêê weke rewşek ku ew ji demên ronasansê ve li herêmê di wê temenê de li herêmê serdest bûya û bi wê bi dehan xalk û bawerî hatina ji dîroka herêmê birin wê karibê bi wê re wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê bê. Ev ali wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Di rengekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, mijare statûya kurdistanê wê, di aslê xwe de wê nebê nabê bê bo pêşketinek mirovane û ketina xate wê ya rastin a pêşketina wê ya mirovane a herêmê jî bê.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê dikarê wê di serî de wê werênê ser ziman ku wê, bi çerçoveya sykec-picot re wê kurdistan wê dervî statûyê wê were hiştin. Piştî wê jî wê heta roja me wê di rengekê de wê ew bê kirin temenê pêvajoyên şerên weke bi mudahaleyên li herêmê.

Di wê temenê de wê, statûya kurdistanê yakane rêya ku wê pêvajoyên nû ên şer ku ew bi destê rejimên herêmê bê û an hêzên hegomenikî di temenê mudahaleyên wan de bin ku ew di wê temenê de wê ji holê rabikê. Birêz ocalan wê dibînê û ber vê yekê wê dihênê ser ziman ku ew pirsgirêka kurd were çareserkirin bo ku ew temenê mudahaleyên li herêmê were ji holê rakirin. Lê di wê nûqteyê de wê ya ku wê ji wê gotinê fahmkirin ku wê ji aliye têngîna birêz ocalan ve wê cihê bê û ya ku wê rejimên herêmê wê fahmdikin wê cihê bê. Rejimên herêmê di temenê statûya xwe de wê, diparêzên. Di wê temenê de wê di aslê xwe de wê ev parastina wan wê weke parastina temenê şer û mudahaleyên şer ên li herêmê bê.

Li sûrî di roja me de wê ne tenê wê rejima sûrî û zihniyeta wê bê ku wê di şer de bê. Wê di aslê xwe de wê ev zihniyet bê wê di rengekê de wê di şer de bê. Çendî ku wê li sûrî wê, weke rejima sûrî wê li dijî pêkhatayên wê şer bikê jî bê lê wê zihniyeta rejima tirk û destûra wê bê ku ew li wir şer dikê. Ber ku wê di destpêkê de wê, rejimek yekparêz a uniter wekeku ew xwediyê wê ya wê bixwezê ku ew li wir bide pêşxistin. Colanê wê weke zombiyekê wan wê, çi bêjinê ku ew dibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê şer bikê. Wê li gorî wê şer bikê.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di wê temenê de wê li sûrî wê şerê bêstatûya kurd û kurdistanê wê di

aslê xwe de wê ji aliyekê ve jî wê weke ku wê were dayin. Wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman.

Li herêmê di wê temenê de wê mijare kurd wê di wê demê de wê çêkirina yekitiya civakî û tavilê li dar xistina kongira netewî wê weke rêya yekane a ji pêvajoyên hêrîşan wê weke karibê pêşîya hêrîşên li kurdan wê bigirê. Di wê temenê de wê, dema ku wê helwesta kurdan bi kongira netewî re bû yek wê demê wê weke pêşîya hêrîşên wê ji aliyekê ve wê bigirê. Di wê temenê de wê temenê mudahaleyên li herêmê wê di asta rejimên herêmê de bê û an hêzên hegomenikî û hwd de bê wê hingê wê weke ku wê karibê temenê wê ji holê rabikê. Wekî din wê nikaribê bahsa ji holê rakirina wê temenê wê bikê.

Yekitiya kurdan w bo wan bê û an bo herêmê bê wê di rengekê de wê giring bê. Rejimên herêmê ên li diji statûya kurdistanê na wê di aslê xwe de wê, ne tenê wê weke korbûnek wan a zihni bê wê ji wê zêdetirî wê weke rewşek şer a dayimî ku ew wê dixwezin bidina domandin bê. Ber ku ew ne weke rejimên civakî na. Ew wê weke rejimên hertimî şer bikin ên demên rewşên awarte na. Di wê temenê de wê hertimî wê bi wê yekê wê tevbigirihin û wê xwe diyê wê feresatê bin.

Kesekê ku ew bi zane bê û bi rastî li xêra herêmê û pêşketina wê bihizirê wê kurd bê û an ne kurd bê ew pêwîsta ji kurdan zêdetirî li statûya kurdistanê bihizirê. Di wê temenê de wê ev wê, tenê û tenê wê rêya dema serwerîya çerçoveya ssykec-picot wê weke dawîyê wê ji aliyekê ve wê werênê. Wê weki din wê di rengekê de wê bingihê pêşketina herêmê wê biafirênê.

Di wê temenê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku heta ku statûya kurdistanê newê naskirin û diyarkirin wê her rêyên çareserîyê jî wê bi şer bi encambûna wan wê weke rewşek ku wê ti kesek ji wê xwe bide xilaskirin bê. Di serî de wê, di rengekê de wê dikarê wê fahmbikê bê. Ber çî pêvajoya çareserîyê ku wê kurd wê minaq wê li tirkîya wê bidina pêşxistin wê di demên berê de wê negihijê encamek baş? Ber ku wê bi wê yekê wê li dijî wê çerçoveyê wê were hizirkirin. Ew wê bi rojevên wan û ajandayên wan ên vêşarî ve wê girêdayî bê.

Di sûrî de jî wê di wê temenê de wê gûrkirina pêvajoyek şer wê di serî de wê, di rengekê de wê, tirkîya li pişt wê bê. ber çî ew dixwezê di wê demê de ew komkujiya dûrzîyan bide kirin? Ber çî wê berê bi hêzên rejimê û hwd wê komkujiyên elewîyan da kirin? Wê hinekê jî wê bi wê aliyê ve wê girêdayî bê. Di aramiyekê de wê, kurd wê bi rewşa xwe re wê

hebin û wê xwediyê çerçoveya maf û azadiya xwe bin. Wê xwediyê rewşa xwe ya xweser a civakî bin. Ew wê nexwezê. Di wê temenê de wê di wê demê de wê, gotinên weke di temenê mudahaleya li sûrî de ku wê piştî pêvajoyê jî wê werina hanin li ser ziman jî wê di rengekê de wê bi wê çerçoveyê ve wê giirêdayî bê. Wê komên nû ên weke ji aşîrên herêmê wê bi çek bikin û wê biajona bi ser herêmên kurdan û an dîrziyan de. Di wê temenê de wê, bi wê yekê ajotina komên aşîtên bedewî li sînorê bajarên dîrziyan wê di wê temenê de wê karibê wê di rengekê de wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke pêvajoyek nû a şer ku wê tirkiya wê bi wê aqilê wê piştevaniya wê bikê bê.

Di wê temenê de wê komkujiyên dîrziyan wê bikin. Wê bidina kirin. Di wê çerçoveyê de wê, ev wê weke nişanaye pêvajoyek nû a şer bê. Di aslê xwe de wê, di rengekê de wê rejima colanî wê hanina ser serê sûrî wê tenê wê bo kku ev pêvajoya şer di wê temenê de wê were pêşxistin bê. Nexwe ne colanê xwediyê û aqil û feresate keseyetek ku ew dikarê pêşevaniyê bikê bê û ne jî ew kom wê di wê temenê de wê weke komên ku ew dikarin weke komên bibin leşkerî ji rejimekê re bin. Wê di wê temenê de wê ev kom wê weke komên şer ên berê ên cihandist û DAÎŞî bin.

Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, bi vê pêvajoyê re em nûha di çerçoveyê de em rastî pêvajoyek nû a şer dihên. Evjî wê di wê temenê de wê ev wê hizra me wê baştirin wê bide diyarkirin û piştrastbikê. Di wê nûqteyê de wê heta ku statûya kurdistanê newê diyarkirin û pênasin bila ti kesek bahsa dawîlêhatina şerê rejimên herêmê nekê. Bahsa pêşketinek civakî û mirovane nekê. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê ku wê nebê nabê bê.

Dema ku birêz ocalan wê di rengekê de wê bahsa dawîlêhanina şerê çekdarî dikê û di wê temenê de wê bahsa wê tîgîna dîrketina ji stretejiya şerê rizgariyê dîrketinê wê di rengekê de wê bi wê re wê bixwezê ku ew wê çawa wê, pêşîya pêşxistina statûya civakî wê vekê û wê bi wê re wê pêşîya temenê şerên li herêmê wê bigirê.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê, di şêwayekê de wê, bixwezê ku ew temenê şer ji wê dîr bikê. Bi rêyê aşîtiyane wê bikê. Ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê fahmbikê bê. Lê birêz ocalan jî wê dibînê ku ew statûya kurdistanê heta newê nasin weke statûya civakî wê bi ti awayê wê temenê pêvajoya şer û mudahaleyên herêmê ku ew bi temenê çerçoveya sykec-picot re ew heya wê, newê ji holê rakirin.

I ro ev hatiya fahmkirin ku statûya kurdistanê û civake kurd wê di wê temenê de wê weke temenê van pêvajoyên şer bê. Yan jî wê şerê wê rejimên herêmê wê bi kurdan re wê bikin. Piştî peymanê sykec-picot wê ev rewş wê zêdetirî wê bi şitt û xwûn wê hebûna xwe wê bide domandin.

Bo vê yekê ne tenê kurd divê ku hemû xalkên herêmê bo ku ew jî temenê şer, pêvajoyên mudaheleyan ên bi xwûn û rewşa jiyane wan a tûnedikê bo ku ew xilas bibin herkesek kurd û hemû xalkên herêmê di wê temenê de ew li dijî wê rewşa domandina bêstatûyê bisekin in. Di wê temenê de wê statûya kurdistanê wê di rengekê de wê arami û aşîtiya herêmê a kurdan û hemû xalkên din ên herêmê wê di wê de wê hebê. Wê di serî de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê giring wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Ji wê aliyê ve wê, ev rewşa statûya kurdistanê wê, rewşa temenê şer ku wê bi çerçoveya parvekirinê a cihanê di dema şerê cihanê ê yekem de wê li herêmê bi çerçoveya sykec-picot re wê were kirin wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê, karibê wê li wê bihizirê. Hinek dordor minaq nûha gotinên barrack ên li dijî statûya xweser a pêkhatayên li sûrî ku ew dihênê ser ziman bi wê mantiqê ku wê di wê demê de ku wê li başûrê kurdistanê bo çerçoveya desthilata faysal li iraqê çêbikin bombardimana hêzên şêx mahmud berzencî wê bi şibihênina wê. Di wê temenê de wê gotinên barrack wê weke di wê çerçoveyê de wê, weke rewşekê wê diyarbikin.

Mijare statûya kurdistanê wê di wê temenê de wê pêwîst bê ku wê di rengekê de wê bi gelek aliyên ve wê, li wê bihizirê bê. Wê tenê wê weke rewşa kurd bi wê dibina xwediyê desthilatî û rêveber û an dewlet wê fahmkirina wê zêdetirî wê bo pêşketina herêmê wê karibê wê di rengekê de wê, fahmbikê û wê werênê li holê.

Di aslê xwe de wê, ew pêşketina herêmê ku wê ji dema ronasansê û pê de wê ji xate wê were derxistin û wê piştî wê bi wê ji xatê derxistina ku wê bi çerçoveya sykec-picot re wê li ser wê temenê wê weke wê were domandin wê di şêwayekê de wê, bi wê re wê weke ku wê herêm wê bikeve xate xwe ya rast. Statûya kurdistanê ku ew di dema şerê cihanê ê yekem de wê di dema destpêka sykec-picot de ew hatiba diyarkirin wê hê hingê wê rojhilat wê rewşa weke ya europa ku wê piştî şerê cihanê wê bi pêşketina xwe wê bidest bixê wê ew awayê wê û şêwayê wê yê pêşketinê dibê ku ew li rojhilat xwe bi rengekê daba diyarkirin.

Di çerçoveya têgîna statûyê de ku mirov wê bibêjê wê dikarê wê bibêjê ku wê, minaq di roja me de wê piştî salê 2014an û heta roja me wê ber ku

wê rewşa statûya rojava wê newê naskirin wê weke bibê armanca hêrîşan. An jî rewşa komên din ên pêkhateyên sûrî weke elewî durzî û hwd. wê bi wê rengê wê karibê bi kirpênê bê. Li iraqê di destpêkê de wê, ber ku wê, amarika wê bi xwe di wê demê de wê bide diyarkirin wê pêşîya pêvajoyek bi wê rengê a bi xwûn wê bigrê. Hêrîşên ku wê bibin jî wê hinek ji wan ji tirkîya bin. Ber ku wê, zêde xwestibû ku ew di mudahaleya iraqê de cih bigirê û ew ne hatibû xistin li nava wê. Li sûrî hat xistin li nava wê û encamên wê jî wê di wê temenê de wê, weke ku wê rewşek demdirêj a bi xwûn wê rû bide.

Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê karibê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman ku wê bi wê yekê wê bi wê pîrsgirêkê wê dîroka pêşketina herêmê a demên wê yên kevn û hemdem wê di rengekê de wê bi wê yekê wê weke bi wê were dayin windakirin.

Ji wê aliyê ve wê di wê temenê de wê pêwîst bê ku wê di rengekê de wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Ber vê yekê wê statûya kurdistanê wê weke temenê pêşketin, aramî û aşîtiya herêmê a mayinda bê.

Ber vê yekê wê weke aliyekê wê yê giring wê pêwîst bê ku wê li ser statû û yekitiya netewî a demokratîk ya kurdistanê di wê çerçoveyê de wê bisekinê û wê pêşbixê. Kongira netewî a kurd wê di wê temenê de wê bi encamên wê re wê karibê temenekê giring wê di wê temenê de wê, karibê wê fahmbikê bê. Tenê hinek têgihên nijadperest û nezan wê karibin li dijî wê, bisekin in. Ji xwe ya ku wê heta roja me wê, weke temenê rijandina xwûdênê û domandina pêvajoyên şer û û bi xwûnê wê ev têgih bê. Ev têgihên ku wê weke li herêmê wê weke wê werina ixrackirin.

Abdusamet Yigit

Destpêk: bi kortasî li ser giringiya têgihîştina statû û yekitiya netewî li kurdistanê

Pirsgirêka yekitiya netewî li kurdistanê wê di her demê de wê were kirpendin û wê kurd wê weke 'birrînekê' wê ji aliye xwe ve wê binav bikin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê hertimî wê li ser wê bisekin in û wê weke xwestekê wê di nava kurdan de wê hertimî wê derkeve li pêş. Lê ev ji hêla ramyariyên kurd û an rêveberiyên kurd ve ew baş yan ne hat fahmkirin û na yan jî wê bi xemên cihê wê nêzî mijarê nebin ku ew çendî wê dihênin sser ziman û wê bahsa wê jî dikin.

Di serî de wê weke mijarekê hildana wê li dest a yekitiya civakî wê di serî de wê weke gelek aliyên wê hebin. Ezê li vir hemû aliyên wê newênima ser ziman. Lê tenê wê weke aliyên wê yên civakî, ramyari û hwd ku wê di wê demê de wê çendî wê weke pêwîstîyekê wê êdî wê xwe bide diyarkirin wê di wê nûqtayê de wê bikirpênim.

Wekî din jî wê yekitiya kurd wê di rengekê de wê di teneê wê bo mojarê netewî a kurd wê giring û dîrokî bê wê her wusa wê bo pêşketina herêmê û aramiya wê jî wê di rengekê de wê weke ku wê giring û dîrokî bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê li ser wê bisekinê û wê werênê ser ziman.

Di wê dema ku wê di wê de wê bahsa 'pêvajoya çareserîyê' wê were kirin de jî wê yek ji xwestekên civakî jî wê ew bê ku wê çawa wê kongira netewî a kurdistanê wê were li darxistin bê. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide diyarkirin. Ji aliyekê din ve jî wê weke kelemên li pêşîya wê di serî de wê di nava sînorê çar welatên herêmê de qatkirin û beşkirina kurdistanê û civake kurd wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di

rengê de wê weke aliyekê wê yê girng wê di wê temenê de wê li ser wê bisekinê û wê di wê çerçoveyê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Mijare netewî wê di rengê de wê di wê temenê de wê tenê wê bi civekekê re wê pêkneyê. Wê di temenê wê de wê aliyên wê yên ku ew dikarin werina fahmkirin wê di rengê de wê weke aliyên wê yên giring wê temenê wê çandî û têgihiştina rewşenbîrî û hwd jî wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Carna mazinên kurdan wê ji piçûkên xwe wê bi gotina ku 'mirov dema ku gotinek got wê pêşî û başîya wê gotinê bizanibê' Di wateya wê goitinê de wê ya ku wê weke kirde dihat diyarkirin ew bê ku mirov ji kijan sedemê û temenê wê dibêjê û wê di dawîya wê de wê çî encamê û hwd wê bi xwe re wê ku ew wê bibînê û wê fahmbikê wê bi wê re jî wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman.

Qatbûna ramyarî wê ji ber nebûna sazîyek giştî a weke ya ser hemiyî re ku ew di wê temenê de wê di rengê de wê, bide diyarkirin bê. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê di zane min de wê heta roja me wê weke astengiyek li pêşîya çaresernekirina pirsgrêka wan a li herêma jî wê di rengê de wê weke ku wê di wê temenê de wê pirsgrêke tifaqe nava an wê hebê. Di wê temenê de wê di rengê de wê ev wê weke dîmenekê ku wê di wê temenê de wê karibê wê werênê ser ziman bê. Di rengê din de jî wê dema ku wê di wê temenê de wê sazîyek wan ya rêveber a giştî wê nebê ku ew ji hemû aliyên ve wê pêşengîya pêwîstî bikê wê demê wê êdî wê hebûna civakê wê ne tenê wê ji herîşên li wê ku wê werina kirin re wê vekirî wê were hiştin wê her wusa wê li hemberê hev kom bi kom wê bi rêxistina kirina wan û li hemberê civakê bi xwe dana şerkirin û hwd jî wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman bê. Sedemek min a giring jî wê ev bê ku ev pirsgrêk ji vê aliyê ve wê çendî wê temenê komkujiyên mazin ên ku ew dihê hanin serê civakê diafirênê jî bê. Di wê temenê de wê di wê rengê de wê çawa wê di rengê de wê di rengê de wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê çerçoveyek fahmkirinê wê di wê rengê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Mijare civakê wê di wê temenê de wê dema ku mirov wê, di rengê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di

rengê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karib wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê bê.

Mijare yekîtîya civakî wê di wê temenê de wê ne tenê wê weke mijarek bi tenê ku wê weke hatina cem hev a bi çend kesan bê. Wê di sserî de wê temenê wê yê bi çandî, ramyarî û hwd wê hebê. Di wê temenê de wê berî her tiştê ev wê bi rewşa hişmendiye ve wê girêdayî bê ku wê kesek wê bi wê tevbigerihê û an saziyek wê bi wê têgihiştinê wê xwediyê tevgerinê bê.

Di wê temenê de wê di rengê de wê bi wê re wê di wê şewayê de wê di rengê de wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Piştî konferansa netewî a li rojava ku wê di nava hêzên kurd ên rojava de wê yekitiyê wê çêbikê li ser banga birêz ocalan û hwd jî wê weke aliyekê wê yê pozîtiv wê di nava kurdan de wê têgihiştina netewî wê hişmendiya wê di rengê de wê weke ku wê xort bikê. Wê di rengê de wê ev xwesteka kurdan wê di rengê de wê dîsa wê xwe di rengê de wê bide diyarkirin.

Ji aliyê civakê ve wê amûrên yekitiyê ên civakî wê hebin ku mirov wê di wê temenê de wê bi kirpênê û wê werênê ser ziman. Yek ku wê çanda civakî û hişmendiya wê ya ku ew di rengê de wê di wê temenê de wê bi wê re wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Weki din jî wê zimanê civakê bê ku wê çerçoveya hev fahmkirinê wê bi wê re wê di wê temenê de wê weke ku wê bi wê re wê biafirênê. Ev wê weke amûrên zêhni bin. Di wê temenê de wê dema ku em bahsa yekitiya civakî bikin wê di serî de wê amûrên yekitiyê çêkirinê ên ku wê weke temenekê netewî ku wê biafirênin jî wê ji wê aliyê ve wê giring bin ku mirov wan bikirpênê û di rengê de wê werênê ser ziman bê.

Mijare yekitiyê wê di wê temenê de wê di serî de wê pêşî wê ji aliyê temenê ve ku mirov wê hilde li dest wê aliyên weke dîrok, çand û ziman wê weke aliyên giring ên zêhni ku mirov wê bi wê temenê wê di rengê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê di rengê de wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Weke aliyekê wê yê din jî wê di rengê de wê karibê wê di wê temenê de wê di rengê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê di rengê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê di şewayekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman ku wê mijare wê di wê temenê de wê di rengê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de

wê di renekê de wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Wê di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di destpêkê de wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê di renekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê di renekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Têgîna zêhni a netewî wê di wê temenê de wê pêşî wê weke ku wê bi wê aliyê ve bi argûmanên wê re wê di renekê de wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê û wê di wê temenê û rengê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê. Aliyên zêhni ên wek dîrokê, çandê û ziman wê di wê temenê de wê çerçoveyek giring wê biafirênê. Wê dema ku em bahsa ziman weke rêya têkilidaninê wê dikin jî wê ji aliyekê din ve jî wê bi têgînek çandî û hwd wê salixkirinên wê û bi wê rengê wê salixkirinên nava civakê û hwd re jî wê di wê temenê de wê xwe di şêwayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê weke rengên fahmkirinê wê bi fahmkirinên jî wê re wê aliyekê din wê biafirênê û ev wê ji têkilidaninê wê zêdetirî wê bi wê re wê dîmenê fahmkirinê û an çawa fahmkirîna wê hwd jî wê bi wê re wê karibê wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê zimanê wê di wê temenê de wê salixkirina hevdu bê, bi watekirina hev bê û hwd wê di wê temenê de wê bi wê re wê di renekê de wê weke aliyekê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê bê.

Di mijarew salixkirinên çandî û hwd de wê, mijare têgihên weke orf û adetê û an kevneşopîyan hev wê karibê di wê temenê de wê di dewama wê de wê bi bîr bikê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê ev wê weke rengê çawa jiyankirinê û hwd wê weke pirsên ku ew li ser wê temenê wê werina pirsên wê di renekê de wê ji wan re wê bersivê jî wê biafirênê. Rengê fahmkirinê wê di wê temenê de wê di renekê de wê karibê dîmenên xwe yên zimanî wê biafirênê. Zimanê rewîstî, zimanê olî, zimanê ramyarî, zimanê dîrokî, zimanê antropolojîkî û hwd bi wê awayekê wê gelek awayên wê yên ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê bi wê re wê fahmbikê. Her dîmenekê jî wan jî wê di renekê de wê weke ku wê were diyarkirin wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di wê şêwayê de wê di renekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Mijare civakê wê di wê temenê de wê ew wê wan di renekê berfireh de wê weke ku wê bi wate bikê. Di wê temenê de wê mijarên fahmkirinê wê xwe di renekê de wê weke ku wê bi wê re wê di renekê de wê weke ku

wê di şêwayekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê.

Mijare ziman wê di nava jiyane rojane de jî wê çawa wê baki hev bikê û an wê werênê ser ziman jî wê bi wê giringiyê wê karibê wê fahmbikê. Ber ku wê fahmkirinên ji ziman wê yan nêzî hev bikin û yan jî wê dûrî hev bikin ku ev bi çi sedemê bin.

Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring ê bi têtîna netewî ve wê girêdayî wê di rengekê de wê were diyarkirin. Wê dema ku em bibêjin kes bi civakê wê hebê û civak wê bi kes hebê wê demê wê di wê temenê de wê karibê wê jî wê bibêjê ku wê azadiya kes wê bi civakê bê û ya civakê jî wê bi kes ve girêdayî bê. Di wê çerçoveyê de wê demê wê ev wê weke du aliyên ku wê weke ku wê bi hev ve wê girêdayê bê.

Weke aliyekê wê yê din jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare ziman wê di aslê xwe de wê li gorî nerîna min wê nikaribê wê tenê wê weke bi çandî bi tenê wê werênê ser ziman. Raste ku ew wê weke aliyekê wê yê giring wê di wê temenê de wê weke ku wê biafirênê. Lê di wê temenê de wê weke aliyê wê yê giring wê di wê temenê de wê weke ku wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de di têtîna zimanê zikmakî de wê dikarê wê bi kirpênê bê ku wê aliyekê wê yê biolojîkî û ku wê weke bi zêhnî wê karibê wê kifşbikê û wê werênê ser ziman wê bibê. Di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê bi xêwa me ve wê ziman wê girêdayî bê. Em gotinên ku em bikardihênin wê di wê temenê de wê di rengekê de wê mejuya fahmkkiirna me wê bi wê re wê weke ku em bi wê re wê diafirênin û wê dikarin wê di rengekê de wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikin û wê karibin wê werênina ser ziman bê.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê ziman û hebûn wê di aslê xwe de wê weke ku wê bi hev ve wê girêdayî bê. Ew dema ku ew ziman jî hebûnê hat dîrîkirin wê ne tenê wê weke ku wê carna kurd wê li ser qadaxaya li ser zimanê wan ên zikmakî bi tenê re wê weke qadaxayekê wê bi tenê wê bimênê. Wê jî wê zêdetirî wê weke rengekê hêrîşê li hebûna mirov a civakî û dîrokî û bi teybetî ya keseyetî a bi xêwê ku ew bi me re ew weke ku ew heya bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê ziman wê jî wê aliyê ve wê rengê jiyanê û temenê hev fahmkirina wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê biafirênê bê. Di wê temenê de wê dikarê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re

wê li wê bihizirê û wê karibê wê di şewayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê wernê ser ziman bê. Wê jî wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê di wê temenê de wê karibê wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê werênê ser ziman bê. Aliyê ziman û xêwî wê ji wê aliyê ve wê weke giring bê ku mirov wê bikirpênê bê. Di wê temenê de wê hebûn wê li ser wê temenê wê bi xwe wê hebê û wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê. Wê dema ku em dibêjin ku em kesek bi zimanê zikmakî biafirê wê demê em tenê em zimanekê weke pêşniyar dikin. Em di wê temenê de wê xêwa dîrokî a bi wê zimanê û çandê ku ew bi wê dîroka civakê re afirîya em di wê temenê de em bahsa têkiliyekê jî dikin.

Di wê temenê de wê mijare civakî û zimanî wê weke aliyekê hev afirandinê bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê dema ku ew kes wê ji zimanê dîrket wê weke ku ew ji wê xê, çand û dîrok û rewşa civakê wê dîrkeve. Di wê temenê de wê weke kesekê bi mejiyê xwe saqat wê bimênê. Ber ku wê deriyên fahmkirinê ên bi zimanî û çandî û dîrokî û hwd wê di wê de wê li wê were girtin û wê temenê xwe yê afrîner ê bi hizirkirinê jî wê di rengekê de wê weke ku wê winda bikê.

Di wê temenê de wê mijare ziman wê bi wan ali û hevgirtinên wê yên weke aliyên din ên dîrok, çand, û hwd û gelek aliyên din ên zêhni û hwd re wê bi wê re wê xwediyê giringiyek ku mirov çandî gotinê wê li ser wê bibêjê jî wê weke kêmbimênê bibê.

Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di rengekê de wê weke ku wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê di rengekê de wê weke ku wê fahmbikê û wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê didewama wê de wê weke ku wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Aliyê çandî wê di wê temenê de wê weke aliyên din ên hizirî wê ser ziman wê weke ava bin û wê di wê temenê de wê weke dîmenê wê yê ku mirov wê karibê wê bi wê re wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring ku wê karibê wê di wê temenê û çerçoveyê de wê karibê wê fahmbikê û wê di wê çerçoveyê de wê di

rengêkê de wê weke karibê wê di rengêkê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Mijare çand û ziman wê di wê temenê de wê di rengêkê de wê bi têtîna jiyankirina borî re wê weke ku wê bi hevve wê girêdayî bê. Di wê temenê de wê di rengêkê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengêkê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengêkê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê di wê temenê de wê di rengêkê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Mijare ziman û çandê wê di wê temenê de wê hebûna zêhnî bi awayekê wê weke kirde û arîşeya wê re wê di rengêkê de wê biafirênê. Wê dikarê wê bi şibênê beden û giyanê. Di wê temenê de wê di rengêkê de wê bi hev re wê xwe bidina diyarkirin û wê hev bi hebûn bikin. Di wê temenê de wê di rengêkê de wê di dewama wê de wê di wê temenê de wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Min di xabate xwe ya bi navê 'zimanê duyem' ev aliyên zimanî ê bi girêdana fahmkirinê û temenê wê yê biolojîkî û hwd re wê hanî ser ziman. Di dewama wê de wê ziman fonoloji, ziman morfoloji, ziman hevoksazî û an sintaksê û hwd de wê di dewama wê de wê bi hinek aliyên din ên xabatî re wê hani ser ziman. Wê din wê di xabate 'xêw çî ya" de û di di dewama wê de wê 'xêw û ziman' de wê di rengêkê din de wê di wê aliyê ve wê bi hinek aliyan kûrbûn bi wê re wê hani ser ziman. Di wê temenê û van aliyan de wê di zana min de wê hinekê wê karibê rohnkirinekê di rengêkê de wê weke ku wê bide diyarkirin û an bide çêkirin. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengêkê de wê di şêwayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li ser wê bisekinê bê.

Di mijare heyina civakê de wê ziman wê di wê temenê de wê bi aliyên wê yê zêw û zêhnî û pêvajoyên fahmkirinê û pêşkeyina fahmkirinê û hwd de wê weke ku wê bi hev ve wê girêdayê bin. W di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê di rengêkê de wê bi wê re wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Mijare yekitiyê wê di wê temenê de wê di temenê de wê dema ku em bahsa wê dikin em tenê wê weke rewşek civakî wê di rengêkê hema weke hatina cem hev wê bahsê wê dikin. Wê weke aliyên wê yê din ên ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi aliyên pêşketina mirov ve

girêdayî jî wê weke aliyên ku mirov dikarê di wan e weke ku me hinekê li jor bi çend gotinan wê kirpend de di wê de ku mirov kûr bibê û wê werênê ser ziman wê bahsê bi wê re dikin.

Çand, ziman û têtîna netewî

Di çerçoveyek têtînî de wê bi têtîna netewî wê mijarê wê di rengekê de wê weke hilde li dest. Lê têtîna netewî a ku wê heta roja me wê were ser ziman jî wê di rengekê de wê, weke bingihê komkujiyên netewên din bê. Ber vê yekê wê têtîna netewî a ku ew heta roja me serdest bûya bi munesebeta redkirina wê birêz ocalan wê bahsa redkirina têtîna wê ya dewletî wê bikê. Di wê temenê de wê mijare redkirina dewletê ku wê li ser hebûn û qirkirina komek din a civakî wê were avakirin û an wê hebûna wê tûna bikê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê redbikê bi wê re û wê di şewayekê de wê têtîna 'demokratik a netewî' û an têtîha 'sosyalisma netewa demokratik' wê di rengekê de wê weke gotinek ku ew di wê temenê de wê bi kirpênê bê. ev herdû gotin jî wê cihê û cihê wê karibin ji wan were gihiştinên têtîhîn ên cihê. Di wê temenê de wê minaq gotina netewî û sosyalismê wê bi têtînek demokratikî wê çawa wê werina cem hev wê li ser wê were lê hizirkirin. Heta roja me wê di rengekê de wê weke li ser temenê redkirina hev de wê di rengek de wê weke ku wê wê were salixkirin.

Di wê nûqtayê de wê mijare têtîna demokratikî de wê di wê temenê de wê mijare netewî wê weke ku wê ji temen ve wê weke ku wê werênê ser ziman wê bi gotina têtîna kominalist wê bixwezê ku ew di rengekê de wê bi kirpênê û wê werênê ser ziman.

Li ser wê temenê wê di rengekê de wê di rengekê de wê mijare civakê wê weke têtînek bingihîn wê hem ji kes re û hem ji aliyê kes ve wê weke bi civakê ve girêdayî wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Di axiftina wî ya wideoyî ku wê di 9 temuzê a 2025an de wê were weşandin de wê bahsa xwe wê bikê û wê bibêjê ku 'ez ti xwestekên min bo azadiya min nin a. Azadîya kes wê bi civakê û ya civakê wê bi kes ve girêdayî bê' re wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê di wê çerçoveyê de wê weke karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê.

Di têtînek netewî de wê ziman wê hebûna civakê wê bi temen bikê me li jor wê di rengekê de wê bi gotin kir. Di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman. Di wê nûqtayê de wê ziman û çand wê ne tenê wê weke axiftinê bê wê weke şewayekê

hizirkirinê, nerinê, fahmkirinê, têgihiştinê û hişmendiye ê bi wê ku wê were jiyankirin bê. Mirov wê dema ku wê biji wê pêwîstiya wî bi aqil û fahmkirinê wê hebê. Di wê temenê de wê azmûnên xwe yên berê ên jiyankirî wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di şewayekê de wê weke ku wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di rengekê de wê didewama wê de wê bi wê re wê wernê ser ziman.

Ji wê aliyê ve wê ziman çandê û çand bi ziman û hwd re wê karibê wê di rengekê de wê fahmikê. Di dewama wê de wê têngîna çandê jî wê di nava wê de wê bi gelek şewayên fahmkirinê wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Wekî din wê mirov wê di nava jiyane xwe de wê dema ku wê bahsa çandê wê bikê wê weke berheviyên hemû jiyânê ku ew pêkhaniya û jiyaye. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke gotinek gelemper û çerçoveya wê berfireh wê di rengekê de wê were lê hizirkirin. Dîrok jî wê di şewayekê de wê di hundurê wê de wê bi fahmkirina xwe wê cih bigirê. Di dewama wê de wê dikarê wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê ku ew wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Mijare çand û ziman wê di wê temenê de wê di aslê xwe de wê bi têngîna netewî re wê giring û wê weke têngînek temenî bê. Wê di wê temenê de wê çerçoveya wê ya civakî wê biafirê û wê bi wê re wê, di rengekê de wê karibê wê fahmbikê. Hişmendiya zimanî bi civakê re wê kûr a. Wê dema ku wê zimanê civakekê wê were qadaxakirin û an bêstatûkirin wê ev wê weke hêrîşek li hemberî wê hebûna wê civakê ku ew bi wê dihê xwestin ku ew were ji hev felişandin û tûnakirin. Di wê temenê de wê karibê wê weke cûreyekê hêrîşê ê bbi bêwijdanî wê di rengekê de wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Mijare têngîna ziman û çandê wê di wê temenê de wê ji aliyekê ve wê bi pêvajoyên dîrokê ve wê biafirin û wê bi wê çerçoveya wê ya dîrokî re wê, di rengekê de wê, pêşketina civakê wê weke ku wê bi azmûn bikê. Di wê temenê de wê di nava wê temenê de wê afirandinên bi hizirî, hişmendi û hwd jî wê di rengekê de wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê weke temenekê giyanî-hizrî ê hişmendi yê giring wê di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê pêvajoya hêrîşên li kurdistanê wê di serî de wê ji ziman û çandê wê dest pê bikê. Wê pêşî wê li wan wê herîş wê were kirin. Piştî wê weke ziman wê were qadaxakirin wê ev hêrîş wê li hebûna civakê û bedena mirov wê di rengekê de wê xwe bide domandin.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare ziman wê di wê temenê de wê, kirina wê ya bin hêrîşê de wê di wê temenê de wê giring bê ku mirov wê li ser wê bisekinê bê. Ber ku wê pêvajoyên afirandinê ên weke bi xwendinê, perwerdeyê û hwd jî wê bi ziman û hwd re wê bibin û ev wê di wê temenê de wê weke pêvajoyên civakî ên xwe pêşde birinê jî bin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê di şêwayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Mijare hebûna civakê wê, di wê temenê de wê, dema ku em di roja me de wê bahsa pêşketina wê dikin em bahsa perwerdeya wê, pêşketina wê ya bi aqil, û hwd dikin. Ev alî jî wê weke bi ziman re wê bibin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê di wê temenê de wê karibê wê bi wê re wê di şêwayekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Mijare civakê wê, di wê temenê de wê dûmenekê wê yê giring wê bi zimanê wê re wê weke têgînek aidîyetî û an nasnemayî wê xwe bi wê re wê di rengekê de wê bide diyarkirin. Ziman jî wê weke hebûna mirov wê zindî bê û çendî ku mirov wê bizindî dijî û wê bikarbênê wê ew jî wê di rengekê de wê bi wê re wê pêşkeve û wê awayên xwe yên nû wê pêşbixe. Di wê temenê de wê ziman wê, têkiliyek ku ew pirr zêde giring bê wê di nava wan de wê weke ku wê hebê.

Kesek wê di wê temenê de wê di rengekê de wê, pêşî dema ku wê ji civakê dûrkeve wê ji wan aliyan ve wê bi ziman û çandê ji wan dûrketinê re wê bikê. Di demên roja me de wê weke têgînek metîngerî wê were ser ziman ku mirov 'bi cih zimanê hîlbijêrê ku ew bijî wê, di wê temenê de weke mafê wê bê.' Li vir ev pirs dikarê were pirsin. Gelo mirov dikarê ziman hîlbijêrê? Di wê temenê de wê di rengekê de wê bi êmin mirov dikarê wê bibêjê ku mirov nikarê wê hîlbijêrê. Ber çî mirov nikarê wê hîlbijêrê. Ber ku ew wê, têkiliya wê ya fîzîkî û biolojîyî wê ji ya çandê wê giringtir wê b hebûna mirov re wê hebê û wê di wê temenê de wê bi wê re wê dema ku wê ziman wê bi me re wê bijî wê xêwa xwe wê biafirênê û ew xêw wê dema ku em di nava jîyanê de bi wê tiştê bîr dikin û an dihênina hiş wê di wê temenê de wê bi wê re wê bibê. Kodkirinên

xêwê wê bi awayê bikardihênê û di rengê li cihê û şêwayê bi demê û hwd re wê di rengekê de wê weke ku wê bibê. Ziman dervî xûyan û hwd wê weke rewşek zêhni wê biafirê û ev wê di dema ku zaro hê di zikê dayika xwe de wê bi wê re wê biafirê. Di wê afirandinê de wê hem ya ku wê ji dayika xwe bi rakendi digirê wê hema bi pêvajoyên dîrokê ên bi wê re hatina sentezkirin wê hebin û hem jî wê yên bi demê re ku wê girtina û hwd wê hebin. Ev wê ji herdûyan ji dê û bav wê werina girtin.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê mijare zimanê wê di wê temenê de wê bo hhebûnê wê weke strûktura bingihîn a ku mirov wê karibê wê ji wê aliyê ve wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Ber vê yekê û wê sedemê wê nikaribê wê bahsa têtînek weke ya hîlbijartinê wê bi wê re wê di rengekê de wê bikê.

Kes dikarê di jiyane xwe de bi zimanê din re hevnasinê bikê, fêrbibê û bi wan biaxifê. Ev dikarê weke siyanek baş a weke têtîli daninê jî wê fahmbikê. Lê di wê pêşketinê de jî wê temenê wê di rengekê de wê ya ku ew weke temenê wê û an weke struktura mirov heyî a ku mirov dikarê wê werênê ser ziman wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê karibê wê werênê ser ziman. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê, di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Mijare ziman wê ji wê aliyê ve wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê werênê ser ziman. Di wê warê de wê zimanzanên hemdem wê mijare ziman wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê di wê temenê de wê hildina li dest. Wê werênina ser ziman ku wê ziman wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê di wê temenê de wê xwediyê rewşek ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê karibê wê di wê temenê de wê fahmbikê.

Ji vê aliyê ve wê çerçoveya çandî wê dema ku em wê hildina li dest wê dikarê wê ji du aliyan ve wê pêşî wê fahmbikê. Yek wê di nava jiyane civakî a civaknasî ku ew dervî xwe ew di nava wê de ew bi wê diji bê. Wê di wê temenê de wê çawa wê bijî wê bi wê rengê wê weke jiyankirinek ew weke têtînek bibê û wê weke birhaninekê wê di jiyane mirov de wê cih bigirê. Aliyê din jî wê di zêhni de wê kiryar û her wusa hizirkirinên me yên ku em di xwe de dikin wê weke di awayekê de wê qaydkirinên wan di rengekê de wê di xêwê de bibin. Em carna hizrekê dihizirin û em ji ti kesekê re weke nabêjin. Lê em wê dizanin û wê di

dema ku em dixwezin de wê dihênina li bîrê û em dibêjin ku em vê demê vê hizirê bi wê hizirîna. Ev wê di wê temenê de wê weke aliyekê ku ew di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê werênê ser ziman.

Di dîroka hizirkirinê de wê bi felsefeyê de wê hertimî ev herdû ali wê bi wan re wê zêde wê bina mijare minaqaşeyên felsefî ku wê aliyê hizirî û yê pîretikî wê li hev bikê. Lê ev wê weke du aliyên cihê bê. Wê di wê temenê de wê dîmenekê pirr ali wê biafirê. Ji aliyê pîretikî ve wê gihiştina hizrên cihê wê çendî bi derfet bê wê ji aliyê din ê hizrî ve ku em weke di serê xwe de hizirîna gihiştina pîretikên din ên cihê jî wê bi derfet bê.

Ev wê weke aliyên ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê ji aliyê pîretikê ve wê weke dîmenê pîretik û hizirê û ji aliyê din ê hizirî ve ku mirov di xwe de dikê dîmenê hizrî û pîretikî û hwd wê di dewama hev de wê karibin werin û wê bi wan re wê weke bi derfet bê ku mirov di rengekê de bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di rengekê de wê di wê temenê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê di awayekê de wê ev herdû ali wê di rengekê de wê dema ku wê bina mijare hizirkirinê wê aliyek wê di zane min de wê were tevlihevkin. Ew jî wê di wê temenê de wê ew bê ku wê dema ku wê dema ku em bo hizrê bahsa pîretikê dikê dikin em dikarê ne weke pîretikek ku ew dijî û an bûya bê. Yan jî vaji wê bi pîretikê re wê bahsa hizrekê kirin wê dikarê ew hizir ku ew bû û bi serê xwe bû û pê de wê ne tenê wê weke têgînek bi hizirî a ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê di şêwayekê de wê weke bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Mijare hizirkirinê wê di wê temenê de wê mijare zêde komplike bê ku em wê nikaribin di wê çerçoveya wê mijare kort de wê bi hemû aliyên wê ji hev safî bikin. Di wê temenê de emê tenê hinekê di çerçoveya aliyên mijare xwe de wê di rengekê de wê bi wê re wê bi kirpênin û wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibin wê werênina ser ziman.

Mijare hizirkirinê wê di wê temenê de wê dikarê wê wernê ser ziman ku wê mijare teybet a ku mirov wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê bi herdû aliyan jî wê bi wê re wê li wê bihizirê. Lê aliyê me yê dihizirê wê mejiyê me bê û wê bi zêhnê me re wê yê zindi wê ew bê. Di wê temenê de wê dikarê wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku

mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekkê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê bê.

Mijare hizirkirinê wê di zane min de wê weke mijare giring bê. Di wê temenê de wê dema ku em wê dikin em ji mejiyê xwe bi zêhnê xwe wê kifşkirinên ku em dikin wê di rengekê de wê ji herdû aliyên ku me li jor ew hanina ser ziman wê di temenê wê de wê hebin. Aliyekê wê weke bi aliyê têgiha pîretikê bê û yê din ji wê weke bi têgîna aqilî û an zêhni û hwd bê.

Di wê temenê de wê gelek caran wê gotina rastteqiniyê wê were hildan li dest û wê weke bi têgîn 'cewherê' re ku wê weke cewherek ku ew di hizirê wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê ku ew di dewama wê de wê bi wê re wê were li ser wê sekin in. Ji wê ya hizirkirina cewherî a xwe bixwe wê çî wê were qastkirin? Di wê warê de wê zanyarên ku wê li ser mijarê hizrên xwe hanina ser ziman ên weke suhrewerdî û hwd wê di wê temenê de wê mertebe û an pêvajoyên aqil ên ku ew ser hev re hena û wê di wê temenê de wê li wan wê were ghiştin û ew wê weke bingihê bi zanebûna me û mazinbûna me ya di wê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Pêşî wê ji pîretikê wê destpê bikê. Piştî wê ser wê re wê bigihijê aqilê razber ku ew di xwe de wê weke têra xwe yî wê bikê. Li ser wê re wê aqilekê pîroz ku ew wê weke xwûdayî wê di rengekê de wê ser wê re wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Li gorî wê pêşî mirov di nava jiyanê de bi pîretikî wê fêr dibê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê di rengekê de wê karibê wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman bê.

Wê jî wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê werênê ser ziman. Ji wê aliyê ve wê hemû zanin wê giringiyê wê ji temen ve wê weke destpêkê wê giringiyekê wê bide pîretikê. Di wê temenê de wê kirinê wê derxê li pêş.

Di dewama wê de wê fahmkirina wê kirinê wê bikê. Kirin di dema ku mirov ew kir de wê nikaribê bibêjê ku wê bi tememî wê di têgihiştina wê de ya. Piştî ku ew kirin bû û wê di wê temenê de wê bi encamên wê re rû bi rû ma û an jî wê weke aliyekê wê yê din ku ew renekê wê di mejiyê xwe de ew ew salixkir wê di renekê de wê weke awayê wê hizirkirinê wê di renekê de wê weke ku wê salixbikê. Di wê temenê de wê bi dîmenekê din ê aqilî weke bi şubjeyî wê ew wê li wê bihizirê wê weke bi başî û nebaşîyê û hwd re wê, ji wê bigihijê hizran û ev wê di renekê de wê li ser rengê bûyinê û encam û xosletên wê û hwd ve wê di renekê de wê weke ku wê bibê. Ji wê yekê wê dikarê wê baş fahmbikê ku wê kiirn wê çendî wê giring bê. Di dewama wê de wê bi wê re wê kirin û an piretik wê di wê temenê de wê bi gotin kirina wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke di wê çerçoveya wê giringiya wê de wê karibê wê di renekê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê karibê wê fahmbikê û wê di wê çerçoveyê de wê di renekê de wê weke ku wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Mijare fahmkirinê a mertebe û an pêvajoya piştî wê aqilê razber bê ku ew vê weke bi gotin kirinê wê xwe di renekê de wê bide diyarkirin û wê di wê temenê de wê di gotinê de wê têgihiştinek weke salixkirî wê xwe di reng û şêwayekê de wê weke ku wê bi wê re wê di şêwayekê de wê bide diyarkirin. Ev wê ji aliyekê ve wê çendî ku wê weke encama pêşî wê di renekê de wê were dîtin jî lê wê piştî ku ew bû û pê de wê weke ku wê têra xwe heyî wê were dîtin û razberî wê di wê temenê de wê weke astek aqilê mirov ku wê weke pêvajoyek giring a ku mirov wê bi hişmendiya xwe li wê bigihijê wê bi wê re wê di renekê de wê weke ku wê bibê. Ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov ewê karibê wê di dewama wê d ewê bi wê re wê di şêwayekê de wê fahmbikê û wê karibê wê di reng û awayekê de wê werênê ser ziman bê.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê kaeribê wê di wê temenê û awayekê de wê li wê bihizirê û wê karibê û wê di wê temenê de wê di renekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê bê.

Mijare aqilê razber wê di nava dîroka hizir de wê di renekê de wê di demên dawî ên kevnera û piştî wê di demên serdema navîn ên destpêkê û navîn de wê bi zêdeyî wê weke tégînek ku wê li were lê hizirkirin. Ev wê di hinek rewşna wê de wê weke pêvajoyek pêşî a têgihiştina rastteqiniyê

wê were lê hizirkirin û wê weke pêvajoya di wê de a kûrbûnê a di hizra xwûdayî de wê li wê were nerin. Di wê temenê de wê ev temenê wê kûrbûnê wê were diyarkirin. Ji cewherekê afrîner û an gotinek xwûdayî a ku ew razber û ew dide hizirandin û an bi wê dihê hizirkirin û ji wê di wê temenê de wê gotin û fêrs û hizirkirin û bi hişkirin ku wê di rengekê de wê werina hanin li ser ziman. Ev wê weke pêvajoyek zêde komplike bê ku mirov wê di rengekê de wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê bê.

Li vir wê dikarê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê di rengekê de wê dikarê wê werînê ser ziman ku ev pêvajoyên hizirî û hişmendî ên pirrali kku mirov di wan de dihizirê û an weke bi hizirkirinê kûr dibê wê di serî de wê bi gotinên ziman wê bibê û wê di wê temenê de wê weke aliyekê giring ê ku mirov wê li sser wê re wê ziman wê weke aliyekê wê yê giring ku wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Wê pirsê wê bi rehetî wê dikarê wê bikê û ku wê bibêjê ku wê dema ku wê ziman nebê wê demê wê ev karibê wê were kirin. Di demên serdema navin de wê mijare ziman wê di wê temenê de wê weke 'dayinek pîroz' û an weke 'dayinek ilahî' wê di wê temenê de wê were diyarkirin ku ew di wê temenê de wê karibê wê bi wê bihizirê û wê bènê ser ziman. Di wê çerçoveyê de wê mijare ziman wê weke aliyekê wê yê giring wê di dewama wê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê bi wê re wê di reng û awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê êdî wê li wê were lê hizirkirin. Li vir wê dikarê wê di rengekê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman wê di wê temenê de wê xwe di reng û awayekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Mijare zimanî wê di wê temenê de wê xwe di şêwayekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Ziman wê ji wê aliyê ve wê weke hebûna aqil û an bi aqilbûnê wê di wê temenê de wê weke reng, awa, şemal, kirde û an qalibê wê yê weke bûjenî û hwd jî di dîmenekê de wê karibê bi gotinên wê re wê di wê rengê de wê salixbikê û wê werênê ser ziman. Ber vê yekê wê giring wê di wê temenê de wê bibê.

Pirseke din jî wê ew wê bibê ku wê çendî wê bi hinek gotinên bi sînor û an bi sînor wê bi hebûna gotinên zimanekê de wê ewqas hizirkirin û an hizir wê were derxistin li holê bê. Ev wê weke aliyekê wê yê din ê ku wê bi wê re wê bi temenê wê yê fîzîkî-xêwê re wê di rengekê de wê bi hizirê. Ev wê weke aliyekê ku ew dikarê weke mijare têgînek biolojîkî wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê

wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê ev wê weke mijare têkiliya aqil û ziman a bi hev re jî wê di rengekê de wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê li ser wê nûqteyê de wê gelek filosof û hizirvan wê ew wê pirsê wê bikin ku wê dema ku wê ziman nebê wê karibê bahsa hizrê û an aqil bikê bê. Di wê temenê de wê gelek wê bi bersiva wê weke herê wê bidin û hinek jî wê weke bi bersiva na re wê bersivê wê biafirênin û wê bidin. Lê rastî ew a ku wê ziman wê temen û heyinek giring a aqil wê biafirênê bê û wê bêî wê nikaribê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Aqilê civakî û çand

Gelek aliyên mijarên hena ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê her civak wê di çerçoveya têngîna xwe ya aqilî-çandî-zimanî de wê aqilê xwe yê civakî jî wê bi awayên wê di rengekê de wê weke ku wê biafirênê. Di wê temenê de wê ber vê yekê wê aliyê pêvajoyên aqil û mertebeyên wê yên ku mirov wê karibê wê bikê wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Mijare civakê wê di wê temenê de wê weke ku me li jor wê hinekê hani ser ziman wê di serî de wê weke mijare giring a ku mirov wê ji gelek aliyên ve wê di wê temenê de wê hilde li dest. Wê dema ku ez li vir wê pêşî bi gotinekê wê ji têngîna civakê bi ber ya civaknasiyê ve wê girêdayî wê werênîma ser ziman wê di wê temenê de wê çawa wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê li ser wê bisekinê û wê werênê ser ziman. Di nava civaknasiyê de wê mijare têkiliyên me yên bi hev re wê werina diyarkirin û wê di wê temenê de wê bi mijare aqilî wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman. Civaknasiya civakî wê di wê temenê de wê di serî de wê rewşên fahmkirinê ên civakî wê di wê têkiliya wê ya nava wê de wê bi wan re wê weke ku wê di rengekê de wê weke ku wê biafirênê.

Di wê temenê de wê dikarê wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di wê nûqteyê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare civakê wê di wê temenê de wê derkeve li pêş. Mijare civaknasiyê wê weke aliyekê civakê û pêşketina wê ya navxweyî û pêşketina nava wê û hwd wê bi gelek aliyên weke wê re ku wê karibê li

wê bihizirê wê çerçoveya wan ya pêşketinê wê bide diyarkirin. Wê rewşa têkiliya nava wan de wê fahmkiirna civaknasî wê di rengekê de wê pêşkeve. Di têtînek netewî a civakî de wê ev wê weke aliyekê wê yê nebê nabê bê. Wekî din wê di wê temenê de wê di wê rengê de wê her civak wê bi civaknasiya xwe re wê xwe bide diyarkirin û ev bi dîrok û çand û zimanê wê re wê xwe di rengekê de wêbide diyarkirin.

Ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê. Mijare civaknasiyê wê dema ku em wê dinerin wê aliyekê wê yê pîretikî ê bi hizirkirinê wê hebê. Wê parvekirina hizrî û têtînî û an rewşên jiyânî û hwd wê hebê. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wêkaribê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê li wê bihizirê û wê kkaribê wê di wê temenê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser zimana.

Di wê nûqtayê de wê di rengekê de wê her rewşên hanina ser ziman wê weke rewşek navxweyî wê nemênin. Wê karibin weke rewşên teybet ku wê ji gelek aliyên ve wê temenê hizirkirinê wê werênê ser ziman Wekî din wê di nava civakê de wê gotin wê weke ji dev li dev, ji gûh li gûh û hwd wê di rengekê de wê bi wê re wê bibê. Dibê ku wê gotinek wê weke bi rengê 'gerina gotinê' ku wê bahsa wê were kirin dibê ku ew jî ev bê. Di wê nûqtayê de wê kê çî kir wê di rengekê de wê bêtî sert ziman û yan jî yê ku ew dît wê bêtî ser ziman. Yan jî ew çawa dît ku ew weke rastî dît û an ne rast dît û hwd wê di wê temenê de wê werênê ser ziman. Wekî din jî wê bihîstin pistepist û hwd wê weke aliyên din bin ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman. Ji xwe wê di rengekê de wê mijare fahmkirinê wê di wê temenê de wê xwe bi wê re wê di rengekê de wê weke mijare têtînî a civakî û navaroka wê û xwe afirandina bi navaroka wê û hwd re wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê gihandinên li hev ên gotinê wê weke bingihê fahmkirinek nû wê ji aliyekê ve jî wê biafirênin. Di wê temenê de wê di nava civakê de wê ev wê weke bi demê re wê li ser kirin û kiryarên mirov re wê weke rewşek xwe bide diyarkirin. Minaq wê weke ku em di roja me de wê rewşa filmna em dinerin ku wê hinek rewşna wê bigihênê li dîmenê dîtî. Di wê temenê de wê ev wê weke çawa bûya wê were dîtî. Minaq em dir roja me de bahsa têtîna *mem û zînê* dikin ku ew çawa bûya. Ev wê weke rewşek ku em dikarin wê di wê temenê de wê weke minaq wê bide. Ev

minaq wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke rewşek ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di rengekê û awayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê sert ziman bê.

Wê jî wê di rengekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê di wê temenê de wê xwediyê rewşek weke ya civakî wê bibê. Di wê temenê de wê rewşek weke ya evinê bê û an rewşek weke ya din bê ku ew di nava wê de dibê wê weke ku ew wê di nava xwe de wê bîrê ser ziman wê weke rewşek wê ya çandî wê xwe di rengekê de wê di nava wê de wê bide diyarkirin.

Ev rewşa çandî wê weke rewşek wê ya giring a ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê karibê wê wertênê sert ziman.

Civake wê çerçoveya wê weke çerçoveyek wê bi hebûna wê re wê bi sînor wê di wê çerçoveyê de wê xwediyê pêşketina nava xwe de bê. navaroka wê ji mirovên zindî di afirê û wê mirovên ku ew dijin bin. Ber vê yekê wê çawa wê bijin wê weke li gorî çanda wê civakê wê were gotin. Di wê temenê de wê di wê temenê de wê rêgez û restên rastbûnê, rêwîst, sinc û hwd wê bibê. Minaq wê bo kurdekê wê *mem û zîn* wê weke xwediyê çerçoveyek ku wê bi wan re wê di rengekê de wê bixwezê bigihijê hinek fahmkirinên civakî û netewî bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê werênê ser ziman.

Di nava civakê de wê di wê temenê de wê weke wê jiyankirin û awayekê din wê hinek rewşên weke bi xwezayî li wê xwedî derketin û yên ne bi xwezayî ên li wê xwedî derketin wê hebin. Yên bi xwezayî wê weke ku ew di nava wê de wê bi zimanê wê xwediyê wê bê û wê bi xîfê û bijî bê. Rewşên weke wê di rengekê de wê weke ku wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê karibê wê fahmbikê û wê di şewayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Dîmenekê wê weke bi sincî û an gelirî ê bi cil û bergên li xwe dikê wê mîr û an jin û an zaroyek wê di rengekê de wê weke ku wê di wê temenê

de wê di renekê de wê weke têngînek aidiyetî a wê civakê wê bi pêşketina wê re wê di renekê de wê bide diyarkirin.

Di wê temenê de wê ew rewş wê çawa wê bibin. Ew di demên wê yên berê de wê bi wê rengê wê weke ku ew bûna bin. Hewce nakê ku ew di demên piştre wê weke wê bibin. Lê di wê kirinê de wê di levkirinek restî û rêgezî a nava ya kevn û ya piştî wê ku wê bibê de wê di şewayekê de wê weke ku wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê xwe bide diyarkirin.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê xwe di şewayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Di roja me de wê li ser lêkolînên dîrokzan û antropologan ku mirov wê dinerê wê weke aliyekê wê yê din wê têtikiliyek zimanî û civaknasî wê were lêpîrsîn. Çawa hatiya fahmkirin û çawa hatiya jinkirin wê bikin ku ew wê fahmbikin. Di wê temen de wê ew wê weke aliyekê wê yê ku ew wê di dewama wê de wê bi wê re wê di renekê de wê weke ku wê bi wê re wê di renekê de wê weke ku wê di şewayekê de wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê di nava herdû rewşan de wê weke ku wê têtikili wê were danin wê di nava ya î ro û ya piştre jî de wê bi rewşên weke ziman û an aliyên din re wê têtikiliyê wê bikê ku ew dênê û wê fahmbikê. Di wê temenê de wê levkkirin û an levnekirin wê çawa wê hebin wê bikê ku ew wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Bi aqilbûna civakî wê ji aliyekê ve jî wê weke di nava xwe de wê ragihandina wê li hev bê. Di wê temenê de wê bi têtikiliya nava hev re wê, têtigîna civakî wê pêşkeve. Dihê çi wateya têtigîna civakî? Wê were wê wateyê ku wê di renekê de wê, tiştek wê dema ku ew hat diyarkirin û yekî ew bihist û ji yekî din re wê got û wê ji yek din re ragihandin û hev wê weke têtigihê ku ew ji aliye gelek kesan ve wê weke hevbeş wê were zanin bê. Ev wê di wê temenê de wê weke hevbeşîya civakî jî wê di renekê de wê bi wê re wê bibê.

Lê ew hevbeşî wê newê wê wateyê ku wê weke hev wê bihizirin û an wê xwediye nerinekê bin. Dikarê wê du kes ji heman rewşê û an tiştê bibina xwediye nerinên cihê. Ev wê çi wê temenê wê biafirênê.? Ev wê di renekê de wê weke têtigîna me ya ku em bi wê dinerin. Ev dikarê weke têtigînek ramyari bê, olî bê, çandî bê û an rewîstî û hwd bê. Ev wê weke rengên fahmkirinê wê bi têtigînek wê di renekê de wê karibin wê xwe bidina diyarkirin. Di renekê de wê du kes wê weke ku wê, yek êzîdî,

yek jî wê misilman bê. Wê herdû wê xwediye nerinên cihê bin. Wê di wê temenê de wê kesek cihû û xiristiyan wê were ba hev. Yek wê bawariya xwe bi isa wê werênê û yek wê bi musa. Di wê temenê de wê di rengekê de wê ev wê pêvajoyên fahmkirinê û rengên wê û şewayên salixkirinê wê di nava xwe de wê biafirênê.

Ev wê di rengekê de wê weke aliyekê cihêbûnê bê. Lê aliyên din jî wê hebin. Di wê temenê de wê ev jî wê minaq wê li gorî temenê zayendî bê, an rewşên din ên weke rewşa jiyane kes bê. Di wê temenê de wê di demêmm kevnera û pê de wê, heta demên piştî demên kevnera li demên serdema navîn wê were dîtin ku wê têgînên felsefî ên ku wê me bikina xwediye nerinên cihê wê biafirin. Di wê temenê de wê, dema ku em bi nerinên cihê dinerin wê di wê temenê de wê, di wê temenê de wê bi wê re wê bigihijê aqilên cihê.

Di di wê rengê de wê ev wê weke rewşên fahmkirinê ên cihê bê. Minaq wê yek wê vekkirina falê wê rast bibînê û yê din wê rast nebînê. Ev wê di nava xwe de wê bi hev re wê nîqaş bikin. Her du ali jî wê argûmanên xwe wê dênina li holê. Yê ku ew rast nabînê wê ber çî wê rast nabînê wê bêtê ser ziman. Yê ku ew wê rast dibînê wê çawa wê rast dibînê wê werênê ser ziman. Ev wê weke aliyekê wê yê giring ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê.

Wê jî wê di rengekê de wê dikarê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman wê weke wê aliyê wê karibin rewşên cihê ew di nava mirovan de rû bidin. Weki din wê di rengekê de wê rewşek din jî ku wê weke li hemberê hev wê weke hatinê bê. Wê dema ku wê minaq wê kesek wê xwediye tiştêkê bê wê yê din wê herê bikê kku ew xwediye wê tiştê bê. Ew wê di wê temenê de wê weke ku wê mitrayî, zerdeştî, cihûyî û heta maniyî û xiristiyanî wê dinerin wê weke ya ku wê ya kesekê bê wê yê din nikaribê bibêjê ku ew xwediye wê ya. Isa di rengekê de wê bi gotinek teybet wê di rengekê de wê dihênê ser ziman. Wê dema ku wê di nava du kesan de wê, nîqaş wê bibê ku wê kes wê çawa wê kes wê xwediye tiştêkê bê û wê ji xwe wê tiştêkê wê pêwîst bê weke xêrê bide xwûdê û an kesekê din wê, bi gotina “mafê sazar li sazar û yê xwûdê jî li xwûdê” re wê di rengekê de wê ew wê werênê ser ziman.

Ev wê têgînekê wê di rengekê de wê bi me re wê karibê wê bide çêkirin. Di wê temenê de wê tiştê ku mirov wê dihizirê wê çawa wê bibê xwediye rastiyên xwe di jiyana de. Mirov wê bi jiyankirinên xwe re wê di rengekê

de wê bibê xwediyê rastiyên xwe. Rastî hinekê jî wê di rengekê de wê bi jiyankirinên me ve wê bi awayekê wê li ser ya weke pîretikî û an sertpêhatî kku wê bibê wê re wê weke rewşekê ku ew bi wê dihênê ser ziman bê. Kesek wê dema ku ew di rêyekê de herê û bigihijê tiştekê û ew piştê ji kesekê din re bibêjê ew di wê rêyê de meşîya û gihaya tiştekê ku ew dide diyarkirin wê hingê ew rêwîti û tiştê ku ew gihiştîyê wê, ji wê tiştê û rêyê cihê wê bi sertboriya wî kesî re wê rastîya wî ya ku wî ew kiryar û an kirin bi pîretikî kiriya û ew gihiştîya rewşek pîretikî a kirinê ku ew weke 'rast a' wê di rengekê de wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê ev wê di rengekê de wê di nava civakê de wê gelek kes wê hebin û wê hertimî ew kes wê kirinekê wê bikin û wê çûnûhatinek ku ew ew weke 'çûnûhatina bi jiyane re' bi nav dikin re wê bikin. Di wê teemenê de wê dema ku wan têkili bi hev re dani jî wê di rengekê de wê weke ku wê di şêwayekê de wê ew pêvajoya wan ya jiyankirinê wê li hev rast wê were. Di wê temenê de wê ev wê êdî wê di rengekê de wê weke bi gotina rastî hav hatina re wê werênina ser ziman.

Di wê temenê de wê di mijare salixkirina mirov a jiyane de wê ev wê weke aliyekê ku wê kes wê bi jiyangerî û serboriya xwe re wê di rengekê de wê weke ku wê werênê ser ziman. Civak wê xwediyê kesan bê û her kes wê bi jiyankirina xwe wê bigihijê rewşên weke serborî ku ew weke diji. Di wê temenê de wê ev hemû di nava civakê de wê werina ser ziman. Kes wan dihênê ser ziman. Wê dema ku ew hani ser ziman wê di wê temenê de wê weke ku wê bi wê serboriya xwe wê têgînekê wê bide kesekê din ê ku ew ji wî re hatiya ragihandin. Di wê temenê de wê mijare têkiliya nava hev wê bi wê re wê bibê.

Aliyê din jî wê weke rastarast ku ew li hev têkiliyê didênin û bi hev re diaxifin. Mirov wê weke zihniyek civaknas bê û wê di wê temenê de wê hertimî wê bixwediyê ku ew bi yekê din re têkiliyê dênê. Dengê hev bikê. Di wê temenê de wê hev a bi hev re wê di rengekê de wê temenekê têkiliyê a ku wê weke mirov wê mihtacê wê bê û an pêwîstîya wan bi wê hebê re wê bide diyarkirin.

Kes wê di wê temenê de wê bi têkiliya nava xwe re wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di mijare salixkirina me de wê, çerçoveyê civakî wê xwe bi têkiliyên nava wê re wê bide diyarkirin. her têkili wê di xwe de wê barkirinên bi

fahmkirinê wê di rengekê de wê bihawênê. Hem wê bi rengê xwe wê bihawênê û hem jî wê di rengekê de wê weke ku mirov têkiliyekê bi armancekê bi kesekê re didênê ku ew di rengekê de wê weke peyamek di wê de ku ew dihê barkirin û ragihandin wê bi wê re wê bibê. Kes wê yan jî wê bi hey bê û yan jî wê dema ku mirov ew bi lêv kir wê bi hey bibê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê zimanê mirov wê weke zimanê têkiliyê bê. Wê demê em peyamnê bi gotin dikin, Di wê temenê de wê, di rengekê de wê ev wê weke şêwayekê têkilidaninê wê xwe di rengekê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Mirov wê di rengekê de wê xwe dihanina ser ziman de wê weke ku wê zimanê xwe wê, bikarbênê. Ziman wê di wê temenê de wê weke rewşek aqilî û bi gotinkirinên wê di rewşa tiştê û demê de wê bi wê re wê êdî wê li wê bide diyarkirin. Tiştê ku mirov di demekê de wê dikê wê hem têkiliya wê bi wê demê re wê biafirê û hem jî wê bi tiştê ku me kir û an yên ku me bi wan re kir re wê ew têkili wê di çerçoveya wê kirinê de wê bi wê re wê biafirê. Ev wê weke rewşên têkiliya nava civakê ku wê di rengekê de wê biafirin. Ev wê di rengekê de wê hinekê jî wê weke rewşên aqilî ên civakê bin. Her kirina bi aqilî û bi armanc diyarkirî a dihê kirin wê di wê temenê de wê têgînek ku mirov wê ji wê bixwênê û an fahmbikê wê hebê. di aslê xwe de wê di wê temenê de wê kirin wê xosletekê me yên jiyanî bê. Her zindî wê di wê temenê de wê xwediyê xosletên kirinê ên di çerçoveya hebûna xwe de bê. Zindiyek ku ew weke mirov dihizirê û an zindiyekê din ê weke heywanekê nava xwezayê bê wê dema ku ew birçî bû wê rabê û wê bixwezê ku ew xwarinê bibînê. Ev wê weke rewşên xwezayî û an ajoyî jî bin ku wê bi mirov re wê bibin. Di rengekê de wê, ev wê bi xwezaye mirov re wê bibin. Di demên biaqil ên weke yên mirov de wê beremberê têgîna ajoyê wê di rengekê de wê bi têgînên weke bi hizirîna xwe ku ew xwe weke navend dibînê wê weke ego û hwd wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin. Ego wê taqabûlî demên ku wê keseyetîya mirov wê êdî wê biafirê wê bikê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê, di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Pêvajoyên afirêna aqilekê civakî wê hem teybet bin û hem jî wê giring bin. Di wê temenê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku em bi wê li çerçoveya civakê wê li wê bihizirin wê di wê temenê de wê di xêwa civakî de wê ew bibê. Ew jî bi xêwî wê bi temenekê zimanê civakê xwe bi wê re wê hanina ser ziman bê.

Di wê temenê de wê mijare fahmkirinê wê hertimî wê aliyekê wê yê giring ê di dema bi hev re jiyankirinê de wê weke hêstên weke yên xwe rehet û ewla hiskirinê û hwd jî wê biafirênê. Di wê temenê de wê ev hêst wê weke hêstên civakî jî wê di rengekê de wê bibin. Ev hêst wê weke ku wê emmenual Lavinas wê di têngîna 'yê din' de wê di rengekê de wê li wê bihizirê wê bi wê xwe dîtînê û salixkirinê û bi hewldana fahmkirinê re wê di rengekê de wê ew wê li wê bigihijê. Lê mejiyekê ku ew dihizirê û bi rûdênê ku mirov wê li wê bihizirê wê ne wilqasî wê hesan bê. Wê karibê pirr zêde wê xwediyê rewşên weke yên ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Yê din wê weke bi hebûna xwe wê rehetiyê wê her tim bi wê hebûna min. Wê hebûna min jî wê bi heman rengê wê hêstên ku ew di yê din de wê çêbikê wê bibê. Ev wê temenê têkiliyên civakî ên weke bi zanistên civakî ku mirov wê karibê wê li wê bihizirê ên weke bi derûnî, civaknasî û hwd re wê li wê bihizirê wê xwe bi wê re wê bide diyarkirin.

Di wê nûqteyê de wê mijare salixkirinê civakî wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Têkiliya nava civakî wê pirr zêde wê di rewşek komplike de wê karibê xwe bide diyarkirin. Lê di wê di nava wê têkiliyê de wê bi ziman û çanda wê re wê xwe bibînê û wê fahmbikê û wê bi gotinek din wê weke bi aqilê civakê wê xwe bi hiş bikê. Di wê temenê de wê têngîna hişê civakê wê di rengekê de wê weke bi wê re jiyankirinê û wê naskirinê û fêrbûn û alimîna nava wê re wê êdî wê xwe bigihijênê hêstên bi wê. Di wê temenê de wê kes wê weke ku wê bi wê re wê xwe di rengekê de wê di dewama wê de wê bide diyarkirin. Ew naskirin û bi wê re wê rehetî û hwd ku wê li wê bigihijiyê wê nişanaka têngînek civakî û aqiliya wê ya ku mirov wê li wê bigihijiyê de jî bê.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê hebûna civakê wê li ser têngîna fahmkirinê, nasînê jî wê fahmkirinê û nasînê ew hêstên ku ew xwe weke aidi wan hîs dikê wê bi wê ve jî wê weke girêdayî bê. Di wê temenê de wê dema ku ew ne wusa ba wê demê me yê ne kariba wê dema ku em çûna deverê din a ku wê li wê mirov jî wê hebin ku mirov wê xwe beyenî û xerib wê li wê hîs nekiriba û weke ne aidi wê deverê wê ne dîtiba. Di wê temenê de wê ew wê weke nişanaka têngînê civakî û nixrên

wê yên ku ew xwe dana afirandin wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê di wê nûqteyê de wê karibê bahsa nirxên civakî bikê. Nirxên civakî wê di wê temenê de wê fahmkirin û nasînê wê di rengekê de wê di kirdeya xwe de wê di fahmkirina xwe de wê weke ku wê bihawênê. Wê di wê temenê de wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê wertênê ser ziman ku wê têngîna civakî wê bi wê re wê xwe weke çerçoveyekê wê bide diyarkirin. Di wê nûqteyê de wê çerçoveya civakî wê weke cihane me û an gerdûna me ya ku em di wê de dijin bin. Dervî wê ber ku ew ne fahmker û nasînbar a bo me wê êdî wê weke sînore me di xwe de wê di rengekê de wê weke ku wê bihawênê. Ew sînore me wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê di şewayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Mijare civakê wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê, çerçoveya wê, bingihê me yê fahmkirinê wê biafirênê. Wê dema ku em ji wê navendê çûn navendek din a beyênî em ji wê gavê diavêjin û wê navenda din wê di rengekê de wê dikin ku wê fahmbikin. Pêşî mejiyê me li nûqteyên ku wê weke bişibênê hev wê bigerihê û wê bikê ku ew wan kifşbikê. Minaq wê di herdu nuqteyan de wê jî wê ziman wê hebê lê wê, zimanê herdû aliyan wê ji hev cihê bê û wê hev fahm nekê, heta ku aliyekê fêrî zimanê aliyê din nebê. Ev wê ji aliyekê ve wê girêdanên me yên civakî jî wê di rengekê de wê bi me bide diyarkirin.

Wê bide diyarkirin ku em xwediye çi nirxê bi civakatiya xwe re na. Em xwediye çi xosletê na. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din wê xwe di dewama wê de wê bide diyarkirin. Mirov dikarê nava civakek din wê azmûn bikê û heta zimanê wê jî fêrbibê ku wê weke ku kurd wê di nava tirkiya de bi tirki dikin û an di nava iraq û sûrî de bi arabi dikin û an li iranê bi farisi dikin. Lê ev wê di wê temenê de wê, bi xêwa wan ya heyînî re wê, tenê wê weke hevnasînek bê. Wê di wê temenê de wê, ew kes wê di rengekê de wê, xwediye rewşa xwe ya civakî ku ew di wê temenê de wê dixwezê wê bijî bê.

Li vir wê, xwestina dervî wê civakatiya xwe bijî. Ev xwestek wê di rengekê de wê hem xweza bê û hem jî wê rast bê. Wê di rengekê de wê bi wê re wê, di rewşa civakê de wê, ew wê, bi wê re wê, xwediye nirxekê bê. Lê ev wê ne tenê wê weke girêdanên çandî wê bi wê re wê hebin lê wê girêdanên biolojîkî ên weke bi pêvajoyên xêwê ên fîzîkî ku mirov wê bi azmûnkriinên wê yên jiyanî û hwd re wê di xwe de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bijî.

Ev wê di wê temenê de wê, dema ku ew kes wê di wê temenê de wê, zor li lê hat kirin ku ew mecbûr bê weke tirkîyekê bijî û an weke arabekê bijî û an jî wê weke farîsekê bijî wê weke jî wê ezîtiya xwe ya ku ew bi wê re afirî û bi temenê çandî û fîzîkî û hwd ew bi wê û an wî re heya wê di rengekê de wê xwe aidî wê hîs nekê û wê di rengekê de wê bi wê zorê wê xwe bin re wê hîsbîkê. Wê bixwezê ku ew li hemberê ber xwebide. Di rewşên ku ew berxwe nedê jî wê di rewşên fahmkirin û pêşketinê de wê ew bi wê re wê bikeve nava nakokiyê. Ev wê weke bi aliyên aqilê civakê ve wê di rengek de wê weke ku wê girêdayî bin.

Kes wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê xwediyê rewşê xwe ya jiyanî bê. Di wê nûqteyê de wê di rengekê de wê di temenê xwe de wê bi zimanê xwe yê zikmakî wê karibê pirr zêde afrîner bê. Lê di zimanê din de wê rewşên zimanî û fêrbûnê wê weke rewşên hatina fêrbûn û an hatina jiberkirin û yan jî ew weke di rengekê de hatina di meji de bicihkirin bin. Di wê temenê de wê weke ku ew fêrbûya wê dernekeve dervî wê. Lê kesekê ku ew di temenê xwe de ew mazinbiyê bi wan aliyan re wê weke ku wê jî wê cihê wê xwediyê rewş û hêst, fêrs û têgiha afirandinê û bi xwe wêrebûnê û hwd bê. Wê zêdetirî wê di wê temenê de wê weke xwe bi keseyetekê wê bibînê. Di wê temenê de wê, dema ku em bahsa dîroka civakê bikin ew ne weke dîroka kes a. Di wê temenê de wê jî destpêka pêvajoya wê heya heyî re ku ew çend hezar sal bê wê ew wê weke meju û xêwa wê biafirênê. Di wê temenê de wê kes wê di wê temenê de wê ew wê weke temenê wê yê fêrbûnê bê. Lê wê dema ku ew jî wê zimanê wê dûrket wê jî wê dûrkeve. Ber ku ev wê tenê wê ne weke bi hinek gotinan wê karibê were bûhûrandin li zimanê din bê. Ev wê di wê de wê hîs, hêst, hiş û hwd wê bi hev re wê hebin û ev wê di wê temenê de wê pêvajoyên afirandinê wê bi wê dîroka civakî a pêvajoyên wê yên pêşketinê re wê bide diyarkirin. Wê dîroka kes wê di wê temenê de wê hin bi hin wê reng û awa wê weke ku wê bistênê. Wê pêşkeve. Wê di nava wê de wê xwe di têgihiştinekê de wê bide diyarkirin. Wê karibê di wê de ew xwe bibînê. Xwe dîtî wê temenê pêşketinê a bi xwe, serbixwe û bi rehetî û hwd wê biafirênê. Ev wê weke aliyekê mirov ê giring wê di rengekê de wê di pêvajoya bûyîna mirov de wê weke ku wê biafirênê.

Ji wê aliyê ve wê dîroka civakê wê hertimî wê giring bê ku mirov wê di rengekê de wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi fêrsên wê yên ku ew wê, di rengekê de wê bi wê re wê fahmbîkê. Ku gotin di cih de bê wê weke ku wê têgînek giyanî a ku ew dayimî dihezirê û ew xwediyê temenekê bi hezaran salan a wê ew têgîna civakî û dîroka wê xwe di

rengêkê de wê bi kes re wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê ew giyane mirov ku wê weke bi mirov re ew dibê ku wê bahsa wê were kiirin wê dema ku em farz bikin ku ew hebê wê demê ev giyan wê weke giyanek afrîner a duyem wê xwe di wê de wê weke ku wê bicih bikê. Yan jî wê giyanê ku ew bixwe wê weke ku ew dihê diyarkirin weke 'nemir' wê di wê temenê de wê bi wê re wê karibê wê bi temenê wê yê dirêj ku ew berê me hebûya û piştî me jî wê weke hebê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di wê temenê de wê, di rengêkê de wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Pêşketina çerçoveya civakî

Çerçoveya civakî wê dikarê wê ji gelek aliyan ve wê li ser wê bisekinê û wê ji gelek aliyan ve wê werênê ser ziman. Di wê temenê de me hinekê wê li jor wê hani ser ziman. Lê heta ku em dikarin wê derfet hebê ku em di gotinekê de wê razberiyekê wê bi wê re wê bidina çêkin û wê werênina ser ziman.

Ev wê weke bi gotina têngîna razberi a bi gotina suhrewerdî ku me li deverêkê wê hani ser ziman wê bi têngîna hizirkirinê a di wê de wê derfeta wê jî wê di rengêkê de wê weke ku wê biafirênê. Di wê temenê de wê di aslê xwe de wê têngîna çandî a nava civakê wê di wê rengêkê de wê biqasî ku mirov wê dikarê wê fahmbikê wê di wê temenê de wê di rengêkê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengêkê de wê karibê wê di şêwayekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê di rengêkê de wê fahmbikê bê. Mijare civakê wê weke têngînek ku ew wê di wê de wê têngîna 'kûrbûnê' wê bi xwe re wê di rengêkê de wê karibê bide çêkin jî wê di wê temenê de wê weke ku wê ji aliyekê ve wê bi wê ve wê girêdayî wê karibê wê were fahmkirin bê.

Di roja me de wê dema ku wê bahsa civakê wê were kirin wê gelek teor û têngihên civakî wê ji gelek aliyan ve wê bi wê civak wê were diyarkirin û wê were diyarkirin. Têngîna civake civakî, dîrokî, civaknasî, derûnî, ramiyari, çandî, rewîstî, antropolojîkî, bawerî û hwd bi gelek aliyên din ên weke van aliyan ve wê karibê wê di rengêkê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Ev ali hemû wê xwediyê rengêkê têngînî e civakî bin. An jî her têngînek ji wan wê ji aliyê xwe ve wê xwediyê têngînek civakî ku ew bi wê û nerina wê dihê fahmkirin bê.

Lê di aslê xwe de wê ji wê zêdetirî wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di wê temenê de wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê mijare civakê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide diyarkirin. Mijare civakê wê fahmkirinên wê yên cihê ji aliyên wan têngînên wê ve ku wê bibê wê karibê wê salixbikê. Minaq civake ramyari ku wê were diyarkirin wê karibê bi gelek wateyên weke wê ku ew wê di rengekê de wê karibê wê bi wê re wê weke bi hizirkirnekê wê karibê wê li wê bihizirê û wê fahmbikê bê.

Weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê ku wê, têngîna orf û adetên civakî û kevneşopî bin. Ev wê weke rêgezna rewîstî ên civakî jî ku wê di rengê wê de wê çawa wê li gorî wê weke bi rastî bijin wê temenê wê biafirênê.

Mijare civakê wê di wê temenê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare civakê wê di rengekê de wê çendî wê ji wan aliyan ve wê wateyên wê di nava civakê de wê hebê jî lê wê civak wê bi xwe û çerçoveya xwe ya giştî re jî wê pêwîst bê ku ew were gihandin li çerçoveyek fahmkirinê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring a ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê d ewê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê. Minaq weke civake rewîstî û hwd ku wê di roja me de wê were bi gotinkirin wê bi zêdeyî wê bi têngînek menewî ku ew ji rewşên weke yên madiyetê dûr ew bi pêşketinek hizirî a etîkî û an sincê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin.

Di roja me de wê têngîna civake rewîstî wê di rengekê de wê, weke têngînek hizirî ku wê weke rêgezên wê yên çawa ew di temenekê bi rêzkariya xwe re ew di rengekê de ew bijî wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê werênê sser ziman bê.

Ev jî wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê di rengekê de wê her aliyê salixkirinê bi aliyên din re jî wê karibê salixkirina xwe bi wate bikê. Minaq wê rewş û rengê ramyariya civaka rewîst wê karibê wê weke gotinek ku em di wê temenê de wê karibin wê di reng û awayekê de wê salixbikin û wê di wê temenê de wê bi wê re wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê ev wê weke aliyên wê yên ku ew bi wan re were fahmkirin bê. Lê di hundurê wan aliyan de jî wê aliyên wê yên ku ew bi wan re were fahmkirin û di wan de were hizirkirin wê hebê. Wekî din wê zêde wê gotinek ku wê çendî bi têngînek civakî re jî wê were diyarkirin wê gotina civake felsefî' wê di rengekê de wê zêdeyî wê weke bi nerinek keseyetî û an tekakesî wê bimênê. Lê di wê temenê de wê di têngîna wê de wê qasta civakê ku ew bi fahmkirinek felsefeyî û pêşketinek bi wê û an bi pêşketina wê re ew diji wê were qastkirin û diyarkirin.

Di wê temenê de wê di dema kevnera a girêkê de wê platon wê çerçoveya xwe ya civakî wê heta ji wê were kirin wê bi idealizekirinekê wê di wê temenê û çerçoveyê de wê bi çerçoveyek şîroveyî ku ew li ser sokrat re wê dide kirin wê di rengekê de wê di xabate xwe ya 'welat' de wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê di rengekê de wê ev wê weke aliyekê giring ê ku wê di têngîna civakê de wê weke destpêkek giring jî wê di rengekê de wê were hasibandin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di şewayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Şîroveyên platon wê di têngîna civakê û navaroka wê de wê bi rengên weke beş bi beş wê ji hev cihê kirin û bi sazûmankirina wê û di wê temenê de wê bi xwezayî û ne bi xwezayî wê bi erkkirina kes di pêşketin û parastina wê de wê di rengekê de wê werênê sser ziman. Di wê temenê de wê di rengekê de wê ji aliyekê din ve jî wê ti pêşketina kes û bi aqilbûna kes û ya pêşketina dewletê û bi aqilbûna wê de jî wê di rengekê de wê weke têkiliyekê wê dênê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman.

Di demên hemdem de wê têngîna dewletbûnê wê di wê temenê de wê ji têngîna dewletên mitolojîkî wê weke dîrketina wê bibê û wê bi ber aqilekê rasyonel ve wê herê wê ji wê demê û pê de wê temenê wê bi wê re wê were çêkirin û wê bibê. Piştî wê di rengekê de wê, bûhûrandina wê têngîna dewleta rasyonel wê ji ya felsefî bi ber têngînek teolojîkî ku wê weke di demên hemdem de wê wateya xwe di gotina hegel a 'dewleta weke rûyê xwûdayê ya' û an têngîna dewleta xwûdê ku ew wê werênê ser ziman de wê karibê wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê têngîna dewleta teolojikî wê piştî wê di demên hemdem de jî wê bi fetîşkirina dewletê û an pîrozkirina dewletê wê di rengekê de wê çavkaniya xwe wê ji wê têngîna dewleta teolojikî wê ji wê karibê wê di wê rengê de wê karibê wê bi wê re wê di şêwayekê de wê bi wê re wê fahmbikê bê. Mijare dewlete hemdem wê di wê temenê de wê weke serdestê civakê wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin. Wê di awayekê de wê ji dîmenê dewleta ema felsefeyê a ku wê ji devê sokrat wê were şîrovekirin jî wê bi wê yekê wê dîrkeve. Di wê temenê de lê wê, tiştêkê din wê bikê. Ew jî wê di wê temenê de wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman ku wê felsefeyê jî wê di rengekê de wê di dîmenekê wê weke bikê xismeta têngîna xwe ya teolojikî de wê bibê. Lê ew wê weke qalikê wê yê diyarkî wê bi wê re wê di temenê wê de wê hebê. Di wê temenê de wê sînore hizirkirinê ê bi wê re wê heta kuderê wê herê û an wê neçê jî wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Di wê nûqtayê de wê, di rengekê de wê, weke di dîmenê weke serwerîya teolojikî a bi sazûmana wê re wê weke li têngînên hizirkirinê û hwd jî wê di wê temenê de wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Derketina dervî wê di wê temenê de wê bi wê re wê, bê diyarkirin. Mijare dewletê û civakê wê bi wê temenê wê di demên hemdem de jî wê weke sazîyek li pêşketina pêşketine civakê, demokratikbûn û hwd wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku ew bi têngînek kontrolker wê bi wê pêşîya wê were girtin. Di wê temenê de wê çerçoveya têngîna sazûmana dewletê ku wê weke pîrsgirêka civakê wê xwe bide diyarkirin jî wê di wê temenê de wê bide diyarkirin. Ber ku wê weke têngînek xwûdayî û an teolojikî wê ne ji temen ve lê wê ji serî ve wê weke pêş dibînê wê bide diyarkirin.

Hebûna civakê û têngîha netewî

Li kurdistanê wê weke aliyekê wê ê giring wê mijare civakê wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê pêvajoyên wê yên netewî û pêşketina wê di rengekê de wê werê diyarkirin. Ev di nava tekoşîna civakî a pîrr ali a li kurdistanê de wê were kirin. Bi teybetî 50 salên dawî wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temen de wê di dewama wê de wê bi wê re wê di rengekê de wê dikar wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di mijare civakê de wê di wê temenê de wê ev

pêvajoyên xwe afirandinê a civakî wê weke çerçoveya têtîha civake demokratik a ku ew bi wê fêrsê dihê li hizirkirin jî.

Pirsgirêkên civakî wê di rengekê de wê dikarê wê di wê temenê de wê bi wê re wê di rengekê de wê bi wê re wê dikarê wê li wê bihizirê. Lê civakbûn wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê karibê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Mijare civakê wê di nava pêvajoyên wê yên dirokî de wê xwe fahmkirin û afirandina wê jî wê di rengekê de wê bide diyarkirin.

Ya ku wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê li wê bihizirê wê xwe di wê temenê de wê weke bide diyarkirin jî wê ev bê. Mijare civakê wê di wê temenê de wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Civakbûn wê weke ku mirov wê dikarê wê fahmbikê wê bi fahmkirina nava wê û têtîliyên nava wê û salixkirina wan bi rengê fahmkirinê û hwd ve wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê direngê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Li kurdistanê wê weke aliyekê wê yê giring wê di wê temenê de wê, pêşketina wê di wê temenê de wê bibê. Lê di wê temenê de wê têtîna netewî a ku wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê, di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Mijare civakê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê dikarê wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.. Civakbûn wê hertimî wê di rengekê de wê weke têtînek di nava xwe de wê bi pêşketina wê re wê, di rengekê de wê karibê wê fahmbikê bê.

Di aslê xwe de wê têtîna ramyari û an desthilatî wê bi ya netewî re wê ji hinek aliyên ve wê weke lev nekê weke ku wê di roja me de wê hebê. Di wê temenê de wê, têtînek desthilatî û ramyarî a weke ku ew dixwezê weke xwe bide diyarkirin wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê di wê temenê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Mijare civak wê di wê temenê de wê xwe weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Miajre civakê û têtîna netewî wê di wê temenê de wê,

pêwîstî ku ew di rengekê de wê rengê xwe diyarkirinê rêveberiyê bide diyarkirin ku ew wê desthilatek çawa bê. Nekû wê civak wê li gorî wê xwe di reng û awayan de wê derbas bikê. Wê jî wê dikarê wê di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê têngîna civakî wê bi wê yekê wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê xwe di şêwayekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Civakbûn wê, di wê temenê de wê, pêşketina wê weke ku wê di nava xwe de wê xwediye beşên wê bin ew beşên wê di wê temenê de wê çawa wê di rengekê de wê weke xwe bi bûna wan û têkiliyên nava xwe ew dênin re wê temenê wê têngîha civakî a netewî wê di rengekê de wê biafirênê.

Wê di wê temenê de wê dikarê wê di rengekê de wê bi wê re wê di rengekê de wê dikarê wê di wê rengê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Têgiha netewî li kurdistanê wê xwediye çerçoveyek dîrokî a bi awayekê demdirêj bê. Xwediye zimanê xwe bê. çerçoveya xwe ya civakî, çandî û bi wê temenê xwediye bingihê xwe yê aboriya civakî bê, ku çendî wê aboriya wê di roja me de wê di nava sînorên dewletên ku ew di civakatiya wê di nava wan de hatiya qatkirin wê were talankirin bi xwezaya wê ya ardnigari re.

Di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê dema ku e, bahsa têngîna netewî wê bikin wê bi wê hizirkirin û an nerinê bê. Ev wê weke nerinek ku wê çendî wê weke ji kes û keseyetiye civakî ve wê weke bi navê wê di temenê dijberiyeka li hemberê wê de wê were kirin. Minaq wê, di wê temenê de wê, ne xwediye tênginek artarnatîfî a civakî bin. Wê dema ku ew bi navê wê civakê wê tekoşînê ku ew dibêjin wê bidin û an wê diparêzên jî wê di awayekê de wê ev di awayekê de wê tenê wê di gotinê de bê. Wekî din wê di awayekê rastî ê zêhni, hişmendî û hwd de wê, bingihê wê bi wan re wê nebê. Wê dema ku wê, bahsa wê nûqteyê wê were kirin wê li ser rêxistinên kurdistanî û tekoşîna wan ya bo civakê û bidest xistina maf û azadiya wê dikarê wê di rengekê de wê li berçav bigirê û hinek gotinan wê bibêjê. Kesekê ku ew dema ku wê bi kesên din ên hevrêyên xwe re wê ne di heman nerinê de bê û an bikeve dijberî wan bi nerina xwe wê yekçarî wê karibê xwe ji nava wê tekoşîna bo civakê wê dûr bikê û wê di meji de wê xwe ji wê dûr bikê. Di wê temenê de wê di temenekê objektîv û an şubjektîv de wê bikeve xismetê rêveberiyên li dijî mafê civakê şer dikin weke rejimên herêmê de. Yan jî wê di rengekê de wê çendî ku wê xwe bi wê yekê wê bi navê wê civakê wê werênê ser ziman wê bi rehetî wê rêxistinek rejima li dijî wê civakê

wê karibin di nava wê de cih bigirin. Kesên weke Altan tan di nava partiya Refahê a kurê arbakan de bê, kesên weke mehmed metiner ku ew wê di nava AKP rêxistina ardogan de bê ku ev partî wê ji sadan komkuji û sûcdarîyên li hemberê wê civakê sûxdar bê û an kesên weke Sezgin tanrikulu ku wê di nava CHP de bê ku ev rêxistin wê dîroka wê ji destpêka komarê ve wê weke dîroka pêvajoya inkarê li hemberê wê civakê bê û wê komkujiyên dîrokî ên weke yên zilanê, agirî û dersimê wê berpirsiyar bê wê di nava wê de wê cih bigirin. Weke van minaqan dikarê gelek minaqên din kifşbikê ku kurd wan weke 'cerdewaniyên ramyarî' jî bi nav dikin. Yan jî bi gotinek din em ku birêz ocalan bikarbênê wan weke 'judentrat'ên kurdan jî wê wan pênamebikê.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê dikarê wê wertênê ser ziman ku ev wê weke pêvajoyek şer a ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bîrê ser ziman bê.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman bê. Di aslê xwe de wê ev wê weke rengekê şerkirinê ê li hemberê wê civakê bê ku wê bi kesên jî wê di nava rêxistinên rejima ku ew li dijî wê şer dikê de. Wekê din wê di rengekê de wê ji wê kesên wê civakê wê di bin navê pişeya mamostetiye de wê bi hezaran kesan wê biafirênin ku ew wê civake xwe bixwe wê di bin navê wê de wê asimle bikin. Ji wê aliyê ve ku mirov wê bibêjê wê di ti demê de wê zanin wê bi wê rengê wê dijmîrovî wê weke newê dîtin ku wê çawa wê mazin wê were bikarhanin. Wê di wê temenê de wê ev wê bi xwezayî wê weke bi hezar kesan wê weke rengekê hêrîşê jî ê bi xwezayî ji nava wê ku wê hem bi temeneê objektîv û hem bi şubjektîv wê karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê fahmbikê bê. Di wê temenê de wê rengê gotinan û wateyên wan wê di rengekê de ku ew çendî weke bi awayekê masumane hebin jî wê bîrê xistin rewşa sûcdariyek li hemberê civakê de. Rewşa memostetiye wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di şêwayekê de wê bi wê re wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bixwênê û wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê fahmbikê bê.

Di wê temenê de wê pîrsgirêka civakê wê di wê temenê de wê ev alî wê bi awayekê şubjektîv wê bi temenê bi zanebûn ew sûcdarî wê pêkdihe

hanin wê bibê. Di wê temenê de wê dema ku ew dihê kirin wê bi zanebûnê wê bi temeneê destûrî ê ku ew li ser esasê nijadperestiya etnisiteyekê wê were diyarkirin weke ya bi tirkî û hwd re wê, bingihê qadaxaya rewşên weke zimanê kurdî wê bi wê bîafirênin û wê ew qadaxa wê pêşbixin. Di wê temenê de wê ji aliyekê din ve jî wê rewşên weke ji nava civakê wê wê bi dijberiyên komên nijadperest ên weke polisên rejimê bin û an kesên ji rêzê bin wê ew wê bikin. Minaqên weke bi wê ên herî dawî ku wê malbatên kurd weke li stembulê li musikê dihisênin di arabaya xwe de wê, polis wan bidina sekinandin û wê êşkenceyê li wan bikin û wê bidina girtin. Heta ku jinek kurd a bi navê zeynep Yaman ku wê ducani bê wê zaroya xwe wê di encama derbeyên polisên tirk de wê, bê gotin ku wê winda bikê. Ev bûyar wê li stembulê li dora 13ê temuze 2025an de wê bibê. Weki din jî wê li amedê kaffeyên kurdî ku ew di wan de teşwîkî axiftina kurdî dikin wê wan desteser bikin û wê cezayan wê di dadgehên tirk ên herêmê de wê bibê. Ev rewşa weke li dijî zimanê kurdî jî wê piştî wê bûya li stembulê wê bibê. Wê dûv wê were, weke kiryakre dijber a li zimanê kurdî.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke rewşek teybet bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê. Ev wê, di rengekê de wê weke vê wê şewayêmn cihê ên hêrîşê wê karibê wê kifşbikê û wê rewşê wê nikaribê ji rewşa politikayên cerdewaniya ramyari a ku me li jor bi bahsa wê bi kesên ji kurdan di nava rêxistinên rejimê ê ku ew inkara hebûna wê dikê cihê û cûda li wê bihizirê bê. Wê weke kiryarên ku ew wê hevdû wê temem bikin.

Di wê temenê de wê dikarê wê di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê hişmendiya civakî wê di rengekê de wê di wê temenê de wê çendî ku ew kesên mijare gotinê bin wê weke bi zane û heta weke 'rewşenbîr' jî wê xwe pênasebikin wê nikaribê bahsa têgînek netewî û civakî a di wê temenê de ku ew wê xwe li wê bigirin û wê biparêzên wê bi wê re wê bikin. Ew bi tememî jî wê hişmendiya wê di rengekê de wê dûr bin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê ew wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê, di rengekê de wê têgîna fahmkirina civakê wê di wan kesan de wê nebê. Wê di rengekê de wê karibin bi rehetî jî wê bi şûn ve gavê biavêjin. Di wê temenê de ew piştî ku ew hatina dînyê û bi zimanê duyem ew jiyane wê xwe li wê rewşa zimanî û civakî a duyem

wê bigirin. Ber ku ew serdest a û hêsta serdestîyê wê di wê temenê de wê, ji wê hêsta wan kesan a xwe piçûk dîtîne wê weke ku ew wê wan di dîmen de wê xilas bikê. Ew li wê dihezirin. Lê ew di wê temenê de wê, weke rewşek xirab wê di wê temenê de wê bi wan re wê di rengekê de wê weke ku wê bi wan re wê di şewayekê de wê weke ku wê bibê.

Di têtînek civakî a rast de ku ew kesek wê di nava rêxistinek ji wê civakê de bê ku ew ji wê dût ji keve wê ji rastiya wê civakê wê weke bi temenekê aks nekê û wê bi wê ji wê dût nekeve. Ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê fahmbikê bê. Wê bi wê re wê, di rengekê de wê cihê hizirkirinê xwe wê disa wê bi zimanê wê civakê wê werênê ser ziman û wê di wê temenê de wê xwediyê rewşek fahmkirinê a ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku wê kesên ku ew xwe ji rêxistinek kurd wê dût bikin û wê bikevina dijberî wê de wê bi rehetî wê karibin wê rejima li dijî wê civakê bê wê di refê wê de wê bi rewşê xwe ya objektîv û an şubjektîv wê weke karibê cih bigirê bê. Ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê, fahmnekirina rastiya civakê wê di wê rewşê de wê di serî de wê hebê. Weki din wê hişmendiya wê, di rengekê de wê bo mirov wê ne bûhûrîner bê. Ev wê weke kesekê ku wê di çerçoveya civakî de wê weke bi wê bikeve rewşek derûnî a nexweş de bê. Lê ew di aslê xwe de wê ne tenê wê encamek teybet bê ku wê karîbê wê li ser wê bisekinê bê. Ji wê zêdetirî wê di wê de wê rewşên din jî wê hebin ku wê karibê wê fahmbikê bê. Hinek kesên ku ew wê di wê temenê de wê, çendî ku wê, weke bi zimanê kurdî jî wê bi axifîn û bi nivîsin. Lê wê bi rehetî wê karibin wê di wê pozîsyona xwe ya dijber de wê di rengekê de wê bikevina rewşekê de. Ev wê weke rewşek teybet ku wê di cewherê wê de wê weke ku ew wê bi wê weke ji wê dût ketibin. Di wê temenê de wê çendî wê civakîtiya wî ji bo wî giring bê wê ne di farq û hişmendiya wê de bê. Di wê temenê de wê karibê bi rehetî wê piştî xwe bide hemû tiştê ji wê dût keve.

Civak û xêwa wê di rengekê de wê weke çerçoveyek teybet bê ku wê kes û civak wê bi wê re wê xwe biafirênê bê. Aliyekê wê bi çandî û civakî bê. Aliyê din bi kes û xewê û hwd bê. Wê di wê temenê de wê

têkiliya wan aliyan wê rewşa xêwê wê bi ziman re wê weke uzwekê laşê mirov wê giringiya wê karibê wê bide diyarkirin.

Di wê temenê de wê temenê wê dîrokê ê cvakê wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke ku wê xwe di şêwayekê de wê weke ku wê bi wê re wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê kesê ku ew ji rastiya xwe ya civakî ew dûrketî û an dûrketinê bi sedemên derûnî ên inkar û piçûkxistina rejimê wê dikin wê di rengekê de wê, bijartinên xwe yên bi aliyên din de jî wê nikaribin bi wê re bikevina nava hev girtinekê. Di wê temenê de wê hertimî wê weke kesna di navê de dimênin wê bibin. Wê di rastiye de wê ti carî wê nigihijina aramiyê di xwe de. Wê weke kesekê ku ew her dayimê li tiştêkê birçî bê û nizanibê ku ew çiya wê di rewşa wê de wê bijî. Wê di wê temenê de wê, ev wê weke rastiya wan kesan wê di şêwayekê de wê xwe bide diyarkirin.

Di wê temenê de wê bi zimanê serdestê xwe nivisandin, xwandin û hwd wê bo wan wê weke şênaziyekê wê bibê. Ew çendî ku ew xwe weke serdestê xwe bibin wê weke ku ew wê, xwe bigihînin rastiye. Lê vaji wê bi wê re wê çendî ku ew dikin ew ji rastiye dûrdikevin. Di wê temenê de wê, ev keseyet ku ew di carî di xwe de ne gihîjê aramiyê wê di rengekê de wê hertimî wê di xwe de wê bi pîrsgirêkên cihê ên weke yên derûnî û civakî wê bijî. Di male xwe de li hemberê jin û zaroyên xwe wê, hertimê wê di rewşên weke bêxemî, hêrsbûn û her wusa acizbûne de wê karibê bijî. Yan jî wê di rengekê din de wê, rehetiya ku ew li lê digerihe wê weke ku wê hertimî wê weke gavekê li pêşiyê bê wê weke ku ew gavekê pêşde wê herê wê bigihijiyê. Lê çendî ku ew gavekê pêşde çû wê ew hêst jî wê gavek pêşdetir wê herê û ev wê, ne têrî û dûrketina xwe ji xwe wê bi wî û an wê re wê di rengekê de wê weke ku wê biafirênê.

Di wê temenê de wê ew di aslê xwe de dizanê ku ew kiya. Lê ew nexwezê wê herê bikê. Di wê temenê de wê pîrsgirêk hem wê bi fahmkirinê bê û hem jî wê derûnî bê. keseyet wê di wê temenê de wê di rengekê de wê xwe di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Ev hêsta dûrketinê û an ya dûrketî wê weke hêstek ku wê mirovê ji civakê wê hertimî wê bijî. Ev dikarê hemû tiştê bi kes bide kirin. Wê kes ji hemû telukeyên ku wê werina li serî û an bi derfet dikarin werina serî jî wê ji wan re wê vekirî bihêlê. Di wê temenê de wê, di fahmkirina xwe de wê, tiştê ku wê herî zêde wê zorê bikşênê wê nîrxek ku ew pê bawer ku ew wê weke rastiya xwe li wê bigirê ku ew bigihiyê de bê. Ber vê yekê wê karibê bibê oldarek ku ew ti carî wê xwe di wê de wê weke ji wê

nebînê. Lê wê hertimî wê xwe di wê de wê weke çendî bi wê ve girêdayî wê bide nişandin.

Pirsgirêka olî wê di nava kurdan de wê aliyekê wê yê bi pirsgirêk jî wê xwe ji wê aliyê ve wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê, ev jî wê di aslê xwe de wê rast newê fahmkirin. Ber ku wê metingerê wê kesê kurd wê têngîna baweriyê weke 'artarnatife wî ya netewî' bi wî dana nişandin. Di wê temenê de wê bo wê, pêwîstiya bûna oldarekê baş wê bo wî û an wê bi tememî ji wê hêsta netewî wê dûrketinê bê. Di wê temenê de wê çendî ku wê ew wê bikê wê weke xwe nêzî olê wê bikê wê weke xwe nib menewiyetê wê tişî bikê. Lê ew wê hertimî wê beremberê wê û an vaji wê valahiyekê û hinek pirsgirên ku ew wê weke carna di tirsîhê ji xwe bikê û wan werênê ser ziman wê di serê xwe de wê bi wan bijî. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê katibê wê di rengekê de wê di dewama wê d ewê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Mijare netewê û pirsgirêka fahmkirinê

Di demên hemdem de wê weke aliyekê wê yê giring jî wê mijare fahmkirinê di çerçoveya têngîna civakî a netewî ya kurdistanî de wê xwe bi kesên ji wê re wê bide diyarkirin. Kesê ku ew herî weke ji xwe û zanebûna xwe qayil jî bê wê di wê temenê de wê karibê bikeve rewşek weke ya ne fahmkirinê û an weke ji wê dûr de.

Mînaq wê, di wê temenê de wê çawa wê civakê wê were diyarkirin û an wê li wê were nêzîkbûn wê bi wê re wê xwe weke aliyekê wê yê din giring wê bide diyarkirin. Wê di rengekê de wê, mijare civakê û fahmkirina wê, di rengekê de wê, di roja me de wê di gelek waran de wê weke rewşên civakî-netewî û yê ramyari wê di rengekê de wê weke ku wê ji hev newê cihê kirin. Di wê temenê de wê ev jî wê weke ku wê carna wê hebûnek netewî a li wê xwedî derketinê wê weke ji nerinek ramyari û hwd wê biafirê û an dikarê ew nerin ku ew ji holê rabû wê weke ku ew wê were ji holê rakirin û an jî ew kes bi wê nerinê re ket vaji de wê karibê bi tememî ji wê rewşa civakê dûrkeve.

Ji wê aliyê ve wê gelek rewşên manipulakirinê wê di wê temenê de wê xwe bidina diyarkirin. Di wê temenê de wê ev pirsgirêk wê di roja me de wê ne tenê wê weke rewşa rêxistinekê û hwd bê. Wê weke bi kesên tekakesî re jî wê xwe di rengek de wê bide diyarkirin.

Ji wê aliyê ve wê wekeku wê mijare fahmkirinê wê weke aliyekê giring wê bi mijarê re wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Di

wê temenê de wê ev wê, weke aliyekê wê yê din jî wê karibê wê li wê bihizirê ku wê têtîna netewî wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê hinekê wê li wê bihizirê bê.

Di roja me de wê rewşek manipûlakirinê ku wê li ser temenê qatkirinê wê di nava kurdan de wê li ser wê rengê nerinê re û an fahmkirinê re wê xwe di şewayekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Di rengekê de wê nerina wan ya baweriyê jî wê bi wê were maipulakirin. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Minaq wê dikarê wê bibêjê ku wê li hemberê kurdîna êzîdî wê kurdên ne êzîdî wê bikarhanina wan û an nakokîya baweriyê wê di wê temenê de wê çawa wê were kirin temenê ji hev dûrketinê û an bi hev re tevnegerinê. Ev wê di nava kurdên elewî û an kirmanckî û yên kurdên din ên kurmanckî û soranî, û hwd de jî wê were diyarkirin. Têgihên weke di temenê lêpîrsînê de ên weke gelo zazayek kurd a û an na wê di wê temenê de wê di rengekê de wê, were kirin.

Pîrsgirêka lêpîrsînê a li ser rengê baweriyên re wê di wê temenê de wê ev wê di rengekê de wê di wê temenê de wê, weke aliyekê ku wê ji navikê ve wê bibê temenê qatkirinê nava civakê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Mijare civakê wê di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê ku wê di serî de wê çawa wê were fahmkirin bê. Ev alî wê di serî de wê dema ku em di çerçoveya civakî de wê li wê bihizirê wê, çawa wê, bi rengê xwe yê baweriyê wê hebê û an jî wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov dikarê wê li wê bihizirê bê.

Di wê nûqtayê de wê ev wê weke aliyekê qatbûnê ku wê di nava civakê de wê bi sed qatan wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê mijare baweriyên wê li hemberê hev bikarhanina wê ku wê weke meju û kevneşopîyek ramyarî a herêmê jî bê wê ji wê aliyê ve wê bi zêdeyî wê kurd wê bi neyinî wê ji bandûr bibin. Di wê temenê de wê dikarê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê mijare civakê wê di wê temenê de wê çawa wê weke nirxekê wê fahmbikê û wê bawerîya herkesekê wê bi wan re bê û ew nekeve nava têtîliyên wan ên civakê de wê weke aliyekê ku mirov wê karibê wê ji wê aliyê ve wê li wê bihizirê bê.

Di wê nûqteyê de wê, ji wê aliyê ve wê, mijare baweriyê wê di aslê xwe de wê bi çerçoveya mijare civakê re wê ji gelek aliyên ve wê weke ku wê pêwîst bê ku ew were dahûrkirin û were hildan li dest. Wê di wê çerçoveyê de wê mijare baweriyê û civakê wê çawa wê were heremberê hev wê, karibê wê di serî de wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Ji wê aliyê ve wê, dema ku wê piştî pêvajoya hêrîşên DAÎŞê ên li kurdistanê wê were kirin û wê, hêrîşê êzîdîyan wê were kirin wê, di rengekê de ku wê weke 'fermana 73êan' wê were bi navkirin jî wê di wê temenê de wê weke fermenake hemû kurdan wê karibê wê di rengekê de wê fahmbikê bê.

Ber çî wê di wê temenê de wê li ser baweriyên wan re wê civak wê li beşan wê were beşkirin. Mijare civakê wê di wê temenê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê ev wê weke aliyekê wê yê nava wê ku wê çawa wê weke bi wê serdestên wê pêşîya hatina wê ya cem hev wê bi wê bigirê jî bê. Ber vê yekê wê aliyê wê weke aliyekê giring ê mijare fahmkirinê wê di serî de wê pêwîst bê ku mirov wê hilde li dest û wê werênê ser ziman. ber çî wê derfet ji pêşxistinên têgînên bi felsefeyî ên weke bi rewîstê û hwd wê newê dayin û an wê heta roja me wê ne hatibina pêşxistin? Wê aliyekê wê bi vê aliyê ê istismarkirina li ser bawerîyan ve jî wê girêdayî wê hebê.

Di wê temenê de wê, bawerî wê ji wê aliyê ve wê weke çawa wê bi wê re wê têgiha civakî wê bi wê were ji holê rakirin û wê dema ku wê kes wê li xwe binerê wê li şûna bi temenê xwe yê civakî binerê wê di temenê wê weke xwediyê çî baweriyê re ew bi wê di rengekê de were salixkirin û wê were ser ziman.

Wê jî wê di rengekê de wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê mijare bawerîyan wê di rengekê de wê di temenê pîrsgirêkên civakî de wê weke aliyekê wê xwe bide diyarkirin wê hinekê jî wê ji wê aliyê bê. Ji aliyekê din ve jî wê mijare serdestiyê û têgînên olî ên weke mezhebî pêşxistina wan wê di wê temenê wê weke yek li hemberê yê din wê were kirin li pozistînekê de. Di wê demê de wê, dema ku wê minaq wê rejîma sûrî û an devereke din wê were xistin wê bi têgîna mezhebî wê were kirin û ev wê piştî wê di bin wê navê wê rengê mezhebî de wê, li dijî komên din ên etnikî wê di bin nêwê navê de wê werina kirin pozîsyonê û dijberiyê de. ev li dijî kurdan bê, elewîyan bê û an dîrîziyan bê.

Di wê temenê de wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê karibê wê werênê ser ziman. Ji wê aliyê vw wê mijare baweriyê wê zêdetirî wê di dîmenekê li hemberê komên civakî bikarhanina wê ji aliyê desthilatên serdest ve wê karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê bê.

Ev wê weke aliyekê giring ê bi baweriyê re ê weke weke mijare fahmkirinê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengek de wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê weke aliyekê din ê ku mirov wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman jî wê mijare kesên di nava civake kurd de ku ew dibêjin ew bi wê hişmendiyê dirabin bin. Ew wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê weke mijarek fahmkirinê a giring wê werênê ser ziman ku ev wê ber ku wê pêşîya çêkirina yekitiyek netewî a ramyari jî wê bi wê were girtin. Di wê temenê de wê ne dûrî têngînek faodal û encamên wê ev ali wê xwe di rengekê de wê karibê weke aliyekê bi pirsgirêk ku wê li ser rewşa rêxistinekê re bê û an li ser rewşa kesekê re bê.

Di wê temenê de wê, di rengekê de wê ev wê rewşa ramyarî a civakê û an di nava wê de wê mayina xwe û an rewşa xwe wê bi wê rewş û rengê nerina ku ew bi wê dihezirê û dinerê û hwd re wê, bikê û wê di wê temenê de wê, ev wê weke ku wê di rengekê de wê derkeve li pêş bê. Minaq wê, di bin navê olî de wê kesên weke ku wê ne oldar bin wê kesekê oldar wê di bin rêxistinek di wê temenê de ku ew wê were bicihkirin wê çawa wê ew wê, weke 'vaji hev' wê di rengekê de wê were diyarkirin. Bi nerêna xwe ya weke oldar û an ne oldar, bi bawer û an ne bi bawer û hwd bê. Lê ev wê, di serî de wê weke endamê wê civakê bê. Ev wê nikaribê wê rewşê wê di rengekê de wê bi wê re wê bigûharênê û an wê di şêwayekê din de wê bide hanin li ser ziman. di wê temenê de wê, di rengekê de wê gelek rewş wê di rewşa ramyari de wê, bi rewşên weke li ser hûrgilan re ku wê weke bi kêm dîtîne bê û an ne weke hev dîtîne bê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê xwe bi wê weke bikê sedema domandin û an ne domandinê.

Mijare hizirkirina netewî de wê dema ku em hinekê wê di dewama wê de wê bi wê re wê bihziirin wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê weke bide diyarkirin. Ji wê aliyê ve wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê weke aliyekê ku ew têr negihîştî wê xwe di rengê fahmkirinê de wê weke ku wê xwe bide diyarkirin. Yanî wê di

rengê de wê karibê wê werênê ser ziman ku wê dema ku wê, di nava nerina xwe ya civakî de ku ew bi wê tekoşîna civakî dide ku ew bi rêheval û na kesên ku ew bi wan re dimeşê ku ew ket vaji wan û pê de wê ji wan dûrkeve û heta ku wê xwe li aliyê rejimên ku ew li hemberê civakê şer dikin wê bibênê ku wê ev wê tenê wê weke aliyekê ku wê bi wê re wê fahmbikê bê. Ev wê di destpêkê de wê weke rewşek ku wê di dûmenekê objektiv de wê weke xwe bide diyarkirin. Lê hin bi hin wê hinek nuweyên ku mirov zêde weke ne di farqê de jî bê wê bi şûbjektiv wê di rengê de wê di xwe de wê dest bi pêşxistinê wê bikê bê. Nexwe wê kurdek ku ew bi fizika xwe û an gotina xwe wê hêrîşt wê civakê wê bikê û an wê li hemberê hêrîşkirinê li hemberê wê bédeng wê bimênê ne xwe mirov wê çawa wê fahmbikê bê.

Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê di wê temenê de wê ev rewş wê nehêlê ku wê di temenekê netewî de wê, li dora rêgezê ew bigihijina hev. Herkesek wê weke ji aliyê xwe wê bihizirê û wê weke ya wî û an wê rast bê wê tevbigirihê. Di wê temenê de wê, di rengê de wê li ser wê re wê li dijî yên din wê bikeve nava pizasyonê. Ev wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke ku wê karibê wê li wê bihizirê bê.

Wê jî wê dikarê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê temenê ji hev belevbûnê ku wê di nava civakî de wê bibin wê, di wê temenê de wê ev ali wê bingihê wê biafirênê. Wê di wê temenê de wê, dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê li wê bihizirê bê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê bê. Mijare hizirkirinê wê di wê nûqteyê de wê, bi gotina 'aqilekê hevbeş ê pêwîst' re wê karibê wê di rengê de wê li wê bihizirê bê. Di wê temenê de wê di temenê wê çerçoveya ku wê herkesek wê ji aliyê xwe ve wê xwe rast bibîne jî wê temenê wê ev biafirênê.

Di wê nûqteyê de wê pirsirêkên netewî wê di wê temenê de wê di rengê de wê karibê wê li wê bihizirê. Lê ev nayê wê wateyê ku wê netewbûnek neafirî bê. Wê dema ku wê ev yekiti di têgihê û an nerinê de nebê wê newê wê wateyê ku ew netewbûn nebê. Ew nebûna wê

hevbeşîya nerinê a civakî wê tenê wê temneê ji hev belabûnên wê bîafirênê. Wê di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê mirov wê li wê bihizirê bê.

Di zane min de wê birêz ocalan wê dibînê û wê kifşdikê ku wê çawa wê ev ali wê weke aliyekê ku wê çawa wê êdî wê ji wê demê û pê de wê zirarên mazin wê karibê bide civake kurd. Ber vê yekê wê li kurdistanê wê çawa wê hewldana li darxistina 'kongira netewî a kurdistanî' wê pêşniyara wê bikê. Wê hewldanên wê bide diyarkirin. Kongira netewî wê di rengekê de wê ji wê aliyê ve wê bi ramyarî û nerinî û hwd wê valahiyên ku ew diafirin wê wan valahiyan wê dagirê. Di wê temenê de wê di wê temenê de wê, çerçoveya netewa demokratîk wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê bîafirênê. Wê di wê temenê de wê ser wê bisekinê û wê wertênê ser ziman.

Kongira netewî û giringiya wê bo têgiha netewî li kurdistanê û giştîya herêmê

Kongira netewî wê di rengekê de wê deh salên dawî wê di roja kurdistanîyan de bê. Di aslê xwe de wê giringiya wê ne tenê bo kurdan wê bo giştîya herêmê û pêşketina wê dîrokî bê. Wê, di wê temenê de wê hewldanên li darxistina wê werina pêşxistin û wê di rengekê de wê hemû jî wê li astengiyên serdestîyên li ser serê wan wê werin. Wan ne dixwest ku ew di nava xwe wê kongira netewî li darbixin. Ber ku wê wan di bin dest de digirt. Hêzek ku ew wê weke hêza ramyari wê biryarên ramyarî wê di rengekê de wê weke ku wê bide wê nexwezin. Ber ku wan dixwest ku ew li şûna wê li ser çaresenûsa civakê bo xwe û serdestîya xwe û serdestîya xwe wê bikin. Di wê temenê de wê weke tirkîya ku wê rejima tirk wê bikê wê qada kurdistanê û civakê wê weke qada pêşxistina netewbûna tirkîtiyê wê bikarbênê û wê ser wê re wê çawa wê ew wê di nava wê de wê bihalênê û hwd wê li wê bihizirê.

Di demên dawî de wê birêz ocalan wê gotina 'entegrasyonê' wê derxê li pêş. Di wê temenê de wê gotina entegrasyonê wê di rengekê de wê weke gotinek ku wê di rengekê de wê weke **vaji** gotina asimlasyonê wê di şêwayekê de wê werênê ser ziman. Bi mantiqê ku wê di rengekê de wê ew wê bikarbênê wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê wertênê ser ziman ku wê, çawa wê pêşîya asimlekirinên civakî wê bigirê wê bikarbênê. BI gotin û an dirîşma ji asimlasyonê re na, lê ji entegrasyonê re herê. Di wê temenê de wê gotina têngîna 'entegrasyona pozîtiv' wê di rengekê de wê bikarbênê. Di wê çerçoveyê de wê ev gotin

wê weke gotinek ku wê karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê bê.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Wê jî wê di wê temenê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê di çerçoveya wê çekirina yekitiya civakê wê konferanse yekitiyê a rojava û piştî wê konferanse ronakbiriye a kurdên êzîdî û hwd ku wê di dewama wê de wê were li darxistin wê weke rewşên dirokî ên ku ew di wê temenê de wê karibin werina fahmkirin bin. Konferanse ronakbiriye a kurdên êzîdî li darxistina wê piştî wan komkujiyên hatina hanin li serê wan wê weke serkevtinekê wê karibê wê fahmbikê bê. Piştî wê re wê, hebûna xwe wê jinûve wê di temenekê bi rêxistinkirin û bi hêzkirina jinûve wê bi wê re wê temenê wê çêbikin û wê bidina domandin.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê di şewayekê de wê li wê bihizirê bê.

Wê jî wê di wê temenê de wê karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê bê. Mijare yekitiya kurd wê weke ku mirov wê karibê wê fahmbikê wê weke aliyekê temenî ê vê pêvajoyê wê di rengekê de wê biafirênê bê. Kurd di wê temenê de wê di rengek de wê ne bi rêxistinekê û an rewşek xwe lê wê bi hebûna xwe ya giştî wê bi temenê maf û azadiya xwe û statûya xwe wê weke mihatabbê wê pêvajoyê bin. Ev jî wê weke rewşa kongira netewî wê weke rewşek elzem wê bi giringiya wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Kongira netewî wê, di wê demê de wê li darxistina wê weke aliyekê wê yê giring ê ramyari ê rewşa civake kurd jî wê biafirênê. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê bê. Di wê temenê de wê di wê de wê hemû kesayetên pêşeng, rêxistin û hwd wê ji hemû beşên civake kurd û ardnigari û hwd wê, pêwîst bin ku ew di wê de cih bigirin. Wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê li wê bihizirê bê.

Mijare yekitiya kurd wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê ku wê, di vê pêvajoyê de wê nebê nabê bê. Ya ku wê tenê wê karibê li pêşîya hemû hêrîşên li ser civake kurd wê bisekinê û wê, serokatîyek netewî wê ji wan re wê bikê jî wê ev bê. Di wê temenê de wê ev wê

weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê **bê**.

Li vir wê di aslê xwe de wê mijare yekitiyê wê weke aliyekê wê yê giring ku wê kurd wê li ser wê bisekin in. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê yê giring wê karibê wê li wê bihizirê bê.

Di wê dema ku kurd di wê de dijin wê di rengekê de wê, di wê de wê rewşa ku wê karibê wê kurdan wê ji aliyekê ve wê xilas bikê jî wê rewşa yekitiya kurdan bê. Di wê temenê de wê ber vê yekê wê, di wê pêvajoyê de wê bi zêdeyî wê yekitiya kurd wê derkeve li pêş. Kurd di wê demê de wê, di aslê xwe de wê, di bin pêvajoyên tûndûtûj de wê derbas bibin. Rewşa hêrîş û komkujiyên li swêda wê, di rengekê de wê weke pêvajoyek hêrîşê a ku wê di rengekê de wê çawa wê, bi ber rojava ve wê, pêvajoyên herîşê wê werina birin. Di aslê xwe de wê, hêrîşên israil ên li dijî herîşên rejîma sûrî ên li ser swêda wê di tengekê de wê weke pêşîya wê bigirê. Ber vê yekê wê rayadarên tirk ên weke Erdogan jî û bahçeli jî wê di rengekê de wê bi awayekê bê sînor wê gotinên kirêt li dijî israilê wê bibêjin. Ne ji israilê ba wê ev komkuji wê weke di rengê komkujîya kurdên êzîdî de wê, rewşek wê bi heta hanin li serê swêdîyan. Ji xwe wê, piştî hêrîşê wê weke ku wê hêrîş wê were kirin wê rewşên weke ravandîna jinên swêdî û an dûrzî jî wê vê rastiye wê di rengekê de wê piştrast bikê. Wusa xûya dikê ev herîşa li dijî dûrzîyan wê weke planek kûr bê û wê ji navendekê mazin wê were pêşxistin bê. Wê di wê temenê de wê piştî wê, pêvajoya hêrîşê wê çawa wê bê gihandin û an herikandin li rojava herêmên kurdan wê weke di nav hasabên wê de bin. Ji xwe ev pêvajo wê direngê din de jî wê hebûna xwe bi hêrîşên ku wê bi destê komên cihadist ên colanî û an el-şara ku ew di dewama DAÎŞê de na wê di rengekê de wê weke wê werina kirin. Ev wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman **bê**.

Di wê demê de wê dema ku wê bahsa pêvajoyê çareseriyê wê were kirin wê di wê temenê de wê di mejiyê rayadarên tirk de wê weke ya di dema 2014an de ku wê bi wê re wê temenê hêrîşên DAÎŞê wê bi wê re wê çêbikin û wê bi wê re wê hêrîşî li ser kurdan wê bikin wê di wê temenê de wê karibê wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di vê demê de wê wusa di hê fahmkirin ku wê ji aliyê rayadarên tirk ve wê, di rengekê de wê, çawa wê bê kirin bingihê konseptek nû a şer de wê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê. Ji destpêka 27 sibate 2025an ve kurdan wê çendî wê gav bi avêjin wê di wê temenê de wê, dîsa wê heta roja me wê ti gav wê newê avêtin. Di wê temenê de kurdan bahsa avakirina komisyonê li meclisê kir. Lê ew jî wê demek dirêj wê taxir bikin. Û wê bi hêcentên cûr bi cûr wê, dereng bixin. Piştî wê jî ku wê bahsa avakirina komisyonê wê bikin wê di wê de jî wê weke ku wê li gorî xwe wê xapandinek wê di temenê de wê bi wê li wê bihizirin. Ew xapandina di temenê avakirina komisyonê ku ew di hê xwestin were avakirin de wê, çi bê? Ew jî wê ew bê ku wê çendî kurd û an aliyê kurd wê bahsa komisyonê û avakirina wê bi temenê çêkirin û gûharandina destûrê û an yasayî wê bikin. ***Lê ew wê, di wê temenê de wê bo ku ew temenê wê yê destûrî û yasayî wê çênekin wê di dawîyê de wê di 18'ê temuza 2025an de wê, bi gotina weke "di bin biryara serokê meclisê numan kurtulmuş de ku ew were avakirin wê biryarê bidin. Di wê nûqteyê de wê rewşa xapandin û ne ji dilbûn û dîrûstnebûnê wê di wê temenê de bê ku ew bo ku ew temenekê wê yê destûrî çênekin wê di wê temenê de wê bi gotina di bin biryara serokê meclisê numan kurtulmuş de ku ew were avakirin wê biryara wê bidin.***

Di wê temenê de wê, di wê temenê de ku wê herkesek wê bahsa çêkirina temenê destûrê bi yasayî wê bikê jî wê di wê temenê de wê çawa wê, di rengekê de wê, dervî yasayî û an destûrî wê bi awayekê hebûna komisyonê wê ava bikin wê di wê temenê de wê karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê girîng jî wê, ew wê bibê ku wê bêî temenekê destûrî ew komisyona weke di hê avakirin û weke girêdayê serokê meclisê numan kurtulmuş jî wê weke komisyonek di destûrî bê. Di wê temenê de wê çawa wê, di wê rengê de wê mijarê wê di rengekê de wê, weke tenê bo ku ew bêjin meyzênin me komisyon avakir û hwd wê ew komisyon bi wê rengê wê were avakirin. Weke komisyonek di yasayî bê. Wê weke komisyonek di destûrî bê bi wê yekê û rengê.

Di wê nûqteyê de wê ev alî wê weke aliyna ku wê tişteke din wê di rengekê de wê bidina diyarkirin ku ev di pêvajoyê de ne ji dil in. Wê çawa wê pêvajoyek nû a hêrişê wê li hemberê kurdan wê bidina destpêkirin wê di rengekê de wê bi wê yekê û rengê wê di wê temenê de wê, bi wê rengê wê hebûna komisyonê wê di wê temenê de wê were lê

hizirkirin. Bi wê rengê di temenekê weke kesekê ve girêdayî û bêî temenekê destûrî ava kirina komiyonê di bin gotina serokê meclisê de wê, di rengê din de wê hinek rengên din ên fahmkirinê wê weke ku wê biafirênê. Ew jî wê rewşa Sirri Sûrreya onder bê. Di wê temenê de wê, weke ku ew wê, weke bi armançê weke ku wê ew kriza dil wê bi wê rengê wê weke ku wê bi wî bidina çêkirin û bi wê dawiyê li jiyane wî werênin û piştî ku ew serokatiya meclisê bi tememî bikina bin kontrolê û dakû ku ew bi wê rengê rewşek weke dij-yasayî û an dij-destûrî bi wê di şewayekê de wê biafirênin. Vê rewşa komiyonê a avakirina bêî temenekê yasayî û an destûrî wê, dikarê bi aliyekê din ve jî wê girê bide. Wê bi pêvajoya hêrîşên li ser dîrîzîyan re ku wê piştî wê, bi alikariya tirkîyê wê hin kom û aşîrên arab û an bi navê 'aşîrên bedewî' ku wê werina bi navkirin û wê, bî bi çekkirin û wê bî xwestin werina ajotin bi ser dîrîzîyan de. Ew komên weke yê 'aşîrî' û an 'bedewî' bî dayin diyarkirin jî wê komên çekdar ên bi navê 'komên artîşa azad' ku wê berhevkerina û li herêmên weke serêkahnîyê, afrînê, azaz, serêgir û hwd bicihkirina bin. Intibaya weke 'aşîrên arab' dana nişandin jî wê di wê temenê de wê bi armanca di wê temenê de pêşxistina hêstekê û dijminatîyekê ku ew wê bi karbênin jî bê.

Bi teybetî ew jî komên di bin dagirkeriya tirk de na û komên arab ên hanina li wan bi cihkirina wê bi wê yekê wê bikin. Ji wan re wê bîjin ku em çî bîjin hunê weke wê bikin û ku hun nekin emê nikaribin we biparêzên. Ew bi serê weke weke pêvajoyek nû a şer ku ew temenê wê dihê çêkirin bê. Di şerê li dijî dîrîzîyan de ê bi destê rejîma colanî û alikariya tirkîya de dibê wê di wê temenê de wê were fahmkirin ku wê bi konseptek şer û rêxistinîya wê re wê were meşandin. Ji vê ya ku ew dikarê were fahmkirin wê ew bê ku ew wê, di wê temenê de wê pêvajoyek şer ku ew wê dixwezin bi ber rojava ve wê bidina herikandin wê bibê.

Mijare komiyonê wê di wê temenê de wê weke ji rêzê û dervî xwedîyê bîngîhekê destûrî bê wê çawa wê karibê mijarên civakî û destûrî wê di wê temenê de wê hilde li dest. Di wê temenê de wê ji xwe wê, dema ku wê destûra wê nebê wê, sînorê wê bi xwezayî wê di çerçoveya destûra heyî de wê, hebê. Dernekeve dervî wê. Bi gotinek din wê, mijare rewşên weke înkare, bêstatûtiyê ku ew ferz dikê û hwd wê, di wê temenê de wê bînerê. Wekî din wê, weke ku wê di çapameniyê de wê were ser ziman wê ne pîrsgirêkên civakî lê wê pîrsgirêkên weke tenê bo bîjê me

komisyon avakir û mijarê weke 'terorê' bide nişandin û hwd wê, weke bi temenekê ji cidiyetê dûr wê weke bikê ku ew hilde li dest. Bi gotinek din wê di temenê pêvajoyên inkarê ên ku ew heta roja me hatina de wê, bibê xwediye helwestekê. Wê ber ku wê ne xwediye temenek destûrî bê wê ne xwediye ti girani û cidiyetek ku ew karibê bide diyarkirin bê. Di wê temenê de wê ji temenekê destûrî dûr avakirina wê, dikarê weke nişanaka pêvajoyek nû a şer ku rejim weke dihezirê wê di rengekê de wê tefkir bikê û wê werênê ser ziman jî bê.

Bendewariya kurdan ji wê ew a ku ew mafên kurdan ên civakî ew ji wan hatina girtin wan radestî wan bikê. Statûya civake kurd nasbikê. Mafê perwerdeya bi zimanê kurdî were nasin û di wê temenê de kurd di rengekê de li herêmên xwe bibina xwediye maf û azadiya xwe bixwe rêvebirinê û bi wê re bi navê xwe û nasnema kirina ramyarîyê bin. Komisyonek ji temenekê destûrî dûr wê çawa van mijaran wê hilde li dest û wê di derbarê wan wê zagon û destûran wê bide gûharandin û an derxistin?

Tirkiya di wê temenê de wê, di rengekê de wê, li pişt wê pêvajoya şer a li dijî dûrzîyan bê, weke çawa wê bi heman rengê li rex rejima colanî bê dema komkujiyên elewîyan de. Rêxistina pêvajoyek nû a şer wê, di wê temenê de wê, li dijî kurdan wê di wê temenê de wê, were dîtin ku wê tirkiya bixwezê bi herikênê bi ser kurdan de. Ev ji têngîna komisyone a bê bi temenekê yasayî û an destûrî avakirina wê û piştgirîya wê ya ji pêvajoyên herîşên rejima colanî ên li dijî pêkhatiyên li sûrî bi armanca 'yek netew, yek artiş û yek civak' ku ew bi wê ti hebûnên din nasnekin ew dihê fahmkirin ku ew ne xwediye planek bo pêvajoye çareserîyê bê. Ew wê ji wê aliyê ve wê weke ku wê nêz dibê ku ew çawa pêvajoya şer bi rê û alikariya rêyên danûstandina ramyarî û hwd ên weke bi kurdan re dikê wê di rengekê de wê bide domandin. Yanî wê, li devera ku wê, nikaribê di şerkinê de encamê bistenê ew rêyên weke yên 'pêvajoya çareserîyê' bi karbênê. Di wê temenê de ew ramyariyê weke rêya çareserîyê nabînê. Ev ramyariyê wê weke domandina plangeriya xwe ya şer a li dijî civakê wê di wê temenê de wê dibînê. Di wê temenê de wê, komisyona bê temen destûrî û an yasayî wê, nikaribê bi wê yekê ji pêvajoya şer a nû ku ew dikê li dijî rojava ku wê destpêka wê bi herîşên li ser dûrzîyan re wê, dana destpêkirin re wê dûr fahmbikê. Wekî din jî wê weke aliyekê wê yê din ê xaterek ku wê weke çawa wê bi wê politikaya şer wê, aşîrên arab û an bedewî û hwd wê, bikina amûrên xwe yên şer ku ew li herêmê wê weke komên çekdar bikarbênin. Weke îro li

dijî dûrzîyan bikarbênin û siba li dijî kurdan wê bikarbênin. Di wê temenê de wê weke planeke şer a nû weke konseptekê de wê weke bikina meriyetê, li şûna ku wê bi awayekê dûrûst wê li pêvajoya çareserîyê wê xwedî derkevin û wê pêvajoyê bidina domandin û bigihênina li serî bi awayekê rast û dûrûst û mirovane.

Ji xwe, komisyonek bêî temen destûr avakirina wê di wê temen de wê, weke komisyonek dervî cidiyetê bê. Wê nekû weke komisyonek ku ew bi wê pîrsgirêk werina çareserkerin û an temenekê destûrî ê bo çareserkerin wê bidina çêkirin bê. Wê tenê wê bo xapandinê ku ew bi wê bibêjin meyzênin me komisyon avakir û wê tenê û tenê wê bo wê bê. Wekî din wê bi helwesta rayadarên tirk re wê dervî cidiyetê bê. Di wê temenê de wê weke ku wê bi wê armancê bê ku wê, serokatiya meclisê bo rewşek dij-qanûnî, û dij-yasayî û an jî dij-destûrî ku ew wê bi karbênin wê di rengekê de wê, bi wî ew rewş wê bidina jiyankirin ku ew bi wê dawî li jiyane wî were.

Di wê temenê de wê şewayê avakirina komisyonê ê bi wê rengê wê bêî ku ew destûrek bo temenê wê çêkirinê ku ew dikin û radigihênin ku ew wê avabikin wê di wê temenê de wê zêdetirî wê weke ku wê gûmanan wê di rengekê de wê biafirênê. Di wê temenê de wê di şewayekê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê jî wê dikarê wê di rengekê de wê di şewayekê din de wê werênê ser ziman ku wê hinek rewşên din ên li ser xwestina dûrzîyan a ku ew bi wê dixwezînin ku ew koridorek bi kurdan re bo alikariya mirovî were avakirin bê. Di wê temenê de wê di serî de wê di cih de wê gotinên bahçeli û Erdogan ên li dijî wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke aliyekê din ê di wê temenê de ku wan bi heman gûmanê wê di rengekê de wê di serî de wê di rengekê de ku wê werênê ser ziman bê.

Pêvajoya çareserîyê a li tirkîya û bakûrê kurdistanê çima bi pêşketinên li sûrî û rojava kurdistanê ve wê girêdayî ya?

Dema ku wê bahsa pêvajoya çareserîyê a li bakûrê kurdistanê wê bikê wê di serî de wê weke aliyekê wê yê giring wê nikaribê wê ji beşên din ên kurdistanê û civake kurd wê dûr hilde li dest. Weke çawa em nikarin li bakûrê kurdistanê ji başûr, rojava û rojhilatê kurdistanê jî cihê werênina ser ziman wê, bi heman rengê wê ev jî wê bibê ku em dervî pîrsgirêka kurd wê weke aliyê wê yê din ê ku wê pîrsgirêka kurd wê li bakûrê

kurdistanê wê bi wê re wê were xwestin ku ew were çareserkirin tirkîya ku em li wê dihizirin wê, bi wê re wê, bi heman rengê wê weke van rejimên metinger ên ser serê civake kurd û kurdistanê ku ew weke denklemin di çerçoveya pirsgerêkê û afirandina wê de wê bi wê baxtê wan wê weke bi hev re û bi heman rengê wê were girêdan wê di wê temenê de wê bibê.

Ev rewş wê, dema ku wê bahsa rojava û pêşketinên li sûrî wê were kirin jî wê di wê temenê de wê bi wê ve wê girêdayî bê. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din wê xwe di dewama wê de wê bide diyarkirin. Pirsgerêka kurd wê dema ku em li bakûrê kurdistanê wê di hildina li dest wê nikaribê ji rojava, başûr û rojhilat dûr were hildan li dest. Minaq wê, di wê temenê de wê weke ku wê were dîtin wê di rengekê de wê denkleme ku wê di hev re wê derbas bibê wê di rengekê de wê bi wê re wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Di wê temenê de wê ev wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê din jî wê ji aliyê rejima tirk ve wê, dema ku wê bahsa dawîlêhanina şerê çekdar wê bikê wê, çawa wê bi bakûr re wê rojava û rojhilat jî wê bi rêxistinên wê di rengekê de wê bixwezê ku ew wê tevli mijarê bikê. Di wê temenê de wê di hebûna wê ya civakî de wê weke ku ew wê bi hev ve wê girêdayî bin. Di wê çerçoveyê de wê dikarê wê werênê ser ziman bê.

Minaq wê bo kurd pêşketinên li rojava kurdên bakûr nebînin wê di vê dema ku evqas teknoloji pêşketîya û pêşketinek ku ew li deverêkê dibê wê di hundurê kêliyêk piçûk de wê li aliyê din ê cihanê wê were bihîstin de wê, rabê û hêtan di nava rojava û bakûr de ku wê kurd weke 'hête şermê' wê bi nav bikin wê lê bikê. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Berî şerê cihanê ê duyem jî wê rejimên herêmê ên ku wê li ser qatbûna kurd û kurdistanê wê werina avakirin wê di rengekê de wê têkiliyê wê di nava xwe de wê dênin û wê çawa wê kurdekê ku wê li beşekê doza maf û azadiyê kir wê aliyên din wê alikariyê nediyê. Ev wê di nava wan de wê weke tifaqê wan ya li dijî kurd û kurdistanê ku wê bikin. Ev wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê di wêtemenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman.

Di mijare kurdan de wê di vê demê de jî wê di her demê de wê weke ku wê bibê wê di vê demê de jî wê baxtê wan wê weke ku wê bi hev ve wê girêdayî bê. Di wê temenê de wê baxtê çar rejimên ku ew li ser qatbûna kurdan jî hatina avakirin wê bi wan ve wê girêdayî bê. Di wê temenê de wê, ev rewş wê ji demên sykec-picot û heta roja me wê di wê temenê de wê were pêşxistin û wê di wê temenê de wê ev wê weke statûyek ku wê hertimî wê bi wê û ser wê re wê li herêmê wê bi wê yekê wê mudahale li wê were kirin jî bê.

Di wê nûqteyê de wê mijare statûya kurd wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê yekê wê li her çar beşên kurdistanê jî wê weke ku wê bi hev ve wê girêdayî bê. Wê weke kevîrê domino wê, dema ku wê yek bi bandûr bû wê yê din jî wê bibê. Di wê temenê de wê, di dewama hev de wê werin. Piştî salên 1990 û pê de wê rewşa başûrê kurdistanê wê di wê temenê de wê tipolojiya herêmê û rejimên herêmê wê ji binî ve wê xirabikê. Di wê temenê de wê rejimên herêmê wê rêye namênê ku wê li dijî kurdan wê serî li wê nexin ku ew pêşîya wê negrin. Wê di wê temenê de wê tawîzek nebê ku wê nedin bo ku ew pêşîya kurdan bi wê bigirin. Di wê temenê de wê ev rewş wê ji aliyekê din ve jî wê rewşa kurdan wê bikê mijare gotinê.

Piştî şerê duwenzdeh rojan ê di nava iran û israilê û pê de wê dîsa wê heman mijar wê were rojêev. Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê piştî wê rewşa hêzên wê bi wê re wê bi gûharê. Di wê temenê de wê ne tenê wê hêzên herêmê wê yên hegomenikî jî wê bi wê re wê rewşa 'pirsgirêka kurd' ku weke temenê mudahaleyê pêşxistina wê di wê temenê de wê ew wê bikin. Di wê temenê de wê pirsgirêka kurd wê weke pirsgirêkek herêmî ku ew wê bi wê re wê temenê mudahaleyê wê were pêşxistin bê.

Di wê temenê de wê bi çî awayê bê heta ku statûya kurdistanê newê diyarkirin wê ew temenê mudahaleyê jî wê di rengekê dewê ji holê ranebê. Ev wê weke aliyekê wê yê zelal e. Wê dema ku wê pirsgirêk wê were domandin wê bi awayekê wê weke çawa di nava sînorê welatekê de minaq weke iraqê ku wê were çareser kirin jîwê di rengekê de wê, dîsa wê weke temenekê çareseriyê wê ne afîrênê. Ber vê yekê wê, birêz ocalan wê dema ku wê bahsa pirsgirêkê wê bikê wê, bi gotina civaknasiya civakî, çareseriyên weke federel, xweserî û hwd wê, li gorî wan nebînê û wê weke ne bûhûrîner wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Di wê nûqteyê de wê ya weke nebûn û ne bûhûrîna gotina federaliyê, xweseriyê û hwd ku wê birêz ocalan wê werênê ser ziman û ya ku wê tirkiya û di

demên dawî de ku wê bi nîqaşên barrack weke rayadarê amarîkî ê herêmê re wê were rojevê wê jî hev cihê bê.

Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê amarîka jî wê di rengekê de wê bibînê. Ber vê yekê wê, azmûna başûrê kurdistanê a ji salên 1990 û heta 2025an wê di wê warê de wê pirr zêde wê di temenê têgîna xweserî û an federalî a başûr de wê zêde fêrker bê.

Wê dikarê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Mijare çareserîyê wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê jî esasê hebûna heman civakê û beşên wê û dîrok û ziman û çanda wê û hwd ve ku mirov wê hilde li dest wê di wê temenê de wê, bi rastî jî wê li ser van gotinên bi wê rengê wê cihê çareseriyekê wê weke ku wê bixwezê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, ev wê di şêwayekê de wê statûya kurdistanê û rewşa netewa demokratîk û pênasekirina statûya wê bê.

Ev wê weke yekane rê bê ku wê herêmê wê di rengekê de wê jî muudahaleyên wê rizgar bikê. Di wê temenê de wê ev alî wêbi wê re wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê û wê di wê çerçoveyê de wê karibê wê li wê bihizirê bê.

Mijare çareserîyê ku wê bihizirê wê, aliyekê din jî wê xwe di rengekê de wê bi hev re wê di çerçoveyê de wê bide diyarkirin. Ev jî wê di rengekê de wê tenê li beşekê wê çareserî wê ne weke çareserîyê wê bimênê û wê bibê. Ber vê yekê birêz ocalan wê balê bikişênê ser çekirîna yekitiyek civakî û an bi gotinek din a di rojeve de wê were nîqaşkirin. Ew jî wê ew bê ku wê li darxistina kongira netewî bê. Di wê temenê de wê di wê temenê de wê bi fêrsa kongira netewî de wê çi were qastkirin? Ya ku wê di wê temenê de wê bi wê re wê, weke ku wê were qastkirin wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê li wê bihizirê ku wê, ber ku wê çareserîya beşekê wê li beşên din jî wê çareserîyê wê bide diyarkirin û an wê bixwezê. Ber vê yekê wê di çerçoveyek giştî de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê pêwîst bê ku wê li wê bihizirê.

Ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare kongira netewî wê di wê temenê de wê bo pirsgerêka kurd wê di rengekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê di wê temenê de wê weke ku wê biafirênê. Ev wê di wê temen de wê, di

rengê de wê bi temenekê statûyê ê herêmê wê çawa wê, temenê mudahaleyê wê were ji holê rakirin.

Di zane min de wê, tirkiya wê hê jî wê rewşa birêz ocalan û hizrên wî wê baş fahm nekiribê. Rasta ku wê, di wê temenê de wê telukuye ku wê birêz ocalan balê dikişênê ser wê ew wê weke ku wê were hêskirin. Lê jî wê zêdetirê wê weke fahmkirinek di wê temenê de wê nebê.

Wê kûderê wê fahmdikê? Di serî de wê di helwest û gotinên dijberî ên li diji rojava ên tirkiya de wê di rengê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê.

Mijare civakê wê di wê temenê de wê weke k uwê bi wê ve wê girêdayê wê wê xwe di rengê de wê bi wê re wê bide diyarkirin. Wê jî wê dikarê wê di wê temenê de wê direngê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê fahmikê û wê werênê ser ziman bê.

Em wusa tefkir bikin ku wê tirkiya weke ku ew ji kurdan dixwezê ku ew hemû xwe bêçêk bikin û rojava jî xwe bêçêk bikê û werênê sêra 2011an. Wê gelo ev pirsgirêkê wê çareser bikê û an wê pirsgirêkê wê bi dîmenekê din ê zêdetirî bi bixrabî wê derxê li pêş? Aqilekê ku ew zêde na hizirê jî wê karibê wê fahmbikê ku ew wê bo rastiya herêmê û ya wan û ya kurdan jî wê ne rast bê. Rasta ku wê baxtê wan wê weke bi hev ve wê were girêdan. Wê demê çareserîyek bi hev re wê bibînê. Lê ev çareserî wê di wê temenê de wê li ser temenekê ku ew bi tememê pirsgirêkê û temenê wê ji holê rabikê. Di wê çerçoveyê de wê statûya kurd û kurdistanê wê yekser wê pêwîst bê ku mirov wê li wê bihizirê bê. Di aslê xwe de wê di wê dema ku wê weke 'dema zanin û ragihandinê' û an 'dema maf û azadiyan' wê were diyarkirin de wê li gorî pêşketina demê wê pêwîst bê ku wê di rengê de wêbi wêre wê çareserîyekê wê bibînê. Ev wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di rengê de wê bi wê re wê fahmbikê bê.

Ji wê aliyê ve wê dema ku mirov wê hizrên birêz ocalan ên bo çareserîyê dixwênê wê hingê wê baştir wê weke bi perspektîfek berfireh û giştî wê xwe bidina diyarkirîn. Di wê temenê dewê dikarê wê di rengê de wê werênê ser ziman ku wê pirsgirêka kurd wê xwe di rengê de wê, weke pirsgirêkek herêmê bide diyarkirin. Wê li ser wê temenê wê, direngê de wê bi awayekê wê li wê bihizirê bê.

Di dema me de ku wê weke demek zanin û ragihandinê û an dema maf û azadiyê wê were dîtin de wê dema ku wê hebûna civakekê wê bi çareserîyek têr û ku ew li ser temenekê pêşketina wê a rast newê pêşxistin û fahmkirin wê hingê wê çî çareserî bê wê nebê weke

çareserîyekê. Ya ku wê çareseriyê dikê çareserî wê rewşa civakê, asta pêşketina wê, xosletên wê yên civakê û bi wan re wê asta pêşketina demê a bi zanînê û hwd bê. Ev wê weke aliyên ku ew yekser wê di wê temenê de wê li berçav bigirê bê. Di wê nûqtayê de wê dikarê wê di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê mijare çareseriyê û pêvajoya wê ku wê were diyarkirin wê pêwîst bê ku ew bi wan aliyan ve wê, pirsgirêk bê gihandin li ser temenekê çareseriyê.

Di nava sînorê welatekê de wê dema ku wê were gotin jî wê weke gotinek zêde bi pirsgirêk bê. Minaq wê di roja me de wê, welat europî wê hin bi hin wê rewşa netew dewletê wê weke ku wê li şûmn bihêlin. Ya ku wan li şûn hiştîya di temenê pirr çandî, pirr zimanî pirr civakî û hwd re wê, di rengekê de wê, karibê wê weke çareserîya demêwê di rengekê de wê fahmbikê bê.

Mijare civakê di wê temenê de wê pêwîstîniya wê xwe di rengekê de wê bi çareserkirina wê û an xwestina çareserîya wê re wê bide diyarkirin. Ev wê ji aliyekê ve wê dema ku em demê û pêşketina wê û rewşên rû didin wê digirê li dest wê weke aciliyetekê jî wê xwe di rengekê de wê karibê bide diyarkirin. Lê di vê nûqtayê de wê çawa wê çareserîyek wê bibê wê ew wê giring bê. Minaq em dikarin bibêjin ku wê çareserîya tirkîya wê di çerçoveya rengê rejîma wê ya heyî de wê bibê. Ji xwe hemû pirsgirêk heta roja me wê di temenê inkara wê ya civakê de wê rû bide.

Ji aliyekê din ve jî wê li ser pirsgirêka rejîma sûrî a nû û rewşên wê yên şer ku wê li wê li wê mudahale wê werina kirin ve jî wê karibê wê di rengekê de wê fahmbikê. Di aslê xwe de wê li sûrî wê, ya ku wê weke bi zêhni şer dikê û wê weke rastî mudahaleyê dihê jî wê rejîma tirk û zihniyeta wê bê. Ji wê aliyê ve wê, dema ku wê, rewşên dawî wê li sûrî wê hilde li dest wê baş xwendin jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê xwe bide diyarkirin.

Ji wê aliyê ve tirkîya nikarê bibêjê ku ew dervî mudahaleya li sûrî ya û nikarê xwe dervî wê rewşa li wê mudahale dihê kirin wê fahmbikê bê. Di wê temenê de wê di aslê xwe de wê rewşa xwe ya rejîmî ku wê li sûrî ixrac kir û li wê rastî mudahaleyê hat wê çawa wê êdî wê karibê di nava xwe de wê wê bide domandin? Ev wê weke pîrsek giring wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin bê.

Ji vê aliyê ve wê disa wê weke aliyekê wê yê giring em dihên ser mijare çareseriyê û an pêvajoya çareseriyê û çerçoveya ku wê birêz ocalan kale wê dikê bê. Di rengekê de wê, gelek dordor wê gotinên birêz

ocalan wê weke tişteke nexwezê wê, tekoşînê bide sekinandin wê bênina ser ziman. Ev gotin û rengê hizirkirinê wê ne haqiyek zêde mazin a li wî û hizrên wî bê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê bi hizirkirina xwe wê çawa wê, ew wan bênê ser rê û an çareserîyê wê bi wê re jî wê mijul bibê. Ber vê yekê wê li gotin û çawa dihê salixkirin wê ne aliqê.

Lê ew wê dibînê ku wê, pêwîst bê ku wê çareserîya her çar beşan bi hev re were kirin Ev wê li xêra herêmê bê. Wê herêmê wê bi tememî wê weke ji mudahaleyan wê xilas bikê. Ber vê yekê wê bahsa aciliyeta li darxistina kongira netewî wê bikê. Wê bahsa hevdîtina bi birêz berzanî û mezlum kobanî û hwd re wê bikê. Di wê temenê de ew dixwezê ku ew bi wan re bikê jî wê, bi hişmendiya pêvajoyê bigihênê li fahmkirinekê di wê temenê de bê.

Di wê temenê de wê, çareserîya pirsgirêkê kurd ê ast û radaya wê derkeve ser ya rêxistinên re. Wê di wê temenê de wê êdî wê bahsa rêxistinên di wê çareserîyê de nekê. Ber vê yekê wê, wê bahsa ji holê rakirina rêxistinên wê bikê. Pêvajoya çareserîya demokratîkî wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di şêwayekê de wê bi wê re wê bide diyarkirin. Wê weke aciliyetekê wê xwe li herêmê wê bide hîskirin. Li ser wê temenê wê êdî wê bo pirsgirêka kurd wê, bo çareserkirina wê, di rengek de wê bahsa pêşxistina kongira netewî wê bikê.

Di aslê xwe de wê di wê temenê de wê, rewşa çareserkirina ku wê bi birêz ocalan wê tefkirbikê wê rewşa rojhilata navîn wê di rengekê bi rêxistinkirina li ser temenê pêşketina wê ya civakî û wê kirina xate pêşketinê de bê. Wê bi wê yekê wê li wê bihizirê. Pergalek demokratîkîwê, diwê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Ji xwe wê dema ku ew rewşên cihê nebin û cihêbûnên civakî newina dîtin, kifşkirin û hwd wê nikaribê bahsa pêşketinek demokratîkî jî wê bikê. Demokrasi berî hertiştê cihêbûnê û dîrûstbûnê dixwezê. Di wê temenê de wê bi çareserîya demokratîk ku wê birêz ocalan wê li wê dihizirê wê di temenê konfederasyona rojhilata navîn a giştî jî bê.

Têgihiştina ku wê birêz ocalan wê bi gotina çareserîyê û fêrsa wê re dihenê ser ziman wê di wê temenê de wê weke têgihiştinek giştî a konderalyal bê, her çendî ku wê di rengekê de wê bo pirsgirêka kurd wê bahsa ew ne li gorî civaknasiya wê ya civaknasî jî bê ku wê werênê ser ziman. Li vir wê çi wê di wê gotinê de wê werenê ser ziman û wê di çi temenê de wê weke ku wê bixwezê wê werenê ser ziman wê giring bê ku mirov wê werenê ser ziman. Têgîna federatîv û an ya xweser ên roja me wê hebûna civakekê wê di nava sînorekê de wê weke dilgirtî wê hepis

bigrin. Ew wê di wê temenê de wê tişteke wusa wê ne ligorî têtîna çareserîyê wê bibînê. Di şîroveya xwe ya destpêkê a sale 1999an de ku wê weke paraznema pêşî wê diyarbikê de wê di wê de wê bahsa têtîna di nava hev de wê weke bi dîmenekê xwezayî ku ew li hev hatina û asimlebûna wê bi gotin bikê û wê werênê ser ziman. Yan jî kurdekê li edirne û an adana ku ew dijî wê çawa wê dervî wê were girtin wê dema ku ew rewşek weke sînor kişandinê bo kurdistanê wê bikişênê wê di wê temenê de wê bahsa wê bikê. Bi heman rengê wê weke fêrsek fahmkirinê wê bo tirk, faris û arab jî wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê werênê ser ziman ku wê têtîna sînoriyê wê di wê temenê de wê weke têtînek ku ew wê bi têtîna bi sînorkirinê wê dibînê û wê li ser wê temenê wê bibêjê ku “dewlete di tepsiyek zêrîn de ji min re pêşniyar bikin jî ez nexwezim” wê di rengekê de wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, di civaknasiya civakî û pêşketina wê de wê, di nava hev de wê hem jiyankirinê û hem li ser temenê xwe yê civakî û bi maf û azadiya xwe jiyankirinê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di wê temenê de wê dijî gotina asimlekirinê wê helwestekê wê bide nişandin. Gotina têtîna entegreya pozitiv ku wê bahsa wê bikê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke ku wê mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê karibê wê di rengekê de wê, fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di mijare têtîna civakî de wê, weke ku wê mirov wê fahmbikê wê hebûna civakê wê weke aliyekê wê yê giring ku wê ‘kes bi temenê xwe yê civakî wê hebê û civak jî wê bê kes wê nebê’ re wê di rengekê de wê di şewayekê de wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê li wê bihizirê bê.

Di dewama wê de wê diakrê wê werênê ser ziman ku wê mijare civakê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Civak wê di wê temenê de wê di rengekê de wê diakrê wê di wê temenê de wê, di şewayekê de wê diakrê wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê li wê bihizirê bê. Mijare salixkirinê wê di

wê temenê de wê, di rengekê de wê dikarê wê fahmbikê û wê dikarê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman.

Di wê nûqteyê de wê mijare civakê wê di rengekê de wê, dema ku em li wê dihizirin wê di temenê fahmkirinê ê teybet ê pêşketina wê û her wusa wê bi awayekê azad wê çawa wê biji wê di wê temen de wê karibê wê fahmbikê bê. Di nava wê de wê beşên civakê ku ew weke bi zayendî ên ji hev cihê bin û an weke bi komên din ên civakî bin ku ew di wê de xwediyê heman maf û azadiyê bin. Di wê temenê de wê têngîna kominalist wê di rengekê de wê di temenê wê wekheviyê û bûna xwediyê heman maf û azadiyê û hwd de wê, bi têngî û temenekê wê di rengekê de wê weke wê salixbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman.

Di bin têngînek serdestî a dewletî û an desthilatî de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê fahmbikê bê.

Di wê nûqteyê de wê, aliyekê wê yê din jî wê bo çareserkirinê û pêşxistina wê bê. Me li jor wê li deverê wê kirpend. Lê dikarê wê li vir jî wê dûbare wê werênê ser ziman. Mijare çareseriyê wê ya her çar beşên kurdistanê wê weke çawa bi hev ve wê girêdayî bê wê ya kurdistanê her çar dewletên ku wê ser serê wan hatina avakirin bi xalkên di wan de dijin re jî wê weke bi hev ve girêdayî wê were kirin û wê di wê temenê de wê çareserî li beşek kurdistanê wê çendî wê beşên din wê bi bandûr bikê wê bi heman rengê wê li dewletên din jî wê bandûr bikê ku ew li yekê hat kirin.

Di wê temenê de wê rewşa başûrê kurdistanê û di nava iraqê de wê, bûna wê dikarê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Wekî din wê dema ku em bahsa çareseriyê û pêvajoya wê ya li bakûrê kurdistanê û tirkiya dikin wê çawa wê têkiliya wê bi rojava û sûrî ve wê were lê hizirkirin. An jî wê bi rojhilat û iranê re wê were lê hizirkirin. Di wê temenê de wê weke denkmên ku ew li hev hatina hûnandin û ew di rengekê de wê weke ku wê di hev re hatina derbaskirin wê bibin.

Di awayekê de wê hêrişên rejimên herêmê ên weke tirkiya û hwd li ser kurdan wê di wê temenê de wê weke ku wê, çawa kurd bêstatû hiştin û kurdan dev ji tekoşîna bo statû û maf û azadiya xwe berdan wê weke çareser bibê wê bixwezê intibayekê şaş di fahmkirinê de wê bide diyarkirin.

Di aslê xwe de wê vaji wê rengê wê yê fahmkirinê ku ew çendî wê weke li gorî yekparatiya xwe ya rejimê a ku wê tenê li ser etnisiteya tirkitiyê hatiya avakirin wê, di wê temenê de wê temenê inkarên civakên din wê di wê temenê de wê biafirênê bê.

Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, mijare rewşê di wê temenê de wê di temenê bêstatû hiştina beşek civakê li leyha ya din wê tenê û tenê wê weke domandina pirsgirêkê jî wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin. Ew şêwayê asimlekirinê wê weke bi ziman û çandî û hwd wê weke rêya çareserkirina pirsgirêkê wê ji xwe re wê biafirênin û ev wê di awayekê diyar wê weke çerçoveyek ku ew bi têgîn û têgihiştinek jenosidkirinê a civakê re wê dikarê wê fahmbikê bê. Ji xwe wê di wê temenê de wê hemû prîsgirêkên civakî jî wê ev têgih wê biafirênê. Heta roja me weke ku wê biafirênê.

Di wê temenê de wê dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê mijare çareseriya pirsgirêka kurd wê ber vê yekê wê birêz ocalan wê dema ku wê bahsa wê bikê wê bi gotina baxtê kurdan û xalkên herêmê di çareserîyê de wê weke bi hev ve girêdayî bê wê di rengekê de wê bi wê re wê weke werênê ser ziman.

Ji vê aliyê ve tiştê ku ew zêde newê fahmkirin û weke nayê fahmkirin wê nebê. Ya ku ew wê nayê fahmkirin ji aliyê zêhniyeta rejim û rêveber û an desthilatên herêmê ve wê ev bê. Ew ber ku wê di çerçoveya têgîna xwe ya uniter a ku ew bo wan hatiya afirandin li gorî mantiqê sykec-picot wê di wê temenê de wê li wê binerin. Ev wê bo tirkîya jî, iran, sûrî û iraq jî wê wûsa bê. Di wê temenê de wê di wê temenê de wê ev bandûrê li pêşketinên herêmên din jî wê bikê. Heta roja me wê, ev wê ya ku wê herêmê wê bikê girêda pirsgirêkan jî wê di aslê xwe de wê weke ku wê ev bê. di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê di dewama wê de wê di rengekê de wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê bê.

Pirsgirêkên civakî wê di wê temenê de wê di rengekê de wê, nikaribê bi reçeteyên ku ew ji serî ve weke li wan were diyarkirin û ew di wê çerçoveyê de weke bîr diyarkirin û pirsgirêka wan li gorî wê were çareserkirin wê nebê. Di wê temenê de wê ji xwe wê dema ku em dîroka herêmê binerin wê ev wê çawa wê weke aliyekê ku wê bingihê pirsgirêkan wê biafirênê wê karibê wê di rengekê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di şêwayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Ya ku wê piştî rewşa iraqê û başûrê kurdistanê ku wê çareserîya wê desthilatî a iraqî û ya başûrê kurdistanê ku wê bikê bi pirsgirêk bo demên piştre jî wê di aslê

xwe de wê ev aliyên weke ku wê li wê weke rêçeteyên ji derve ku wê li wê werina pêşxistin bin.

Ev wê hertimî wê pirsgirêkê wê di rengekê de wê weke zêdetirî wê weke bikê pirsgirêk. Di wê temenê de wê di rengekê de wê dikarê wê di rengek de wê, di dewama wê de wê dikarê wê di şewayekê de wê bi wê re wê di rengekê de wê werênê ser ziman bê.

Aliyekê din jî wê di rengekê de wê weke azmûnek giring wê ev bê ku wê ne li welatekê û an li beşekê kurdistanê wê tenê wê çareseri wê nebê çareserîyek. Ev yek hat dîtîn û fahmkirin. Ber ku wê dema ku wê li beşekê ew hat dîtîn wê li beşên din jî wê li hemberê wê çawa wê weke werina bikarhanin û an wê weke temenê pirsgirêkê ên di wê de wê biafirênin wê xwe bide diyarkirin. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê dikarê wê bo sûrî û rojava wê werênê ser ziman ku wê piştî salên 2014'an û pê de wê bi hêrîşên DAÎŞê û heta roja me pêvajoyên hêrîşên tirkîya ên li herêmê wê tenê vê rastiye wê piştrastbikê. Di wê temenê de wê, li rojava pirsgirêkên ku ew nûha dihên jin kirin di temenê çaresernekirina pirsgirêkê de wê, bi beşên din ên kurdistanê weke bakûrê kurdistanê ve wê girêdayî bê. Wê bi tirkîya ve wê girêdayî bê.

Di wê temenê de wê, ev rewşên tenê wê weke dagirkirinên tirkîya ên li herêmên kurdistanê rojava ên weke afrînê, ezaz, serêkahniyê, serêgir û hwd wê karibê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê. Wekî din rejîma colanî û an el-şara wê bi hêrîşên xwe yên ser elewîyan û an piştî wê weke di roja me de wê li ser dûrziyan û hwd ew pêvajoya hêrîşan wê bide domandin wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê ve wê girêdayî bê. Di wê temenê de wê, hêrîşên rejîma colanî ên pêşî ser elewîyan û piştî wê ser dûrziyan wê di aslê xwe de wê weke karibê weke hêrîşên tirkîya jî di rengekê de wê fahmbikê. Ber ku ew di wê temenê de wê bi politikayekê wê di rengekê de wê li hemberê wan wê bi rejîma colanî wan bide pêşxistin.

Di wê temenê de wê, di rengekê de wê hêrîşên ser dûrziyan wê di rengekê de wê di wê temenê de wê weke ku wê were dîyarkirin jî wê di wê temenê de wê bê ku wê weke pêvajoyek hêrîşê û an weke konseptek şer a ku wê di rengekê pêvajoya hêrîşên DAÎŞê ên di sale 2014'an de ku ew hatibû kirin jî wê di roja me de wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman bê. Piştî hevdîtina Erdogan a bi Trump re ku wê ev pêvajoya hêrîşê diyarkirina wê karibê wê ji aliyê gotinên Barrack ve ku wê di rengekê de wê bi têngîna weke ya 'cîhê careserî/têngîna federativ li sûrî nin a" jî wê

weke bingihê “meşrû” ên van herîşan wê ji aliyekê ve wê weke ku wê biafirênê.

Di wê temenê wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê dema ku wê di sae 2014an de wê hêrîşên DAÎŞê wê destpê bikê wê pêşî Ardogan wê gera xwe li brukselê wê bikê. Piştî ku wê destê wî vala ji wê gerê vegeheriya wê piştî wê herê iranê û li iranê wê bi rayadarên iranî re wê li qasra ‘qasrî-şêrîn’ a dîrokî wê li dora heyva 26-rebandanê-2014an bi civina wan ya li hev kirinê ku ew wê weke ‘lihev kirina mijarên aborî’ wê bi nav kirin û di aslê xwe de wê weke lev kirinên ramyarî ên li ser temenê pêvajoya DAÎŞê û hwd jî bê wê, bi wê re wê destpêka hêrîşên DAÎŞê wê bidina destpêkirin. Piştî wê civina rayadarên iranî û yê tirk wê hêrîşên DAÎŞê wê dest pê bikin. Lê berî wê sefereta tirkîya a musilê wê tişî cebîlxane wê bikin û wê ew wê radestî DAÎŞê wê bikin. Wê piştî wê ji musilê heta şengelê û rojava wê komkujiyên hovane wê bikin. Di aslê xwe de wê di wê demê de wê, hêvîyek mazin wê bikin ku wê DAÎŞê wê rêveberîya başûrê kurdistanê jî wê bi temenî wê birûxênê. Ber vê yekê wê, Ardogan hêvîyek mazin bi wê girêdabû.

Ev rewş wê, piştî wê gelek rewşên din wê di dewama wê de wê weke ku wê pêşkevin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Peymana sykec-picot, rojhilata navin û kurd

Peymana sykec-picot wê weke pyemenek herêmê ku wê di rengekê de wê rengê statûya roja me wê bide herêmê bê. Di aslê xwe de wê mijare sykec-picot wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê di rohnîya pêşketina roja me ên ku wê li sûrî û an berê wê li iraqê û hwd dibin de wê, karibê wê hilde li dest. Di dewama wê de wê rewşa şerê israil û arab ê di salên 1967 û di salê 2025an de wê weke şerê duwenzdeh rojan jî ku wê bi iranê re wê were diyarkirin wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê biwê ve girêdayî jî wê fahmbikê.

Di serî de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê rewşa sykec-picot wê weke peymanekê ku wê bi şerê cihanê ê yekem û berê wê ku ew hati pêşxistin jî wê werênê ser ziman bê. Lê di rastiyê de wê dema ku wê bahsa şerê cihanê ê yekem wê weke şerê parvekirinê wê were bi nav kirin jî wê di wê temenê de wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê di

rengê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê wertênê ser ziman bê.

Mijare şerê cihanê ê yekem wê weke mijare ku ew di roja me de wê hê jî wê bi tememî wê weke ne hati fahmkirn wê li holê bimênê. Gelek pîrsgirêkên civakî û hwd ku wê li herêmê û dervî herêmê wê bibin wê di rengê de wê karibê wê were diyarkirin. Li gorî gelek çavkaniyan wê komkujiyên holokostê wê di wê demê de wê di rengê de wê temenê temenê wan wê were afirandin. Ev wê ne gotinek wê weke ji rêzê bê. di wê temenê de wê weke ku wê pêwîst bê ku wê di rengê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê ji aliyekê ve wê li ser wê bisekinê bê.

Wekî din wê jî dikarê wê werênê ser ziman ku wê di şerê cihanê ê yekem de wê komkujiyên mazin wê bibin. Lê ci rasthatina ku wê yek ji wan jî wê piştî wê newina lêpirsin. Di nav wê de ku wê were gotin ku wê, temenê komkujiyên holokostê wê werina çêkirin û wê piştî wê di rengê de wê komkujiyên mazin wê werina serê cihuyan ev piştî wê, newina lêpirsin. Dadgeh kirinê numbergê wê di rengê de wê ji dîmenekê ser rû û weke li berçav ku wê tenê bo ku ew were gotin ku ew darizandin hatiya kirin wê were kirin. Ev jî wê bi mantiqê weke ku wê çawa wê çerçoveya ku ew weke temenê wê bi wê dihê afirandin weke bi çerçoveya parvekirina cihahnê di wê demê de wê bi peymanên weke sykec-picot ku wê bibê wê çawa wê wan xilas bikin ji mahkumkirinê û hwd wê tenê wê bo wê bibê.

Ji xwe wê di wê demê de wê komkujiyên ermeniyên wê werina kirin. Li gorî hans Lukas Kieser wê di wê temenê de wê komkujiya ermeniyên wê di rengê de wê bi wê yekê wê temenê wê were çêkirin û wê piştî wê ne tenê wê komkujiya ermeniyên wê ya yewnaniyan jî wê di rengê de wê bi peyman û konferansaên weke ya lozanê wê di rengê de wê pêşîya lêpirsina wê were girtin û wê di wê temenê de wê weke ku wê wertina di rengê de wê werina parastin. Bi wê rengê wê ev peymana lozanê wê komkujiya van komên etnikî wê weke bi parêzê. Di wê temenê de wê di dewama wê de wê dema ku ew hat kirin wê piştî wê temenê komkujiyên din ên mazin wê weke ku wê bi kurdan re wê li zilanê, dersimê, agirî û hwd wê piştî ku wê weke bê navber wê were domandin wê temenê wê were diyarkirin û wê di wê temenê de wê were pêşxistin. Ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di wê temenê de wê ev peyman wê di rengê de wê di wê demê de wê temenê komkujiyên bi wê rengê wê di rengê de wê biafirênin. Piştî wê

di renekê de wê ne tenê wê komkujiya kurd, ermenî û cihuyan wê di wê temenê de wê hem temenê wan wê bi wê were çêkirin û wê werina pêkhanin wê piştî wê pêkhatenên din ên weke yên herêmê weke sûryani, dûrzî û gelek komên din jî wê di wê temenê de wê bi wê çerçoveyê û komkujiyên wê re wê rû bi rû bimênin. Minaq wê di roja me de ku wê weke bahsa wê were kirin li Suweyda wê weke di nava hêzên rejima colanî û hêzên Suwayda ên weke milisên dûrzî de wê di wê temenê de wê karibê wê werênê sser ziman. Berê wê di renekê de wê, di şêwayekê de wê bi heman mantiqê û felsefeyê wê komkujiyên elewîyan wê di renekê de wê were kirin û Ev wê, ne bi gelekê wê berî demên komkujiyên dûrzîyan ku wê di çapameniyên cihanê de wê weke bertekên aligirên Esad û an rejima esad' ku wê werina dîyarkirî û wê di wê di wê temenê de wê werênêina sert ziman.

Di mijare fahmkirinê de wê di wê temenê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê di roja me de wê pişt ku wê rayadarên amarikî barrack ku wê li gorî mantiqê wê çerçoveya peymanî sykec-picot wê weke hinek gotinên weke di temenê yekpara, uniter û bi gotinên weke yek netew, yek dewlet û hwd re wê werênê ser ziman û pê de wê di renekê de wê rêjeya wan komkujîyan wê di renekê de wê zêdetir wê bibê.

Di wê temenê de wê nûha kurd jî wê piştî komkujiyên dûrzîyan ên di 15' temuze 2025an de wê destpê kirin ji aliyê rejima colanî ve wê tirs bi wan re wê bibê ku wê piştî wê pêvajoyek nû a hêrîşan wê li wan wê were kirin. Di wê temenê de wê weke çawa wê di demên piştî salên 2011an û pê de ku wê heta salên di 2015an wê bi hêrîşên DAÎŞê û hwd wê bibê re ku ew rû bi rû bimênin wê di nava tirsê wê de bin.

Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê di şêwayekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Lê di wê demê de wê ev jî wê weke ku wê were dîtîn ku em heta ku wê çerçoveya şerê cihanê ê yekem ê parvekirinê ku ew hati bi peymankirin û giyane ramyariya roja me dide diyarkirin wê fahm nekê wê nikaribê bi tememî wê pêşketinên bi wê rengê ên roja me jî wê di renekê de wê bi başî wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Ev wê di renekê de wê di aslê xwe de ku wê gotinê di cih de bê wê karibê wê bi wê re wê bibêjê ku ev wê mireteya şerê cihanê ê yekem bê ku wê ji wê demê û heta roja me wê di renekê de wê weke ku wê xwe di şêwayekê de wê di dewama wê de wê weke ku wê bide diyarkirin bê.

Wê jî wê di rengê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare şerê cihanê ê yekem wê di wê temenê de wê tenê wê weke şerê nava hinek hêzên serdest ê demê wê bi tenê wê nikaribê wê fahmbikê. Wê azwerîya naziyan bixwe jî wê piştî wê ku wê bê sedema komkujiyên mazin û bi teybetî komkujiya cihuyan wê di temenê xwe gihandina parseya mazintir a serdestiyê di wê temenê de wê karibê wê di rengê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê werênê ser ziman bê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengê de wê di dewama wê de wê werênê sert ziman. Dagirkirinên li firansa û hewldanên dagirkirinên pêşî ên ingilistanê û piştî wê berê xwe dana sovyetê wê hinekê jî wê di wê temenê de wê karibê wê di rengê de wê fahmbikê û wê çerçoveya parvekirina şerê çerçoveya peymana sykec-picot jî wê di rengê de wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê werênê ser ziman.

Mijare piştî mohrkirina peyema lozanê ku wê yekser wê komare nû a tirk wê berê çekên xwe wê bi de kurdan wê di rengê de wê bi wê giyane lozanê û wê weke bi temenê wê yê maşrûkirin û parastina komkujiyên weke ya cihuyan û ya komkujiyên ermenî û yewnaniyan û piştî ya kurdan wê karibê wê di rengê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê. Û bi awayekê bê wijdani ev çerçoveya sykec-picot û lozanê wê ew wan bide parastin û wê pêşîya lêpirsin û darizandina wan wê bigirê. Ev jî wê bingihê komkujiyên din ên mazintir wê piştî wê li herêmê bi berdewamî wê biafirênê. Di roja me de pêvajoyên ku em dijin ji wê dûr nikaribin fahmbikin.

Dema şerê cihanê wê ê yekem de wê pêvajoyek nû wê ji her aliyê ve wê dest pê bikê. Di wê temenê de wê li giştîya cihanê wê, şerê ji xwe re tîminkirina metingerên nû wê di wê temenê de wê bibê. Di wê temenê de wê, demek weke ya hoviti wê xwe di rengê de wê bide diyarkirin.

Di wê demê de wê dema ku em wê rewşê bi wê aliyê ve wê li wê dinerin wê di wê temenê de wê ev wê çawa wê di rojevê de bê û wê mijare diyarkirin û an ne hiştina diyarkirina çarenûsa xwe a xalkan wê di wê temenê de wê karibê wê baştirin wê fahmbikê.

Di wê temenê de wê, encamên şerê cihanê ê yekem wê di karê wê di bin du serekan de wê berhev bikê. Yek wê di wê temenê de wê bê. Di wê

demê de wê çawa wê rewşên weke bidest xistina bindestan wê li wê were lê gerin. An jî wê bi hêzek zêde bi tûndûtûj wê yên di bin destê xwe wê bigirê wê ser wê bisekinê.

Di wê temenê de wê şerê rejima tirk wê di wê temenê de wê di karê de wê li hemberê kurdan wê di şewayekê de wê karibê wê fahmbikê bê. Piştî ku wê diyarkirina sînorê tirkiya wê di konferanse lozanê de wê were diyarkirin û pê de wê, bi wê re wê, bi levkirina bi ingilistan û wê xwe bi xwe pêşniyarkirina ji amarika re wê ji aliyê mustafa kemal ve wê weke mandayekê û hwd wê di wê temenê de wê karibê wê fahmbikê bê.

Piştî wê di wê temenê de wê ji xwê çî komkuji wê bibê wê newê diyarkirin. Wê newê darizandin û wê ti bertek wê di wê temenê de wê li hemberê ti komkujiyên ku wê werina kirin wê nebin. Wê weke rewşa komkujiyên hêzên tirk wê di wê demê de ku wê werênê serê ermeniyan û piştî wê kurdan wê çawa wê temenê wê di konferansê de wê were diyarkirin wê karibê wê fahmbikê. Ji wê aliyê ve wê dema ku wê konferansa lozanê wê, komkujiyên ermeni û yewnaniyan wê herê bikê wê ji xwe wê temen û bingihê yên nû ku wê werina kirin wê nenê wê çêbikê. Wê her wusa wê çawa wê di rengekê de wê ew di dewama wê de ku ew hatina kirin wê newina lêpirsin û darizandin wê li ser wan re wê ne di wê demê de û ne jî di demên piştî de ku wê nebin wê, di wê temenê de wê tabîi rewşekê wê were kirin.

Komkujiyên ku wê bi wê yekê wê werina serê kurdan, sûryaniyan, ermeniyan, elewi û dûrzîyan ku wê heta roja me wê werina kirin jî wê weke tabîi rewşek bi wê rengê wê werina kirin. Di wê temenê de wê ti darizandin wê li ser wan re wê li ti deverê û bi ti awayê wê newê kirin. Ku ew hatiba kirin wê di rengekê de wê pêşîya komkujîyan wê bigirtan. Komên aşîrî ên bedewî li sûrî wê di xwe re wê ne dîtîban ku wê bi hêzên colanî ên 'rejimê' re hêrîşî dûrzîyan bikin û wê wêrankirin û komkujiyên mazin bikin. Ji wê aliyê ve ew wê, dibînin ku wê ti darizandin wê newê kirin. Ev bo tirkiya jî wê wusa bê. Ev wê di bin navê gotina terorê de wê bi deh hezaran kurdistanîyan wê qatil bikê û wê bi sed sed hezaran wê êşkence bikê û biavêjê zindanan. Lê wê li ser wê temenê wê weke rewşên 'ji cezakirinê muaf' wê werina dîtin. Piştî gotinên li ser komkujîya elewiyan re ku wê weke "berteka aligirên esad" wê were diyarkirin wê, piştî wê gelek dordor wê mereq bikin ku wê rewşa dûrzîyan wê çawa wê ji wê re wê hêncetek 'meşrûkirina' komkujîyan wê bibînin. Hinek kesên ku wê, ji nava tirkiya wê şîrove bikin wê gotinek bi wê rengê wê bikarbênin wê weke 'têkiliya wan a bi israil re wê weke sedema

komkujiya wan' û an 'wê weke sedema meşrû a qatilkirina wan' wê bixwezin bi feresatek fahmkirinê wê werênina ser ziman.

Dûrzî wê mejuya wan wê kurdistanî bê û wê bi rengê baweriya xwe wê bigihijina kurdên yarsan. Di wê temenê de wê dikarê wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê ew di rengekê de wê weke beşek ji civake kurd û kurdistanî a bi baweriyek cihê a ku ew bi wê diji jî bê. Yên ku wan hêrîşan li wan didina kirin ew wê yekê dizanin. Bi wê feresatekê hêrîşên li elewîyan jî wê di rengekê de wê bikin. Ber ku wê di rewşa sûrî de wê weke beşek civakî a xwezayî wê elewî jî weke dûrzîyan li aliyê kurdan wê binerin û wê çawa wê bi wê rewşa wê tûna bikin wê hêrîşê li wan bikin. Di wê temenê de wê, hêrîşî sûrîyanî û êzîdîyan wê bikin li şengalê. Bi heman rengê wê hêrîşên li iranê li yarsaniyan jî wê karibê di rengekê de wê bahsa wan bikê ku wê çendî wê newina li rojeve jî.

Bi koka xwe re wê temenê van hêrîşên li elewî, dûrzî, êzîdî û gelek pêkhateyên din ên kurdistanî wê, di rengekê de wê, karibê wê weke pêvajoya hêrîşên li babaiyan ku wê di demên dawî ên eyûbîyan de wê bên kirin jî wê di rengekê de wê şîrovebikê. Dikarê wê pêvajoya hêrîşên li van beşên civake kurdistanî wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê di dewama wê de ku wê, heta roja me wê were û bibê wê, şîrovebikê û wê werênê ser ziman bê. Ev wê weke hêrîşên ku wê demê wê li pêşketina civakî a herêmê hatina kirin û heta roja me di rengekê de dihên domandin jî wê di şewayekê de wê fahmbikê bê. Ew wê weke renginiya herêmê bin hem bi hebûna xwe ya civakî û hem jî bi rengên baweriyên xwe. Wê hêrîşên li wan wê li pêşketina herêmê a ku wê di demên ronasansê de wê bûba û nebîya û hê jî di israre bûna xwe ya û ew dikin ku wê pêşîya wê bi hêrîşan bigirin jî wê fahmbikê bê. Ji ber wê sedemê wê rastî hêrîşan wê werin.

Ev komên civakî wê, di rengekê de wê, di demên piştre jî wê ji hêrîşan wê xilas nebin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman bê.

Ev wê di rengekê de wê êdî wê bibê temenê domandina wê, pêvajoya bi xwûn û bi tûndûtûj.

Di wê demê de wê di aslê xwe de wê almanya wê çendî wê bi pêşketina xwe re wê dereng wê tevli wê pêvajoyê bibê jî wê zêde wê, hêzek mazin wê di destê xwe de wê bigirê. Lê wê weke firansa û ingilistan wê di wê

demê de wê di destê xwe de wê negirê. Ew wê ber vê yekê wê di rengekê de wê bixwezê, xwe bigihênê hinek metingeriyna.

Di rewşa sovyetê de wê di aslê xwe de wê piştî lenin wê rewş wê pirr zêde wê êdî wê ne baş bibê. Çendî ku wê gelek dordor wê bi hişkbûna Starlin re wê werênina ser ziman jî lê wê ji wê cihê wê rewş wê hebê û wê di wê temenê de wê, wê karibê wê di rengekê de wê fahmbikê bê.

Lenin wê politikayek bi rastî jî ku wê di rengekê de wê di temenê parastina têngîna çarenûsa xalkên din de wê têngînekê wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê hizrên xwe wê werênê ser ziman. Lê ev wê di dema Stalin de wê newê domandin. Wê di dema stalin de wê weke ku wê dawî li wê politikayê wê werê hanin. Heta ku wê dem wê were dema stalin wê sovyet wê weke hêzek mazin wê li wê bibê û wê girêdanên xwe wê di rengekê de wê di dîmenê metingerên xwe de wê di rengekê de wê weke bibînê. Di wê têngîna tekoşîna xalkan a li parzemînan din jî wê di wê temenê de wê pêşî ku wê li ser temenekê rastin wê pêşkeve jî wê piştî wê di rengekê de wê di armançek bi wê rengê wê werê dîtin ku wê were bikarhanin.

Minaq wê di dema stalin de wê ew wê were dîtin ku wê stalin wê xwe yekser wê ji hemû aliyan ve wê li wê rewşê wê razênê. Ew wê bi jahrbûnek bi hêzî wê bikeve. Wê bi nexweşîya desthilatê wê biikeve. Di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê, di wê temenê de wê têngîna pêşbaziye wê di rengekê de wê pêşbixê. Wê di wê temenê de wê, têngîna bindestiyê û kontrolkirinê wê di wê temenê de wê bikarbênê. Di dema stalin de wê li derve vebûn û dagirkirin wê minaq wê li herêmên bakûrê kurdistanê wê ji muş, sêrt û heta Wanê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê bikê. Wekî din wê bi ingilistan re wê ketina wê pêşbaziye de wê, bikê û wê dema ku wê ingilis wê bi hêzên xwe wê herêmên weke umiyê û hwd êmn rojhilatê kurdistanê de wê di wê demê de wê ew jî wê bikevina mihabadê û wê di wê demê de wê komare kurd a mihabadê jî wê di rengekê de wê denezênê. Temenê wê komare kurd wê 11 heyvan wê xwe bide domandin.

Lê di wê nûqteyê de ku em dîsa bi awayekê bi şûn ve vegeirihin wê dema Lenin de ku wê çawa wê ew wê sykec-picot wê îfşa bikê û wê dokumanên wê bide weşandin wê bibê. Lê piştî wê, stalin wê vaji wê xwe car din wê bikê çerçoveya sykec-picot ku wê weke aligirêk wê yê di wê çerçoveyê de wê hêzên din ên aligirên peymanî sykec-picot in wê bi sovyetê û stalin û tevlibûna wê pirr zêde wê pê bawer bin. Wan êdî wê qanaat hani bû ku wê ew wê di rengekê de wê ew wê, di wê temenê de

wê tevbigerihe. Wê politikayên dema stalin ên bi çerçoveya sykec-picot wê di demên piştî ên piştî rûxîna sovyetê de ku wê heta roja me wê bi Putin re wê rûsya wê were wê ew wê di wê temenê de wê werina parastin.

Di dema stalin de wê, bi ramyariya wî ya di wê çerçoveyê de û wê di encama levkirinekê de wê xwe jî komare kurd a mihabadê de wê bi hêzên xwe ibde vekişandin ku wê çawa wê piştî wê bi trejedyekê wê komar wê were rûxandin û wê kurd wê hem di wê demê de û hem jî wê piştî wê komkujiyên mazin wê bjin.

Di wê temenê de wê, rewşa komare mihabadê a kurd wê di aslê xwe de wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke rewşa sovyetê a dema stalin ku wê ew wê temenê wê bi çerçoveya peymanî sykec-picot û aliyên wê yên vîşarî ku ew heta roja me ne hatina îfşakirin û hwd re wê hebûna xwe wê bide domandin.

Di sale 2025'an de wê dema iu wê Putin wê weke iu wê di çapemeniyê de wê were ragihandin ku ew bi awayekê zimnî û an bi peymanî wê bi trump serokê amarika re wê levbikê û wê di berdêla ukrayne de wê sûrî wê radestî amarika wê bikê jî wê tenê wê weke bi politikeyek demkî bi tenê re wê nikaribê bi tenê wê fahmbikê. Ji wê zêdetirî wê di aslê xwe de wê di rengekê de wê weke dîmenekê duyem ê komare mihabadê û bi wê çerçove û nerîna wê peymanê xwe vekişandinê ku wê bibê wê, weke duyemîn mubahadê û vekişîna wê bê bo rûsya. Wê jî aliyê rûsya ve wê, di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê di şêwayekê de wê di dewama wê de wê bi wê rengê wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di mijare tîgîna sykec-picot de wê di wê temenê de wê çerçoveya wê ya rûsya wê dema ku em li wê di hizirîn wê di aslê xwe de wê jî ya almanya wê weke ku wê kûrtir bê. Heta ku wê di wê de wê rûsya wê zêdetir wê weke hêzek diyarker û aligir wê karibê xwe bide diyarkirin. Di wê temenê de wê serketina rûsya wê di şerê cihanê ê duyem de wê pozisyona ku wê bidest bixê û wê di encama wê de wê bi levkirina bi serokê amarika û ingilistan ê demê re wê bi hêzên re wê li konferansa **jalte** wê bidest bixê wê di rengekê de wê weke aliyekê din ê ku wê karibê wê weke bingih û temenê wê di rengekê de wê weke zeminê wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê. Konferansa jalta wê di rengekê wê di rengek de wê, sovyetê li ser temenê rûsya berê a dema çerçoveya sykec-picot de wê, bi temen bikê. Piştî wê, li ser temenê bi hêzbûnê re wê, êdî wê pêşkeve û wê di salên 1990î û pê de wê rengê

rejimê ji rûxîna sovyetê li rûsya berê wê bide birin. Wê dema ku ev pêvajoyên têkiliyên wê yên tememî ku wê çawa wê bingihê wê çêbikin newê fahmkirin wê, nikaribê pêvajoya rûxîna sovyetê jî wê baş fahmbikê. Ev jî wê bi awayekê wê bi wê çerçoveya sykec-picot wê weke bê rûxandin. Ber vê yekê wê pêvajoya çerçoveya sykec-picot wê, di aslê xwe de wê zêde giring bê ku mirov wê, bi berdewamî wê fahmbikê. Wê, bingihê hemû pirsgirêkên herêmê û pêvajoyên şer jî wê di rengekê de wê biafirênê. Stalin wê di aslê xwe de wê, sovyetê temenê wê yê rûxandinê wê di rengekê de wê biafirênê. Têkiliyên rewşa stalin ên bi çerçoveya sykec-picot re ew hê sergirtî û vêşarî dihên hiştin. Ku ew werina ragihandin di zane min de wê baştirin wê rewşa wê baştirin wê, were fahmkirin. Sovyete stalin wê şikeştina mazin wê di aslê xwe de wê bi çerçoveya sykec-picot re wê levbikê û wê ji mibahadê wê kişandin bê. Di aslê xwe de wê temenê rûxandina sovyetê wê dikarê wê bi wê re wê ji wê demê wê bide destpêkirin. Di aslê xwe de wê, rê gûharandin û bi ber rûsyabûna roja me re çûna sovyetê wê bi wê re wê bibê. Ji wê aliyê ve wê, mijare mihabadê wê ji wê aliyê ve wê bo sovyetê wê weke derz û an şikeştinek destpêkê a dîrokî bê. Piştî wê ji xwe wê êdî wê li ser wê temenê wê, xwe ji alikarî dana tevgerên rizgariyan ên cihanî wê dûr bigrin. Mijare mihabadê wê bo sovyetê wê nişanaka çi gûharina ramyari bê ew heta roja me jî wê newê şîrovekirin. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê ku wê di wê çerçoveya mantiqê sykec-picot de bê û wê hê jî wê di tariyê de bê. Ji wê rewşa dema lenin a ifşakirina dokumanên peymanê sykec-picot wê weke şûnve gav avêtin wê di dema stalin de wê bibê. Ji wê aliyê ve ku mirov di aslê xwe de dema stalin weke dema dawîlêhatina sovyetê jî wê di rengekê de wê şîrovebikê wê weke ji gelek aliyan ve wê ne şaş bê. Piştî wê politikayên pêşbaziye ên bihêzbûnê wê di wê temenê de wê bê kirin. Wê politikayên xortkirina dewletê wê derxê li pêş. Wê di wê temenê de wê sînore hegomenikî wê, di wê çerçoveyê de wê di levkirinek weke ya bi cihane kapital re wê bide diyarkirin. Ji wê aliyê ve wê, stalin wê, ji gelek aliyan ve wê weke nepeniyekê bê, çendî ku wê di rengekê de wê, were hanin li ser ziman. Bi zêdeyî di temen û zimanekê renegir de ne hildana li dest a stalin piştî wê jî wê, di rengekê de wê di aslê xwe de wê weke bi vê ve wê weke girêdayî bê. Piştî wê êdî wê, sovyet wê bi temenê rûsya ku wê piştî wê li wê vegehiyê wê, weke aliyekê wê çerçoveya peymanê ê ku ew baweriyê dide wê bibê û wê ew heta roja me jî wê hebûna xwe wê bi wê temenê wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin û domandin.

Di wê temenê de wê levkirina wê demê a di nava sovyetê û amarika de wê piştî wê jî wê weke aliyekê ku wê di wê temenê de wê li ser encamên şerê cihanê ê duyem re wê weke jinûve rengekê di çerçoveya rûsya û li ser xwestekên wê ku ew li çerçoveya sykec-picot wê weke were lê dayin jî wê karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê fahmbikê. Di wê temenê de wê, pozisyona xwe ya di wê de a serdestîyê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê di wê temenê de wê fahmbikê. Di demên ku wê hêzên stalin wê bikevina herêmên bakûrê kurdistanê berî şerê cihanê ê duyem wê di aslê xwe de wê di wê demê de wê weke daxilbûna wê ya li nava têngîn û çerçoveya sykec-picot wê weke destpêka wê jî wê ji aliyekê ve wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê di awayek de wê fahmbikê bê.

Mijare serdestîya li herêmê wê di wê temenê de wê êdî wê bi mudahaleyên li wê re wê di rengekê de wê, xwebide domandin. Ji aliyê amarika, ingilistan û firansa ve wê piştî wê salixkirinên statûya wê direngê de wê di temenê pozisyona li hemberê rûsya de demê û an sovyetê de wê, metingerên xwe wê weke bi reng û awa wê bikin. Di wê temenê de wê di wê demê de wê, foektorê olî wê bikarhanina wê ji afganistanê û heta çerçoveya cihane arab weke bi têngîna kembere kesk û hwd jî wê di wê temenê de wê aliyekê wê hebê.

Lê mijare olê û an baweriyê bi karhanina wê zêde wê miajre kûr bê. Di wê temenê de wê ew hertim wê weke temenekê mudahaleyê wê biafirênê û wê di wê temenê de wê di aslê xwe de wê weke ku wê bi ser jî keve. Di wê temenê de wê dikarê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di demên piştî sovyetê de wê, bikarhanina baweriyê wê xwe di rengekê de wê bide domandin. Ev rewş wê piştî wê jî wê di rengekê de wê weke rêyek ku wê bi wê ree wê mudahale li pêşketinên li herêmê wê were kirin. Di wê temenê de wê hemû pêşketinên weke vaji baweriyê nişandina wê aliyekê wê jî wê çendî ku wê bi ji gûharin û refomeê re wê weke girtîbûna olî ku wê li ser wê re wê weke were bi gotin kirin jî lê wê ji wê zêdetirî wê bi vê aliyê ve wê weke ku wê girêday wê aliyên wê hebin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê wertênê ser ziman bê.

Pêşketinên piştî wê di rengekê de wê ew wê bidina nişandin ku wê faktora olê wê weke rewşek mudahaleyê û bi wê salixkirinê û an dizaynkirinê û hwd wê di rengekê de wê weke ku wê were kirin. Di wê

temenê de wê ber ku wê hê di wê temenê de wê di nava ramyariya hegomenikî de wê weke metingeriya wê ya li ser herêmê wê bi wê were diyarkirin wê di wê temenê de wê derfet wê ji pêşketinek civakî û an dizaynkirinek weke ya piştî şerê cihanê ê duyem ku wê li europa wê bibê wê derfet wê ji wê re wê newê hiştin.

Rewşa li sûrî ên dawî ku wê pêşî bi şerên DAÎŞê ên li hemberê civake kurd û piştî wê bi komên din ên herêmê heta elewî û dûrzîyan wê xwe di rengekê de wê bide domandin wê karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê di şêwayekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Di wê temen de wê, di rengekê de wê weke rewşek ji wê ji aqilan re wê ziyar wê piştî hêrîşên DAÎŞê ên li ser herêmê wê di rengekê de wê çawa wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bide diyarkirin ev komên DAÎŞê wê cil û bergên li ser wan wê werina gûhartin û wê di rengekê din de wê werina barkirin li desthilatê li şûna rejima Esad a ku ew berê hebûya, Di herdû heyvên pêşî ên vê rejima nû a ku wê cihandistek bi navê colanî wê li ser sertê wê were danin de wê ji ya hemû demên rejima esas wê zêdetir wê kes wê werina qatilkirin. Hebûn û kiryarên rejima colanî û an el-şara ên kirêt û bi xwûn wê hinekê tirkiya wê li pişt wê bê di roja me de. Wê, bi hewldana israra yekparastiya uniter ku wê hebûna ti komên din wê nasnekê û wê li dijî têgîna xweser wê, bibê xwediyê gotinê. Ji wê aliyê ve wê di aslê xwe de wê, sefeleta rejima El-şara û an colanî wê weke sefeleta zihniyeta rejima tirk a destûrî ku wê heta roja me meşandiya li ser temenê inkara xalkên din ên weke kurdan. An jî wê weke sefeleta zihniyeta Ardogan ku ew wê bi israri wê ji wî bixwezê ku ew ti hebûnên xweser ên civakî nasnekê jî bê. Di wê temenê de wê karibê weke sefeleta rejima tirk û ya zihniyeta Ardogan jî wê di rengekê de wê karibê wê bixwênê û wê werênê ser ziman.

Di pêvajoyên şerên li sûrî piştî rûxîna rejima esad wê, bi alikariya tirkiya wê komkujiyên pêşî ên elewî û piştî wê ên durzîyan wê werina kirin. Hêrîşên ku wê ji destpêka hefteya duyemîn a temuza 2025an ku wê li dûrzîyan wê were kirin wê, bi komkujiyên mazin wê bi encam bibê. Israil wê, hêzên rejima colanî wê bombardiman wê bikê. Piştî wê şamê jî wê bombardiman wê bikê. Ev pêvajoyên şer wê di rengekê de wê bi tirkiya ve wê girêdayî ba. Armanca sereka pêşî wê weke politikayek şer wêhinek komên ku wê bidina hêrîşkirin li sert dûrzîyan ku ew jî wê yên rejima colani bin û wê piştî wê hêzên rejima colani wê qaşo wê weke

werin û aramiyê çêbikin wê biajona li herê mê. Armanca sereka wê bi wê çawa wê, dîrziyan wê bikina bin kontrola rejimê a komên çekdar ên cihandist de. Ev politika wê piştî wê were hizirkirin ku ew li hemberê kurdan jî di dewama wê de wê were pêşxistin. Ji herê mên ku wê tirkîya dagirkirina wê komên çete ên weke tirkîya bi rêxistinkirina û li afrîn û serêkaniyê, ezaz û li dora serêgir bicihkirina wê bixwezê ku wan bide hêrîşkirin û piştî wê, ew hêzên rejimê ku ew tirkîya dixwez teqez serdest bibin li kurdan wê çawa wê piştî wê di bin navê çekirina aramiyê û pêşîya pevçûnan girtinê de wê bixwestan biajona bi ser herê mên kurdan de. Di wê temenê de wê, politikaya ku wê di wê temenê de wê li hemberê dîrziyan wê bikin wê bixwestin bikina meriyetê. Di çerçoveya politikaya ku wê çawa wê rêveberiya xweser wê ji holê rabikin wê rewşek bi wê rengê bixwestan wê pêşbixin. Di wê temenê de wê di aslê xwe de wê çendî ku wê piştî wê piştî lêvkerin ku wê ev kom ji herê mên afrîn, serêkahni û ên din ên herê mê wê tirkîya vekîşanda lê wê bo politikeya bi wê rengê wê piştî wê were fahmkirin ku wê li herê mê 'weke komên dervî yê rejimê' wê bixwesta ku ew wan heman wan bi wê armancê bide hiştin. Di wê temenê de wê, piştî hêrîşên li ser dîrziyan û komkujiyên wan ên li ser dîrziyan wê weke ku ev politikaya qirêj wê di destê wan de wê weke ku wê bimênê. Wê di destê wan de wê bitaqê. Bi gotinek din ev politika û an konseptê şer wê di rengekê de wê bi şibihê ya dema pêvajoya çareseriyê a sale 2014an ku wê çawa wê, tevgera kurd wê agirbestê wê ragihênê ew wê roja din a piştî wê dest bi çekirina qarakolên ku wê di çapameniyê de wê weke 'kalekol' wê werina bi navkerin weke amadekeriya ji hêrîşên DAÎŞê û hwd re. Di wê demê de wê çendî ku wê kurd û kurdistanî wê bi pêvajoya aşîtiyê re wê mijul bibin ew wê ji wê aliyê ve wê weke ji aliyekê din ve wê, plangeriyên pêvajoyên nû ên şer li hemberê kurdan wê bi wê rengê wê bikê ku ew wan bi rêxistin bikê wê bikeve nava hewldanên wê de. Ev wê di aslê xwe de wê weke ku wê bi nav bikin wê weke 'rewşek namerdane' bê. Ne tenê wê weke rewşen ne ji dilbûnê bê. Wê wê dema ku wê aliyê kurd wê pêvajoya dawîlêhanina şer wê ragihanê ew wê di wê temenê de wê di nava hewldana pêvajoyek şer a nû a li hemberê kurdan de ku ew wê çawa wê bi wê re wê temenê bêstatûkirina kurdan bigiştî li herê mê wê bi wê re wê çêbikê. Di wê temenê de wê, piştî hevdiîtina Erdogan a bi Trump re ku wê di **25'ê** **hazirane 2025an** de wê bikê de wê ev rewş wê di rengekê de wê rû bide. Di wê temenê de wê komkujiyên dîrziyan wê weke pêvajoya pêşî a wê konseptê wê weke di rengekê de wê bide diyarkirin.

Bi gotinek din wê weke ku wê di wê dema ku wê kurd wê, pêvajoya çareseriyê bi navê 'çareserîya civake demokratik' ku wê bidina destpêkirin de wê, li şûna ku wê li çareseriyê wê li wê bihizirin û pêşketina wê bihizirin wê, di wê demê de wê, weke firsendekê wê bibînin ku ew diplomasiyê li cem amarika û hwd bikin ku ew destûrê hildin ku ew bi wê derfetê derbeyeka mazin li kurdan bixin. Di wê temenê de wê, wusa wê were dîtin û fahmkirin ku wê di wê dema duyem a weke pêvajoya çareseriyê de jî wê di wê rengekê de wê weke konseptek bi wê rengê wê li hemberê kurdan wê di rengekê de wê weke ku wê were amedekirin. Di wê temenê de wê, Ev gera dawî a Erdogan a li Amarika, gotinên hakan fidan ên li ser temenê dijberî û dijminatîya kurd ku ew wê, li hemberê QSD de jî wê bi lêvbikê wan bi hev re wê di wê temenê de wê karibê şîrovebikê û weke nişanaka wê fahmbikê.

Di aslê xwe de wê weke ku wê di rengekê de wê were fahmkirin ku wê piştî wê dema hevdîtina erdogan û Trump wê gotinên rayadarê Amarikî Thomas Barrack ên weke li dijî QSD wê di rengekê de wê weke ku wê têkiliyek wê bi rewşek ya konseptek şer a bi wê çerçoveyê re wê hebê. Di wê temenê de wê, weke gotinên ku wê weke di rengekê de wê, bingihê wê di rengekê de wê weke 'ji aliyê amarika ve wê bide diyarkirin' jî wê karibê wê di rengekê de wê bixwênê. Wusa ji gotinên Barrack dihe fahmkirin ku wê, bi derfet bê ku wê hinek gotinên bi zanebûnî ên şaş bi armanca xapandinê jî wê di hevdîtinên Erdogan de wê li dijî kurdan di hevdîtinên wan ên bi Trump û rayaderên din ên amarikî re wê were ragihandin. Di wê temenê de wê, ev intiba jî wê ji gotinên Barrack wê weke ku wê were fahmkirin. Lê wusa dihe fahmkirin wê piştî wê, rewşê û bi lêvkinên gotinên barrack wê piştî wê, rastî wê weke bi rengekê din wê were xwendin. Wê di wê temenê de wê, gotinên erdogan wê şaş û armanca wan ya di temenê dijberîya kurdan de ku wê Trump berê bi gotina 'dijminatîya nava kurd û tirk' de wê bi lêvbikê wê di rengekê de wê werênê ser ziman ku wî xwestiya encamê bi wê bigirê wê, piştî wê, newê girtin.

Erdogan di wê temenê de wê, bi nameya ku wê di dema hevdîtina bi Trump re wê li ser çokê xwe yê rastî wê bide diyarkirin wê di wê de ev konsept wê hebê. Berî wê hevdîtinê wê çapamenîya tirk wê gotinên weke 'ji fuzeyên s-400 vekişênê' wê dest bi nîqaşê wê bikê. Wusa dihe fahmkirin ku ew wê di berdêlek bi wê rengê de wê bixwezî ku ew wê bikin. Di wê temenê de wê çawa wê bi wê derbeyekê li kurdan bixin ku ew encamê bi wê derxin. Piştî wê gerê li sûrî rûdana wê pêvajoya

komkujiya dûrzîyan dibê ku wê weke rasthatinekê wê nebînê. Wê di wê temenê de wê, ber ku wê konseptek bi wê rengê bi derfet bi wê were hizirkirin ku wê piştî bombardimana israil li wan hêzên colanî ku ew hêrîştî dûrzîyan dikin wê, pêştî berteke hukumeta tirk û rayadarên tirk li dijî wê hişk bê. Di wê temenê de wê, ev berteka hişk wê ji çerçoveyek bi wê rengê a ku wan bi wê pêvajoyek hêrîşê plankiriya wê ji wê were.

Barrack bi çi aqilî ew gotin got û an kê ew bi wî da gotin wê karibê wê di wê temenê de wê pirr zêde manipulasyonan wê bikê. Lê di wê rengê de wê, aliyekê bi wê rengê jî wê weke ku wê bi wê ve girêdayî wê weke ku wê hebê. Di wê temenê de wê pêvajoya nakokiyên mezhebî wê di sserî de wê fahmbikê. Wê pêvajoya hêrîşên li dûrzîyan wê dikarê wê bi şibênê hêrîşên li asûrîyên li musul û êzîdîyan di destpêka hêrîşên DAÎŞê ku ew wê pêkbênê jî. Di wê demê de wê di sale 2014an de wê, komkujiyên mazin wê li şengalê wê bi wan bidina kirin. Wê balyozxane tirkî wê pêştî tişî ceilxane wê bikin wê piştî wê ew wê di rengekê de wê radestî DAÎŞê wê were kirin. Ev pêvajo wê weke di wê temenê de wê weke pêvajoyekê wê karibê wê di rengekê de wê, bixwênê û wê fahmbikê bê.

Rewşên dana şer a nakokiyên şer jî wê di dewama wê de wê werê pêşxistin. Di wê temenê de wê rewşek weke ya rewşa dana şer a nakokiyên herêmê ên civakî û desthilatî û an hegomenikî wê di çerçoveya sûrî de wê bi wê rengê wê were kirin.

Dema ku wê, di rengekê de wê, di aslê xwe de wê, Rayadarê amarika ê demê ku wê dema ku wê bahsa rewşa sûrî wê bikê wê di rengekê de wê, gotina weke 'derfet li sûrî ji rewşek weke ya konfedereli re wê nebê' ku wê bîrê ser ziman û wê piştî wê bi çend rojan wê komkujiyên mazin wê bîrîna serê dûrzîyan li sveyda wê di wê temenê de wê çawa wê karibê were famkirin. Ev wê di wê temenê de wê weke rewşek ku wê di wê temenê de wê di rengekê de wê, dema ku wê herkesek wê gotina yekparatî û wê weke 'yek netew' wê weke ne rast bê bo sûrî û wê bahsa rastîya federeliya li sûrî û pergalek bi wê rengê wê were kirin de jî wê di wê demê de wê were kirin. Di wê temenê de wê di wê dîmenê de wê weke ku wê çareserî û ne çareserî wê di rengekê de wê weke bi hev re wê di wê temenê de wê were û şer bikê.

Lê di wê temenê de wê di rewşa herêmê de wê weke rewşek teybet de wê xwe bide diyarkirin.

Ku em li rewşa civakî a herêmê binerîn wê karibê wê bi rehetî ev rewş weke bi baştirin were fahmkirin. Minaq wê civake kurd wê weke li

herêmê li dora 65 milyonan bê û li gorî hinek dîrokzan û demografîkzanan ev hijmar bi derfeta ku ew zêdetir jî bê wê di wê temenê de wê ev civake weke li herêmê sêyemin a herî mazin weke civakê jî bê wê li herêmê wê bêstatû bê û wê di wê temenê de wê heta roja me wê şerê bêstatû hiştinê wê di rengekê de wê li ser rejimên herêmê re wê weke ku wê bi wê re wê di rengekê de wê were kirin.

Di wê temenê de wê, dikarê wê di rengekê de wê, di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê di şêwayekê de wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di rewşa civake kurd de wê ev rastî wê weke aliyekê giring wê xwe bide diyarkirin. Ber çi min ev xabat di bin navê 'peymana ssykec-picot, rojhilata navîn û kurdan' de wê kir? Ber ku wê di wê temenê de wê rewşa civake cihanê a herî mazin bê û wê di dewama wê de wê rewşa bêstatû hiştina wê weke temenê pîrsgirêkê wê were pêşxistin û wê di wê temenê de wê newê hiştin ku ew pîrsgirêk bi rêyek rast a civakê û di temenê maf û azadiyê û statîya civakî a wê de ku ew mafê wê yên civakî bi wê li wê werina radest kirin de wê were çareserkirin.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê dikarê wê wertênê ser ziman ku wê mijare civakê wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê di dewama wê de wê biwê re wê li wê bihizirê.

Mijare kurdan wê di wê wê temenê de wê weke rewşek teybet wê di çerçoveya peymane sykec-picot de jî wê karibê wê fahmbikê. Ber vê yekê wê giringiya wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin. Wê bi zanebûnê wê çekirina pîrsgirêka kurd û wê piştî wê di rengekê de wê, li ser wê temenê wê pîrsgirêka wê de wê çerçoveya serdestîya sykec-picot wê di rengekê de wê li wê were avakirin. Wê were kirin li pozisyonekê de ku ew heta ku ev pîrsgirêka kurd bidomê wê rewşa çerçoveya peymane sykec-picot jî wê di rengekê de wê xwebide domandin. Kengî ku statûya kurdistanê û civake kurd ew hat nasin û di wê temenê de ew li herêmê bû wê êdî wê di rengekê de wê karibê bahsa jîholê çûyin û an rabûn awê fêrsa çerçoveya sykec-picot a hemgomenikê ku ew jî ser herêmê rabûya wê karibê wê bi wê re wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di wê nûqteyê de wê biqasî pîrsgirêka kurd wê mijare olê jî wê di wê temenê de wê di wê temenê wê çerçoveya sykec-picot de wê were istismarkirin. Di wê temenê de wê bi wê re wê pêşîya pêşketina wê ya

civakî, pêşketina wê ya bi aqil, felsefe û pêşveçûnên wê yên ku ew bi wê li herêmê di nava pêşketina xwê ya rast, bi aramî û aşîtiyê bi ji wê re wê çawa wê bi wê ji hîolê wê rabikin wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Ev bi wê re dihê dîtina ku ew pîrsgirêka kurd heta ku ew weke bi wê kurd û kurdistan weke bêstatû wê were huştin ev pîrsgirêk û mejuya wan wê li herêmê wê dawî li wan newê û heta ku wê hertimî wê bi wê pêşketina herêmê wê were li wê mudahalekirin û wê were tûnakirin. Di wê temenê de wê pêşî li iraqê û piştî wê li sûrî û di dewama wê de wê hêrîşên li deverên herêmê weke li iranê û hwd wê nişanaka wê rastiyê bin.

Di wê temenê de wê dikarê wê bibêjê ku wê di aslê xwe de ku em bibêjin ku wê rêveber û xalkên herêmê ji kurdan zêdetirî pêwîstî li pîrsa kurd û statûya kurd û kurdistanê bi hev re li wê bihizirin wê rast bê. Ber ku ew heta ku ew newê çareserkirin wê hertimî wê bi wê re wê temenê pîrsgirêkên nû û mudaheleyên nû wê bi wê re wê li wê herêmê wê bibê. Ev di wê temenê de wê were dîtina. Di wê temenê de wê pêvajoya ji çerçoveya sykec-picot-lozanê û hwd wê biafirê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê temen û bingihê wê pêvajoya şerê li herêmê wê di wê temenê de wê bi wê re wê biafirênê. Bi wê re ew statûya parvekirina di temenê şerê cihanê ê yekem de ku wê bibê jî wê bi wê re wê weke hebûna xwe wê bide parastin. Di wê temenê de wê, ev pêvajo û heta şerê cihanê ê duyem jî wê weke encamên wê yên ku ew bi demê re wê li dûv hev wê werin jî bin. Di wê çerçoveyê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê û wê di dewama wê de wê bi wê re wê pêwîst bê ku ew di rewşê awayekê de wê ew were fahmkirin û wê karibê wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Li vir wê, weke sedema pîrsgirêkên şerê herêmê danişandina pîrsgirêka kurd ji wê zêdetirî wê di wê temenê de wê ya ku wê weke bi tîgînî di temenê wê afirandin û domandina wê pîrsgirêkê de bê wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê. Ev wê weke aqilekê ku ew wê di wê temenê de wê ne tenê wê bi wê domandinê re wê pîrsgirêkê wê bide domandin. Wê bi wê re wê rewşa metingeriya herêmê û dîr kirina wê ji pêşketina wê jî wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bise diyarkirin.

Di wê temenê de wê ev pergal û sazûmana heegomenikî wê girêdayê bi statû bûyin û an bêstatû hiştina civake kurd a li dota 65 milyonan zêdetirî ku wê xwediyê hijmarekê bê wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê bê.

Di wê temenê de wê pîrsgirêka kurd wê ji pîrsgirêka kurd wê zêdetirî wê hinek refaransên di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê rewşa bindest kirin û domandina pîrsgirêkên herêmê û hwd wê di rengekê de wê, weke têngîhên wan di xwe de wê bihawênê. Wê di wê teenê de wê bi wê re wê karibê wê di wê temenê û rengê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê û çerçoveye de wê di dewama wê de wê karibê wê fahmbikê bê.

Mijare civakê pîrsgirêka kurd wê çareserkirina wê di temenê statûya kurdistanê de wê derîli pêşketina herêmê wê vekê. Wê di wê temenê de wê jiyane wê ya ku ew hati ipotekkirin wê ji bin wê ipotekbûnê wê derxê. Di wê temenê de wê di serî de wê karibê wê di wê temenê de êw di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê bê.

Di wê temenê de wê weke di rengekê de wê helwesta li dijî çareserkirina pîrsgirêkê wê weke ku wê bibê helwestek li leyha parvekirina di dema şerê cihanê ê yekem de ku wê di wê temenê de wê bi çerçoveya sykec-picot wê were kirin bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê ew rewşa wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di rengekê de wê di dewama wê de wê karibê wê di şêwayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê bê.

Ji wê aliyê ve wê, rewşa pîrsgirêka kurd wê wateya wê û wateya çareserkirina wê bo herêmê wê giring û wê ji ya ku em dikarin wê li wê bihizirin wê mazintir û giringtir bê. Wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê di wê teemenê de wê di rengekê de wê weke helwesta pêşî û an encama pêşî wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê çawa ku wê herêm wê bi pêşketina xwe wê ji bin wê rewşa metingeriya hegomanikî wê were rizgarkirin wê bi wê yekê wê encama wê dîrokî bê.

Di wê temenê de wê di aslê xwe de wê weke şoreşa herêmê bê statûya kurdistanê. Em wê jê dikarin bibêjin ku ew pîrsgirêka kurdistanê bi statûya wê re newê çareserkirin wê ev rewşa hegomenikî a bi têngîna çerçoveya sykec-picot re jî wê di rengekê de wê xwe bide dimandin. Tenê statûya kurdistanê dikarê dawî li wê rewşê were avakirin. Ber ku wê ew li ser wê dihê tefkirkirin û wê bi rewşa pîrsgirêkê re wê temenê mudahaleyên li wê di wê temenê de wê werina çêkirin û domandin. Bo ku ew pêşketine herêmê ku wê pêşîya wê karibê bigirê bi zimanî ku ew

ew jî nebê wê di wê temenê de wê li ser têngîna ol û an baweriyê re wê, bergirên wê werina çêkirin. Ol wê ne tenê wê dîmenekê pirsgirêkê wê bi xwe re wê biafirênê. Wê her wusa wê weke ya pirsgirêka kurd wê temenekê bi wê mudahele kirinê jî wê biafirênê. Di wê temenê de wê bi wê re wê dizaynkirin wê were kirin. Civakên herêmê wê di rengekê de ku wê dîrokî bin weke kurd, ermenî, cihu, sûryani û hwd wê, çi rasthatin bê wê di encama wê de wê bêstatû wê werina hiştin û wê di rengekê de wê bi wê re wê, ew wê werina tûnakirin. Di dema şerê cihanê ê yekem de hebûna wan civakan armanc girtin jî wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê fahmbikê. Piştî şerê cihanê ê duyem wê weke ku wê çawa wê kurdistanak federel wê li başûrê kurdistanê wê were çêkirin wê, ermenistenek piçûk avakirin û an israilek piçûk li herêmê di wê demê de wê, avakirina wê, ne bo gihandina wan civakan li statûyê bê. Wê bo sert wan komkujiyên wan nuxûmandinê bê û wê di wê temenê de wê rewşa defecto a bêstatû hiştina wan a li herêmê û an weke dervî herêmê û statûya wan hiştina wan ji aliyê ve wê ji berçav girtin jî bê. Wê di wê temenê de jî wê di rengekê de wê weke ku wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê bi wê re wê, ji xate wê ya pêşketinê a girtina herêmê wê weke ketina xate xwe ya pêşketinê de jî bê.

I ro ew israila ku ew gelek hebûna wê bi dijberî û an aligirî dihê niqaşkirin wê di wê temenê de wê weke di bajare û an ardnigarek weke li dora sînorê bajarekê haspkirina wê hebûna civakî a dîrokî jî wê di xwe de wê di rengekê de wê weke bihawênê. Wê di wê temenê de wê, rewşa ermenistanê jî wê bi wê armancê bê. Piştî komkujiya ermeniya wê di wê temenê de wê bi wê armancê wê were kirin. Ya kurdan wê hê diwartir bê. Wê di wê temenê de wê hebûna wê ya civakî a li dora 70 milyon kesî bê û wê bê statû wê werê hiştin. Di wê temenê de wê piştî salên 1990 û pê de wê niqaşên weke êdî wê di wan de wê bal li wê rewşa civake herê mazin a bêstatû hati hiştin ku wê were kişandin wê çawa wê ji wê hey werina dûrkirin û wê ji wan niqaşên bi wê rengê wê dûrkirin wê were kirin bê. Di wê temenê de wê, ji wê aliyê ve wê bi armanca domandina wê rewşa pirsgirêka kurd a ku me di rengê wê de li jor baş kişand li sert wê bê. Di awayekê din de jî wê weke aliyekê wê yê giring wê bo domandina hebûna pirsgirêkê di temenê armancên ramyari ên ramyariya hegomenikî a çerçoveya sykec-picot ku wê piştî şerê cihanê ê parvekirinê werê afirandin bê.

Wê dema ku em van aliyan fahm nekin emê nikarin pêşketina roja me ên li herême rû didin wan baştirin fahmbikin. Ev wê bi hev ve girêdayî bin û wê bi hev re wê têkiliya wan ku ew were danin û bi wê werênina ser ziman wê weke pêwîst bin.

Çendî ku wê li sûrî wê cihêyên civakî ên cihê û etnisite û cihêyîyên baweri wê hebin û wê xalkê wê hemû beş wê bi israri wê doza rewşek federeli wê bikin ku ew temenê demokrasîyê wê bîafirênin û pêşkevin jî wê bi israri vaji wê bi wê rengê hanina ser ziman weke barrack dibêjê 'cihê bingihê federeliyê li sûriyê nîn a' wê bi wê ve wê karibê wê fahmbikê. Î ro li deverên din ên cihanê weke almanya, kanada, amarika, ingilistan, rûsya û gelek welatên din wê li wan wê rewşa federeliyê wê li ser rewşên cihê ku ew dihên pêşxistin wê hebin. Di wê temenê de wê ev ne tenê wê bo komek civakî a kêmtir netew a cihê lê wê bo pêşketinên din ên bi aqil ên di dema aqil de wê weke rewşek cihê ku ew xwe bi rengê xwe yê civakî û hwd wê werênê ser ziman jî bê.

Rewşa israra bi dijberiya li dijî têgîna federeliyê wê di rengekê de wê, rewşên din ên weke defecto weke li başûrê kurdistanê û ermenistanê û heta israilê jî wê hertimî wê bi wê mantiqê bikê nava telukeyê. Minaq wê, dijberiya li israilê ên weke bi gotinên ew 'divê ku ew were jî holê rakirin û her gav tengav û tangkirina sînorê ermenistanê li ser rewşa azarbeycanê re wê, di rengekê de wê weke rewşên ku mirov wê di wê temenê de wê fahmbikê û ev rewşên wan ên dewletî dikê weke rewşna dewletî ên defecto jî. Di wê temenê de wê di şerî de wê weke aliyekê wê yê wê yê giring jî wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê fahmbikê.

Hinek dordor wê bahsa israilê wê bikin û wê bi gotina û di temenê berjewendiya wê û parastina wê de wê sere xwestin ku dizaynek were dayin li herême jî wê ev gotin wê ji hinek aliyan ve wê weke ji rastiye dûr bin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, pêşketinên di wê temenê de wê weke bi wê bi rewşa kurd re wê rû didin wê di aslê xwe de wê rewşa rêveberîya israilê jî wê weke ya kurd a li başûr dikê rewşek defecto de ku ew çendî weke 'bihêz' were hanin li ser ziman jî.

Di wê rewşê de wê statûya kurd wê ji wê aliye ve jî wê weke navendî wê weke weynê û rolekê wê weke bileyizê. Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê heta ku ew newê çareserkirin wê rewşa wan jî wê ji rewşek defecto wê newê derxistin ku ew her gavê derfeta jî holê rakirina wan di rengekê de wê bi wê hebê. Wekî din wê rejimên din ên ku ew li

herêmê hena jî wê di rengekê de wê wê weke di şêwayekê de wê, hertimî wê di rengekê de wê, rasti mudaheleyê wê werin. Dûh iraq bû. Î ro sûrî û şerê iranê bê. Sibe tirkîya û deverêk din bê. ber ku ev hemû bi girêdanên ramyari wê bi pîrsgirêka kurd ve wê werina girêdan. Parastina herêmê, ji mudahaleyan xilaskirina wê, û pêşxistina temenekê pêşketinê ê demokratikî ji rewşna dewletî derxistina dewletkên piçûk ên van xalkên weke di pêvajoyên jenoside hatina derbaskirin jî wê ji rewşa defecto derxistina wan wê bi wê yekê wê bi statûya kurdistanê ve wê weke girêdayî bê. Heta ku em îr piştî komkujiyên kurdan li sert komkujiyên elewî û nûha ên dûrziyan diaxifin ev jî wê di rengekê de wê bi wê ve wê girêdayê bê. Komkujiyên komên xalkê ên weke dûrzi, elewî û hwd wê di wê temenê de wê bi rewşa domandina pîrsgirêkê ve wê girêdayê bê. Di wê temenê de wê bo ku ew rewşa pîrsgirêkê di wê çerçoveyê de temenê domandina wê were çêkirin jî wê ev wê werina kirin. Wê ev wê di rengekê de wê bi hev ve wê girêdayê bê. Di wê temenê de wê, her yekê ji wan komên civakî bi kiryarên dihen serê wan yek bi yek bi serê xwe wan hildana li dest bi hev re wê di wê çerçoveyê de hildana li dest û fahmkirin wê di wê temenê de wê giring bê ku mirov fahmbikê.

Weke aliyekê wê yê din jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê bê. Ew jî wê, di wê temenê de wê salixkirinên weke pêşketina herêmê û astengiyên li sert olê re ku wê weke li pêşîya wê hena wê weke rewşek xapandinê jî wê xwe di rengekê de wê xwe bide diyarkirin. Ber ku wê di wê temen de wê ya ku wê olê wê di wê temenê de wê di çi armancê de wê bikardide hanin wê ew wê giring bê ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Ji ber vê yekê wê mijare rojhilata navin û pîrsgirêka kurd û an rewşa kurd wê çawa wê bi awayekê wê temenê wê bi çîkirina wê pîrsgirêka wê re wê weke ku wê were diyarkirin wê bi wê çerçoveya sykec-picot re wê di rengekê de wê karibê wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê wê werênê ser ziman bê.

Abdusamet yigit, kurdistan, cizirabota, 2025